

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

3¹⁹⁶⁸

poština plačana v gotovini

VSEBINA :

O NERAZUMLJIVOSTI ALPINIZMA	97
VEJICA SLEČA NA GROB DR. ANGELE PISKERNIKOVE Dr. Viktor Petkovšek	98
SMUČARSKI ZAPISKI Francé Zupan	101
GREŠ DALJE Leopold Stanek	101
VELEBIT Ing. Milan Ciglar	107
NA BREITHORN IN ZERMATT Tone Strojín	114
TRI DNI V PEKLU MONTE ROSE Marjan Lačen	120
DAN V ZAHODNI STENI PLANJAVE Franc Bauman	123
NA MARNEM JE PRAZNIK Evgen Lovšin	124
V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV Janez Krušič	127
DRUŠTVENE NOVICE	131
ALPINISTIČNE NOVICE	136
VARSTVO NARAVE	138
IZ PLANINSKE LITERATURE	139
RAZGLED PO SVETU	141
KOLENDAR AKCIJ PZS ZA LETO 1968	144
NASLOVNA STRAN: ZASTRUGI NA VELIKI PLANINI – Foto arh. Vlasto Kopač	

»IGO«

LJUBLJANA
TRNOVSKI PRISTAN 8

Telefoni: 21-747, 20-869

Izdelujemo opremo za gostinstvo, bolnice, samopostrežne restavracije in obrate družbene prehrane

Izvršujemo vsa dela od projektiranja, dobave in montaže.

Za vsa dela dajemo jamstvo.

Zahtevajte ponudbe in prospekte

ZDRUŽENE PAPIRNICJE LJUBLJANA

LJUBLJANA – VEVČE

Ustanovljene leta 1842

IZDELUJEJO

SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja

PINOTAN – strojljni ekstrakt

PAPIRJE ZA UMETNIŠKI TISK

ENOSTRANSKO PREMAZANE CHROMO PAPIRJE

ILUSTRACIJSKE PREMAZANE PAPIRJE

BREZLESNI PAPIR za grafično in predel. industrijo
za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo:
za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke, itd.

KULERJE ZA KUVERTE, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaškrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.- ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pisemne odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rakopisov ne vračamo.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije I. 1968 — št. 3

O NERAZUMLJIVOSTI ALPINIZMA

pismih, ki jih dobivamo, v anketah, ki smo jih naredili o vsebini našega glasila, v razgovorih na raznih sestankih se še vedno pojavlja mnenje, da dajemo v našem listu alpinizmu preveč prostora. V zgodovini našega organiziranega planinstva, ki mu letos teče 75 let, je prišlo do javnih obravnav o tem vprašanju vsaj vsako desetletje. Drenovci, Tuma, Jug, skalaši in plezalski rod iz desetletja pred drugo svetovno vojno so morali tako ali drugače utemeljevati in celo zagovarjati svoje početje, čeprav se je oficialna planinska javnost rada postavljala tudi z alpinističnimi uspehi. Tako je bilo tudi v bližnji preteklosti in tako je tudi še danes.

Duhovna stran alpinizma je res problematična, ideja alpinizma ni lahko razumljiva, ker je logično in eksistencialno protislovna. Alpinist uživa v tveganju, uživa ob prevzemanju skrajnih naporov in preizkušenj. Zato ni čudno, da se vedno znova odpira vprašanje, v čem je globlja vsebina alpinizma, kaj nas nanj še danes veže in kaj nas bo k njemu še vlekle jutri. Če hočemo to razumeti, moramo razumeti človeka in njegove temeljne nazore o tem, kaj mu svet in stvari v njem pomenijo, kaj mu pomenijo simboli o temeljnem človekovem znanju o svetu, kajti v simbolih ljudje bolj spoznavamo svet kot v svetu samem, v simbolih kot čustveno dojetih resničnostih. V alpinistični literaturi se v zadnjih sto letih srečujemo s simboliko, ki je v tesni zvezi s človekovim bivanjem samim kot takim, s pradoživetji in pranagoni. Misel o bivanju je često preoblečena v svoje protislovje, v zelo razširjeno misel, da je alpinizem beg iz mesta, vrnitev v prvobitnost, v drug način življenja.

Ni čudno, če ravno v gorah naletimo na toliko antropomorfizmov, na počlovečevanje stvari: S pečine se utrga kamen in zrožlja v grapo, veter butne prek grebena, izvir zavrra, zaškrpilje pesek, votlo odmeva korak po globokem gozdu — vseh teh glasov človek ni razumel, kot so, marveč jih je dojemal kot izraz živga bitja nežive narave in se z njo čutil eno, ko se je s temi glasovi pogovarjal. Tudi velika simfonija gorske narave in divjanje elementov v njej je za človeka nekoč in za alpinista še danes posebna priložnost za občutek bivanja, ki ga z neznano silo vleče, da bi se vrgel v »gigantomahijo« elementov in si skozi njo utrl pot brez namena in cilja — samo da bi sebe elementarno doživel. Kakšen pomen ima lahko večerni pastirski klic iz gore v dolino, z gôre na gôro! Ali ni tudi to simbol za lastno in tuje bivanje v gorski samoti, v skrivnostno prežeči samoti, ali ni to krik človeka, da samega sebe nagovori, ko ga duši veliki molk vse naokrog? Te simbole seveda bolj slutimo, kakor pa da bi v njih videli neko predmetno resničnost. Zato utegne biti taka razlaga nekomu, ki teh stvari ne doživlja, nerazumljiva, nepristopna. Razumeti jih more le tisti, ki so mu ti simboli potrebni.

Zato alpinistov — kljub stoletnemu razvoju in kljub razširjanju pojava — ni bilo in jih ni veliko. Kdor »simbolov«, ki od njih žive in se sproščajo alpinisti, ne potrebuje, jih ne more doumeti z razumom ne občutiti s srcem. Človek bo razumel globoko simboliko gore in ob njej preizkušal in oblikoval svojo osebnost le tedaj, če mu ni le geološka formacija.

Danes je alpinizem bolj kot kdaj kulturni in športni pojav obenem. O njem in njenih duhovnih, psiholoških in psihoanalitičnih temeljih razmišljajo veliki moderni misleci

z večjo pronicljivostjo, kot je to nekoč poizkušal storiti O. E. Mayer v svoji knjigi »Das Buch der Andacht«. Ni čuda, če se razširja po svojih relativno redkih predstavnikih po vseh kontinentih, med vsemi kulturnimi narodi, ki hočejo potrditi in uveljaviti svojo eksistenco na planetu. Z drugo besedo, tudi z alpinizmom se narod označuje, ko z njim sprošča svojo duhovno energijo in izraža svoje fizične in materialne sposobnosti.

Zato se mora naša planinska organizacija ob svojem visokem jubileju raje vprašati, ali smo z našim alpinizmom zares na tisti višini, o kateri tako radi govorimo. Začeli smo z njim z veliko zamudo kakor na vseh drugih področjih. Ali smo zamudo, ki je nismo krivi sami, popravili? Če je nismo toliko, kolikor bi jo lahko, kaj moramo še tvegati, kaj napraviti, da bomo temu nerazumljivemu početju dali njegov polni smisel za veljavnost našega bivanja na obronkih Alp, kjer smo se obdržali in kjer hočemo obstati? Vse, kar je nastalo v zvezi z našim planinstvom, je bilo namreč tesno povezano z našim narodnim gibanjem, nastankom in obstankom.

Če svojih gora ne obvladamo tudi kot alpinisti in to z duhovno in materialno kulturo, kakršno vidimo drugod, potem nam v našem planinstvu in v naši narodni eksistenci manjka nekaj, kar nam ne bi smelo.

to

VEJICA SLEČA NA GROB DR. ANGELE PISKERNIKOVE

Dr. Viktor Petkovšek

ne 24. dec. 1967 je po krajši bolezni umrla v Ljubljani dr. Angela Piskernik, nestorka slovenskih naravoslovcev, velika ljubiteljica in poznavalka gorskega cvetja in neizproсна pobornica za varstvo nedotaknjenih naravnih lepot v domovini in tujini.

Rodila se je 27. avgusta 1886 v Lobniku pri Železni Kapli na Koroškem in tu obiskovala ljudsko šolo. Učiteljšče je dokončala v Celovcu, nato pa privatno doštudirala še gimnazijo v Gradcu. Od l. 1910–1914 je na dunajskem vseučilišču študirala naravoslovne vede. Leta 1914 je promovirala iz botanike, za disertacijo je izbrala snov iz anatomije in fiziologije mahov.

Od leta 1916 je službovala v Ljubljani s kratkimi presledki vse do leta 1950, ko je bila upokojena. Ker je že kot študentka delovala na Koroškem v slovenskih izobraževalnih društvih, je morala po doktoratu dve leti (do l. 1916) čakati na službo, ki jo je dobila kot asistent v kratkem

Deželnem muzeju v Ljubljani. Deset let pozneje je prestopila v srednješolsko službo in je službovala na gimnazijah v Ljubljani in v Novem mestu (1933–36) do novembra 1943, ko je bila zaradi sodelovanja pri OF aretirana in odpeljana v nemško taborišče Rawensbrück. V taborišču je bila pred osvoboditvijo celo med na smrt obsojenimi in je le nenadni prihod Rusov preprečil nakane gestapovcev. V domovino se je vrnila bolna, vendar je kljub vsem težavam kot ravnateljica uspešno vodila Prirodoslovni muzej do upokojitve leta 1950. Vmes je honorarno predavala splošno botaniko na univerzi in na višji pedagoški šoli v Ljubljani. Po upokojitvi je prevzela vodstvo referata za varstvo narave pri republiškem zavodu za spomeniško varstvo, kjer je delala do leta 1963.

Vse svoje življenje je dr. Angela Piskernik posvetila delu za slovensko ljudstvo. Mnogo je publicirala, še bolj pa delovala z živo besedo. Pri tem se ni omejila zgolj na svojo ožjo stroko botaniko in biologijo. Enako močno jo je pritegnil klic rodne grude — njene Koroške. Tako je vse življenje pravzaprav nihala med stroko ter med trpečo koroško zemljo in njenimi problemi. Za plebiscita je imela važno funkcijo na Koroškem pri ustanavljanju ženskih društev. Dve leti je tudi urejevala »Priloge Koroškega Slovenca«. Mnogo je pisala in predavala o Koroščih in o Koroški v dobi med obema vojnama. V posredni zvezi s tem delovanjem je napisala celo več knjig in slovarjev za pouk nemščine.

Tudi na strokovnem področju je pridno delovala. Napisala je vrsto botaničnih in bioloških razprav, poljudnih člankov, črtic, biografij, referatov in ocen. Od vseh njenih del pa je najpomembnejši »Ključ za določanje cvetnic in praprotnic«, katerega prva izdaja je izšla ob začetku vojne leta 1941, druga pa deset let pozneje (1951). V prvi izdaji je po zgledu nemškega (Schwaighoferjevega) ključa razdelila gradivo na lesnate in zel-nate rastline in je bilo treba določati vsako rast-lino prav od začetka knjige. S tem so bile mnoge družine razbite in njihovi rodovi (genusi) so bili razmetani po različnih straneh. Zato je po na-svetu naših botanikov pripravila drugo izdajo po vzorcu Fritscheve določevalne knjige »Exkursions-flora«, iz katere je s potrebnimi spremembami in dopolnitvami posnela ključ za določanje dru-žin in njihove karakteristike, iz svoje prve izdaje

pa je prevzela način določanja rodov in vrst. Ker je bil njen Ključ prvo in doslej edino tovrstno domače botanično delo, je bilo spričo pomanj-kljivosti slovenske botanične nomenklature in ter-minologije izredno zahtevno in težavno. Razen tega so bili v času priprav prve izdaje velik del bivše Kranjske, Primorska in Istra politično odre-zani od nekdanje Dravske banovine in ni bilo mogoče preverjati starih podatkov oziroma dobiti nove o razširjenosti in pogostnosti posameznih vrst iz teh floristično izredno zanimivih področij. Zato je bilo nad vse pomembno, da je bil avto-rici ob kritičnih primerih vselej na voljo zvest sodelavec in odličen florist, pokojni dr. Fran Dolšak. Z njim v zvezi se spominjam značilne epi-zode, ki je povezana z nastajanjem prvega na-šega Ključa. Konec leta 1939 sem dobil v obrav-navo del gradiva za Ključ in ga po daljšem času

Rektor bonske
univerze izroča
dr. Angeli Piskernik
knjigo zaslug in
van Tienhovnovno
plaketo
(9. junija 1967)

vrnil dr. Piskernikovi. V januarju 1940 sem prejel obsežen odgovor od dr. Dolšaka, ki mi nobene pripombe ali vprašanja ni ostal dolžan. Med drugim je zapisal tudi tole: »V pripombah, ki ste jih dodali k seznamu rastlin za knjigo dr. Piskernikove, je nekaj stvari, ki gredo kolikor toliko na moj račun. Mislim, da bo prav, če jih nekoliko pojasnim, ker vem, da vas bo zanimalo. Kolikor mogoče smo ob horologiji vrst upoštevali tudi Notranjski kras. Ekskurzije iz Ljubljane so brez posebnih težav in v nekaj urah je človek že na kraškem terenu. Tudi ti izletniki bodo mogli knjigo s pridom uporabljati. Iz istega razloga se tudi nismo strogo držali mej Dravske banovine. Naš ideal bi seveda bil flora celotnega slovenskega ozemlja, s katero naj bi se dala popolna slika rastlinstva zemlje, na kateri živi slovenski narod. Za sedaj pa smo le poskusili se za korak približati temu idealu. — Nekatere rastline iz slovenskega Štajerskega, o katerih se Hayek (»Flora von Steiermark«) z negotovostjo izraža, kjer ima vprašaj ali navaja nahajališče le z »angeblich«, smo izpustili. — Bil sem za to, da uporabljamo čimbolj sodobno nomenklaturu, kakor jo ima Hayek v svojem zadnjem delu »Prodromus Florae peninsulae Balcanicae«. Zavaljo tega nastopajo novi rodovi s starimi imeni, kakor npr. *Myosoton*, *Mycelis*, *Consolida* itd. Pravzaprav so to že stare stvari, ki jih je sodobna sistematika zopet spravila v veljavo. To nam je prav prišlo tudi pri sestavljanju Ključa.« — Nato sledijo pripombe, ki se tičejo posameznih rastlinskih vrst, o katerih sem želel pojasniti.

Podobne težave je imela avtorica Ključa s slovenskim rastlinskim imenoslovjem, ki ga je povzela po raznih virih. Med njimi omenja tudi slovarček našega znanega planinskega delavca dr. Henrika Tume (»Vocabulario botanico latino-sloveno«, izšel v reviji *Studi Goriziani* v Gorici 1924, p. 159–195). Čeprav se ji je mnogokrat posrečilo, da je uvajala za nekatere vrste in rodove dobra nova imena ali otela pozabi uporabne nazive iz starejših virov, s svojim imenosloveskim prispevkom v Ključu ni bila zadovoljna. V uvodu k drugi izdaji (str. VIII) nekako z resignacijo ugotavlja, da slovensko imenoslovje ni končno veljavno in da bo našo botanično terminologijo šele treba ustvariti. Videti je, da se je dr. Piskernikova zavedala teh pomanjkljivosti naše »scientiae amabilis« vse življenje, saj je vse do svoje smrti sodelovala v terminološki komisiji pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, kjer je pilila in izboljševala slovensko botanično imenoslovje.

Število obravnavanih rastlinskih vrst in podvrst v I. izdaji Ključa je 2222, v II. izdaji pa 2618. Za

vsako teh vrst je bilo treba ugotoviti zunanje morfološke znake, po katerih jo lahko ločimo od drugih vrst in rodov, njeno razširjenost (areal), čas cvetenja, posebnosti rastišč, kjer vrsta uspeva (ekologija), ter vrste in rodove imenovati s sodobnim latinskim in slovenskim imenom. K vsaki od omenjenih izdaj moramo prišteti še blizu 1000 dvojnih imen in opisov značilnosti (karakteristik) za rodove in družine. Minuciozno, odgovorno in dolgotrajno sestavljanje Ključa, ki naj bi zajel praprotnice in cvetnice slovenskega ozemlja v celoti, je za enega samega strokovnjaka kar pretežko breme, posebno, če upoštevamo naše botanične razmere pred 30 leti, ko je Ključ nastajal. Velika je torej zasluga dr. Piskernikove, da je ob primerni pomoči nekaterih sodelavcev to delo v kratkem času in v splošno zadovoljstvo opravila. Obe izdaji Ključa sta doživeli pri biologih in ljubiteljih cvetja lep sprejem in bili kmalu po izidu razprodani.

Za naše planince in druge, ki ljubijo lepoto neoskrunjene narave, so pomembna prizadevanja velike pokojnice na področju varstva narave. Skupaj z ing. Antonom Šivicem sta postavila temelje današnji službi pri Zavodu za spomeniško varstvo SRS, kjer je dr. Piskernikova po upokojitvi (1950) honorarno prevzela referat za varstvo narave in ga vodila z velikim uspehom do leta 1963. Veliko si je prizadevala za oživitve in razglasitve Triglavskega narodnega parka in organizirala sistematično zbiranje gradiva za monografijo o našem narodnem parku. Pripravila je številne predloge za zavarovanje pokrajinskih območij in naravnih znamenitosti. Ustanovila je »Gorsko stražo«, s predavanji je vzpodbujala mladino, planince in drugo javnost k varovanju narave. Svoje prispevke je publicirala v »Varstvu spomenikov«, »Varstvu narave« ter v dnevnem in periodičnem tisku po vsej domovini. Zavarovane naravne znamenitosti je popularizirala tudi po tujih strokovnih revijah in zbornikih. Vrsto let je sodelovala v Prirodoslovnem društvu Slovenije, Društvu konservatorjev, Zvezi društev za varstvo ptic in v mednarodnih organizacijah za varstvo narave (CIPRA, UICN, VNP).

Ob svoji osemdesetletnici je bila dr. Piskernikova za življenjsko delo odlikovana z redom zaslug za narod z zlato zvezdo, lansko leto 9. junija pa je za zasluge na področju varstva narave prejela mednarodno nagrado Sklada F. V. S. v Hamburgu, ki je imenovana po Nizozemcu Van Tienhovnu (Van Tienhoven-Preis der Stiftung F. V. S. zu Hamburg). Kljub visoki starosti je dr. Piskernikova v spremstvu univ. doc. dr. Mete Petričeve potovala v daljnji Bonn, kjer se je udeležila slo-

vesnosti ob podelitvi visokega odikovanja. Pred nabitno polno dvorano bonnske univerze je njen rektor v navzočnosti dekanov vseh fakultet in v povabljenih gostov predstavil dr. Piskernikovo. Poudaril je njena prizadevanja za ustanovitev Triglavskega narodnega parka, njen trud za ustanovitev meddržavnega jugoslovansko-avstrijskega naravnega rezervata v Savinjskih Alpah in v Karavankah, njeno sodelovanje v mednarodnih komisijah za varstvo alpskega sveta in njeno publicistično dejavnost v prid ogroženi naravi. Po prigriscu izročitvi nagrade je dr. Piskernikova še enkrat, danes vemo, da je to bilo žal zadnjikrat, zbrani publiko spregovorila o Triglavskem narodnem parku ob predvajanju barvnih diapozitivov. Lepote našega malega narodnega parka, izbrani diapozitivi, naravnost mladostna živahnost odlikovanke in njena brezhibna nemščina so izzvali v dvorani viharno odobravanje. Med zastopniki več evropskih držav, ki so dr. Piskernikovi čestitali, je bilo tudi nekaj slovenskih visokošolcev ter drugih Jugoslovancev, ki tam študirajo, in jugoslovanski konzul. Dr. Piskernikova je to edinstveno počastitev preživela le za dobrega pol leta. Za požrtvovalno in nesebično delo v blagorčarobnem cvetju in drugim lepotam naših gora in za blagor koroških samorastnikov smo dr. Piskernikovi dolžni zahvalo tudi slovenski planinci. Slava njenemu spominu!

* Tov. doc. dr. Petričevi se za poročilo o poteku slavnosti in fotografijo, ki jo je ljubezljivo prepustila v objavo, iskreno zahvaljujem.

Leopold Stanek

GRES DALJE

(Slovenskim Pamircem)

Porečeš:
ne morem,
ne morem naprej.
In greš dalje.
Stroj obnemore,
žival klone.
Somrak. Smrt.

Gora prižge luč,
dalji zraste privid.
Praviš:
ne morem,
ne morem naprej.
In greš dalje.
To je človek.

Mineš vrh
in speš dalje.
Človek.

SMUČARSKI ZAPISKI

Francè Zupan

Februar 1967, Krnsko jezero

Kaj vse človek zve, ko se gnete v vrsti pred vzpenjačo. Mene je na Zelenici nek možakar potuhneno vprašal, če sem v partiji, ker se mu je zdelo, da se mimo vrste rinem naprej.

V Kranjski gori sem zvedel, da imam krive zobe, kaj pa so mi vpili na Krvavcu, pa v tako dostojen list, kot je PV, sploh ne morem napisati. Torej sem se vzpenjač — bolje rečeno, vrst pred njimi — naveličal. Žičnice človeka razvadijo in utrudijo, to je nekakšen začaran krog; na enem koncu te vržejo na vzpenjačo, zgoraj priletiš ven, se zapodiš dol in spet te naložijo na stroj — seveda po dolgem vmesnem prerivanju, med katerim zasovražiš človeka na sploh in takega s smučmi na nogah še posebej. Proglasil sem se za odljudneža, nekako tako kot tisti, ki so si pri nas postavili weekende na samotnih krajih v duhu sodobne rekreacije: Proč od soobčanov! Človek mora od časa do časa v samoto, v zimske gore, mora potovati sam po zasneženem prostanstvu gora, se čutiti »majhnega človečka sredi velikih gora«...

Torej sva se odpravila nekega popoldneva s Tonetom na Komno. Nekam hitro sva ponoči prišla v dom, bil je dolgočasen večer, podoben večini večerov po planinskih kočah. Mogoče je bilo to včasih drugače, mogoče so pred vojno hodili v gore drugačni planinci, stare sorte, ki so se znali v gorah tudi zabavati? Tudi na Komni sede navdušeni gledalci TV.

Ob šestih zjutraj, še v trdi temi, sva šla iz koč. Nebo je bilo jasno, sneg zmrznjen, čeprav je od strehe vso noč teklo. Mesečev srp naju je spremljal na južnem nebu in obsijal samotno pokrajino z neresnično, mračno svetlobo. Tiho je bilo tako, da je kar zvenelo — tisti, ki pozna take tihe jutranje ure, že ve, kaj mislim. Če bi bil Tone bolj slabega značaja, bi tišino motilo njegovo preklinjanje, toda blag, kot je, je molče trpel. Varnostna vez se mu je namreč pri hoji odpenjala približno vsakih deset minut, prvič zjutraj pet metrov preč od koč in poslednjič — ne vem kolikič — zvečer, ko sva prišla spet nazaj. Ubogi Tone! Kakor je bilo ledeno mrz in tema, je privijal nekakšne vijake in vijačke na varnostni glavi.

Na vzhodu se je začelo svetliti nebo in iz mraka se je izvil Bogatin, ves bel in leden. Ko sva prišla na sedlo, je bil rogljati Krn tam daleč že ves rdeč in rumen v jutranjem soncu, do vrha zasnežen. Smuka s sedla dol do Krnskega jezera je bila nagla, prisojna pobočja trda in osrenjena, osojna še v pršiču. Tone je seveda takoj padel, čim je hotel obremeniti dilce, zato je vozil samo naravnost.

Bilo je vedno hladneje in pri Krnskem jezeru sva zavozila v jezero ledenega zraka, ki je ležal tu dol v kotlini kot v kakšni kleti. Pršič je bil tak kot januarja, na njem pa polno živalskih sledov. Gledala sva, da sva se vzdignila čimprej navzgor proti Krnu, bila pa sva pozna.

Sicer je bil dan brez oblaka in tam nekje sva se usedla in počivala. Tonetova škatla z jedačo je ušla po snežnem pobočju v moje veliko veselje in njegovo še večjo jezo. K sreči se je ustavila in nadvse dobri Tone mi je kasneje, ko jo je prinesel nazaj, celo ponudil tubo sladkega konserviranega mleka. Nazaj grede je bil sneg gnil, vožnja na Komno ubijalska.

Ko sva drugo jutro šla s Komne, je zunaj medlo. Smuka dol v svežem snegu je bila doživetje.

Marec: proti Krnu

Osemnajstega marca smo pripravili prvi skupni turni smuk in ob dveh popoldne se nas je takole kakih 40 odpeljalo z avtobusom proti Savici. Pametni ljudje dajo tam smuči na tovorno žičnico in v poldrugi uri lahko pridejo na Komno. Zrak je bil hladen in suh, sneg za hojo odličen. Za večerjo priporočam jajčka in fižol v solati, odlična podlaga za hojo.

Dan se je že raztegnil in vstali smo ob 04. Zunaj so padale redke snežinke, vmes so sijale zvezde in je škripal mraz. To je bila tista fronta od severa, ki so jo napovedali meteorologi. Ko smo ob 05 končno odšli, se je izkazalo, da se je nabralo 60 ljudi. Ko smo šli mimo Planine na Kraju, se je pričelo daniti. Na Bogatinskem sedlu so nas obsijali prvi sončni žarki in presenečeni smo gledali sence, ki so bile nežno zelene barve: nenadoma so se pojavile v stopinjah in kmalu spet izginile.

Na sedlu je bilo mraz, tako mraz, da smo imeli kljub jutranji hoji še vedno ledene noge, ko smo drseli dol proti jezeru.

Ob pol osmih smo zapustili zasneženo Krnsko jezero in se začeli vzpenjati proti Krnu. Tistih 600 m višine, do ploščadi pod sedlom, do koder se navadno gre s smučmi, smo predihali v dobri uri, kar ni bilo slabo. Res pa je bil sneg za hojo od-

ličen. Do dvanajstih smo si nato dopovedovali, kako odlično se sončimo v kotanjci v precej mrzlem vetru. Najbolj stvaren je bil še Sazon, ki je iz svojega nahrbtnika privlekel pol samopostrežne trgovine. Ko je končno vstal, je ostal na snegu čeden kupček praznih konserv kar najbolj eksotične vsebine. »Če si lačen, si siten in če si siten, slabo plezaš in se ubiješ!« Taka je njegova filozofija in ker je pač previden fant, ji ostane zvest tudi na turnih smukih.

Nenaden snežni metež je napravil konec sončenja in nas pognal dol proti jezeru. Izkazalo pa se je, da ta metež ni mislil preveč resno. Počasi smo se nato odpravili na tisto dolgo pot nazaj na Komno: šele ob pol štirih smo bili tam. Meni ta smuk ni bil kdo ve kaj všeč, saj je bilo malo premraz in sneg je bil še zimski. Toda vsi so bili videti zadovoljni, celo taki, ki niso zlepa. Vzrok je bilo lepo vreme. Miha mlajši je to razpoloženje takole obesedil: »Dobremu vodniku ljudje ničesar bolj ne zamerijo kot slabo vreme...«

Spet proti Krnu, nedeljo kasneje

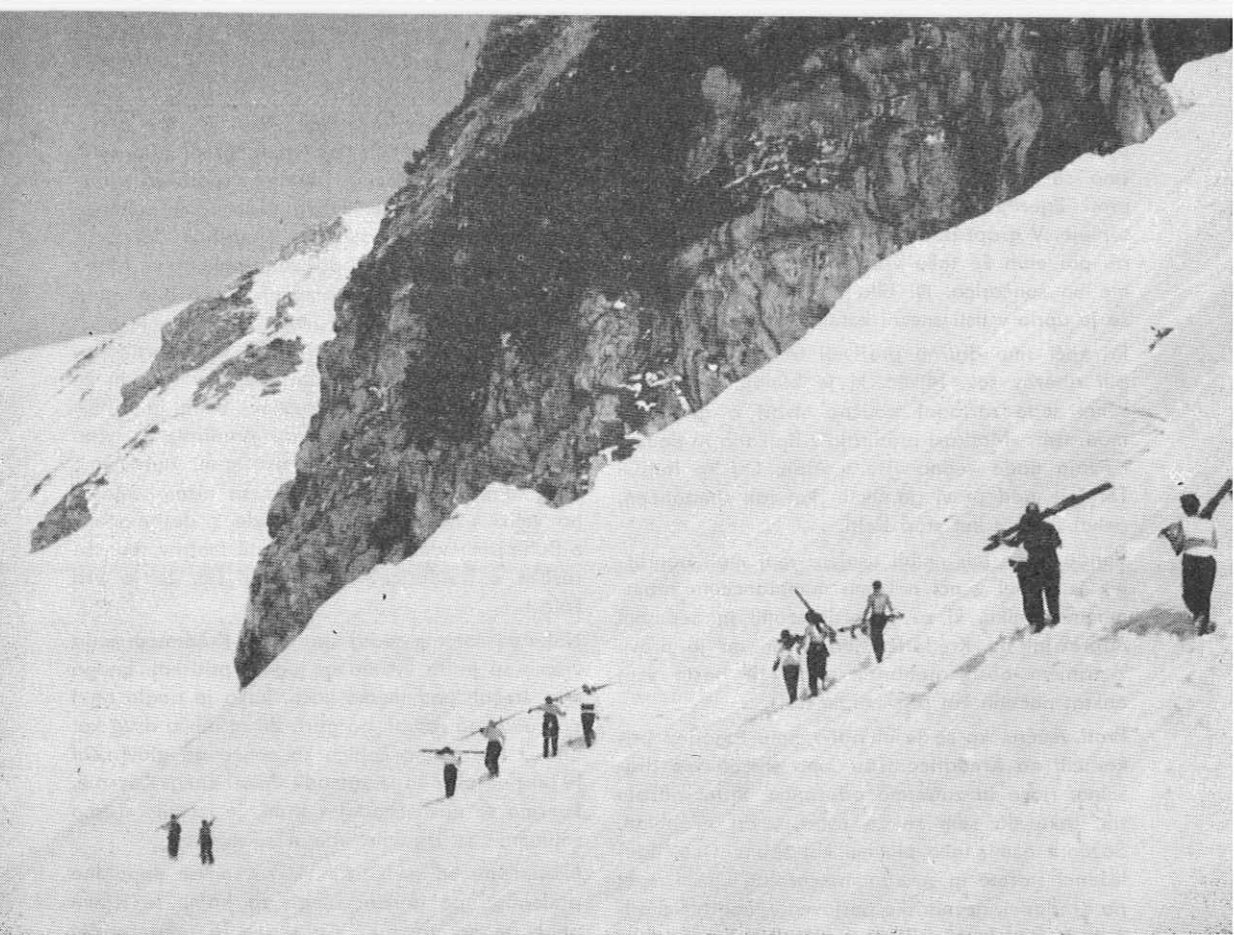
Teden dni kasneje smo šli spet na Komno, bilo je 25. marca. Vreme je bilo čudovito, ljudi v avtobusu pa komaj 17. Peljal nas je kamniški plezalec Čebular, ki je včasih plezal prvenstvene smeri v Rzeniku, sedaj pa vozi avtobus. Pred leti se je še odpravil s kolesom v Logarsko dolino, ga razstavil na Okrešlju in ga nesel preko Kamniškega sedla na kranjsko stran. V Klinu pod pastirji ga je spet sestavil in se veselo odpeljal po lovski stezi na Žagano peč in naprej v Bistrico. Dol je moral stopiti samo tam, kjer so ležala preko steze podrti drevesa.

Vraga, kako smo se zaklepotali! Sicer pa je za gornika čvekanje eden najljubših užitkov. V samotni gore teče prijeten pogovor kar sam od sebe in stvari, ki se dogajajo v dolini, dobe tu gor — v pravi višini — šele slikovito podobo. Kot bi človek želel napolniti prazno, mrko gorsko pokrajino, s pisanimi podobami dolinskega življenja: ravno prav daleč je od njega, da se počuti svoboden in sproščen v pripovedovanju.

Na Komni je za mizo že sedel Vinko Modec, veliko ime naše alpinistike med obema vojnama. »Ali boš ostal en teden?«

»Ne, dva. Pri meni se zmerom nekako izteče na štirinajst dni.«

Kot ponavadi smo šli iz kočice ob 05. To pot je bila nad Bogatinskim sedlom velikanska srebrna luna. Noč je bila popolnoma jasna in bilo je čisto svetlo, toda ta svetloba je bila tako nena-

Proti Bogatinskemu sedlu

Foto Korošič

vadna, da mi je bilo kar tesno, kadar sem pogledal ogromno srebrno ploščo.

»V Izoli nisem še nikoli videl tako velike lune,« je dejal Sandi, ki je šel za mano. »Seveda, tu smo pa 100 km bližje...«

Te ure med nočjo in jutrom so čisto poseben del turnega smučanja, samo za zgodnje vstajalce. V uri in četrt smo bili na Bogatinskem sedlu, jutro je bilo mirno, sneg dober. Ob sedmih smo bili že spodaj na Krnskem jezeru, odkoder smo počasi lezli s smučmi na ramah proti Krnu. Ob desetih je bil sneg že toliko otajan, da smo se prav imenitno odpeljali po tistem širnem pobočju nazaj proti jezeru. Sam sem našel nek žleb, ki je obrnjen na vzhodno plat in v katerem je bil že pravi srenec, zrnat in blag. To je bilo ta dan najlepše, prava pomladanska visokogorska smuka, v prijaznem skritem žlebu med toplimi skalami, takorekoč v »nedrih natore«, kot bi rekli stari. Ob enih smo krenili spet proti Komni in prismočali tja ob pol štirih. Bili smo dobre volje in smo se s Komne zapodili v dolino po nekakšnih

drčah, v katerih je bil še sneg. Nehalo se je tako, da smo plezali po drevju čez skoke; zgubili smo se na poti s Komne do Savice, kar je dokaz, da je vse mogoče, če so ljudje za to.

Spodaj pri Savici sem se pogovarjal z dr. Luko, ki je veteran slovenskega turnega smučanja in poznavalec naših najlepših smukov. S soprogo sta bila ta dan na Krnskem jezeru. Všeč mu je bilo, da prirejamo izlete. »Bi me pa vseskozi skrbelo,« je dejal na koncu.

Maj; na Kredarico za prvega maja

Zima je bila muhasta in je spomladi nametla vsake toliko novega snega, tako da pravega srena niti ni bilo. Pravzaprav je bilo letos snega manj kot druga leta: marsikatera skala, ki bi jo prav lahko pogrešali, je gledala izpod snega.

Trideseti april je bil že navsezgodaj lep in peljali smo se iz Ljubljane proti Krmi v čisto družinski zasedbi. Dolina Radovne je bila zelena, bukve so se napenjale, čim pa smo prišli do Zasipske planine, kjer smo pustili avtomobile, pa je bila

zemlja še zmrznjena. Sneg, ki se je tam začel prav tako — kot nalašč za gorsko smuko. Počasi smo se pretikali po trdo zmrznjenih stopinjah proti Zgornji Krmi, postajalo pa je hitro vse topleje. V grapi pod lovsko kočjo (1720 m) je bilo ob pol enih že tako vroče, da sem se zbal, da me bo sončarica. Ni bilo niti sapice, sonce pa se je uprlo v tisti snežni kotel z vso močjo.

Pri koči smo družno preživeli tri ure v senci in pili ribezov sok. Mikec, ki je biolog, nam je v senci sede razlagal poučne stvari o gadih in modrasih: »Modrasi prodirajo z Balkana in počasi izrivajo gade vedno višje v Alpe, ker so hujši.« Torej je gad pravi gornik in kot tak simpatičen, nekaj takega kot stari Kelti.

Vendar nam mir ni bil usojen: moj mali nahrbtnik je padel v oči nekemu mimoidočemu brumnemu gorniku, ki se je z derezami in cepinom odpravljal na Kredarico. Priporočil mi je pravi, z usnjem obšiti nahrbtnik; »da se boste vsaj enkrat počutili kot pravi alpinist!«

Proti večeru, ko se je ohladilo, smo lagodno prikorčili na Kredarico. Tam smo srečali vso družino, rjavo in zagorelo od sonca. Šrauf nekam tih, tako da sem se že ustrašil, da ni bolan, Sazon z očmi, tako plavimi kot spominčice, udeleženci štafete in seveda meteorolog Džoni, spet na Kredarici, neznansko posloven v modrem predpasniku in sivem tirolskem klobuku. Sicer lahko človek že kar napove, kdo je kje za prvega maja. Lojz je na primer obvezno na Velem polju pri Angelci, odkoder hodi na Kredarico gledat, »kdo je gor«. Toda kdo naj bi le bil gor? Vedno isti alpski tipi in pa kakšno dekle, ki se ne ustraši hoje. Izbire res ni velike. Leta tečejo in alpski tipi so vedno enaki, mogoče malo bolj zgubani in plešasti, toda ožgani od sonca še vedno učinkujejo prav kremenito.

Sicer pa je splošno razpoloženje tam okoli Kredarice vedno enako za prvega maja: bela, s snegom debelo zalita pobočja proti Krmi, popoln mir, svet zase. In male črne postavice s smučmi na ramah, ki se počasi in zagrizeno pomikajo navzgor, skoraj neopazno na pogled, toda vztrajno. Toda kaj naj bi človek v gorah sicer počel, če ne hodil ali se smučal? Lahko sicer poseda in se sonči, toda posedanja se naveličaš, sonce pa zakrije oblak in moraš naprej.

Drugo jutro smo vstali ob 6. uri in ob sedmi uri smo se že peljali dol. Kot vedno, ljudje zjutraj nočejo razumeti, da je v tem letnem času dobra smuka samo zjutraj — ob osmih jo je navadno že konec. Vsako leto posebej moram metati nekoga iz postelje in ga čakati — no, pa taka je

usoda vseh zakonskih mož. Res je bilo okrog Kredarice še ledeno mrzlo, toda takoj pod kočjo se je sneg na izrazito vzhodnem pobočju v zavetju že južil. Smuka je bila čudovita in sploh je za moj okus to pobočje s Kredarice dol proti Krmi v jutranjem soncu doživetje prve vrste. Muha in Maja, oba v novih gamašah, ki so bile videti kot letечи krožniki, sta pridvela mimo mene in vsi vroči in zasopli smo vijugali dol po odprtih pobočjih, v žleb, nato v dolgi prečki v levo in že smo bili sredi redkih macesnov. Sneg je bil še vedno vózen, prav nič se ni prediralo in zato smo vozili kar naprej skozi tisti strmi žleb mimo kočje in še naprej dol, dokler se nismo ustavili na veliki ravnini, tam kjer pride z desne steza z Bohinjskih vratc... skoraj tisoč metrov višinske razlike s Kredarice! Prehitro je šlo, to je vsa žalost.

Nekateri so šele sedaj spešili na Kredarico, toda vreme se je že kvarilo in jug je pritiskal. Enega smo srečali pod lovsko kočjo, kako je naglo hitel s smučmi na ramah po gazi. Bil ni nihče drug kot Ofe, z novo belo čepico za sonce na glavi. Žal je bil prepozen in je zamudil dober sneg. Kasneje, ko smo se našli spodaj v Krmi, je izjavil: »Turno smučanje je izgubilo enega pristaša!«

Nobenemu od vseh tistih, ki so se vse dopoldne prekladali po gnilem snegu za nami, te izjave ne bi mogel zameriti. Če se ne bi tako zgodaj spravili s Kredarice, bi verjetno tudi mi kleli turno smučanje, kajti ko se enkrat sneg ojuži, ga nobena sila ne spravi več nazaj... razen, če počakaš do naslednjega jutra. Tako pa smo opravili smuko zjutraj, ostanek dneva pa udobno preležali spodaj v Krmi na soncu in gledali bele vrhove, ki jih je počasi zagrinjal jug. Res je, da so nas na Kredarici spraševali, če smo prišli samo na uro gledat — pa kaj hočemo. Vsega človek ne more imeti.

Velo polje, 13. in 14. maja

Bila je topla, zaspana majska sobota in spodaj po dolinah pomlad že v polnem cvetju. Počasi smo se popoldne vlekli po gazi pod Draškimi vrhovi na Bohinjska vratca. Tam zgoraj smo že dalj časa videli sedeti temno postavo na obzorju: bil je slikar Čoro, ki je tu preživil svoj oddih in slikal. Koča na Velem polju je bila sicer prazna, če odštejemo nekaj Avstrijcev, ki pa postajajo pri nas že tako nepogrešljivi.

»Mnogo megle, mnogo Nemcev, žal premalo je Slovencev«

je zapisal domoljubno nastrojeni gornik v vpisno knjigo na Mojstrovki letos jeseni, očitno prav nič v duhu mednarodnega turističnega leta. Sicer pa, vsa čast tistim, ki nas pohvalijo:

»Zlata mladina,« je dejal neki Avstrijec drugo jutro in s tem seveda mislil nas. »Spat so šli zgodaj, vstali so zjutraj ob pol štirih in šli iz koč čisto mirno... Neverjetno!«

Vzgojitelji in vsi tisti, ki se pritožujete nad slovensko mladino, pošljite jo na turne smuke! Vsi bodo očarani nad njenim lepim vedenjem in najhuje, kar bo, bo to, da bodo nekateri mogoče goljufali pri taroku.

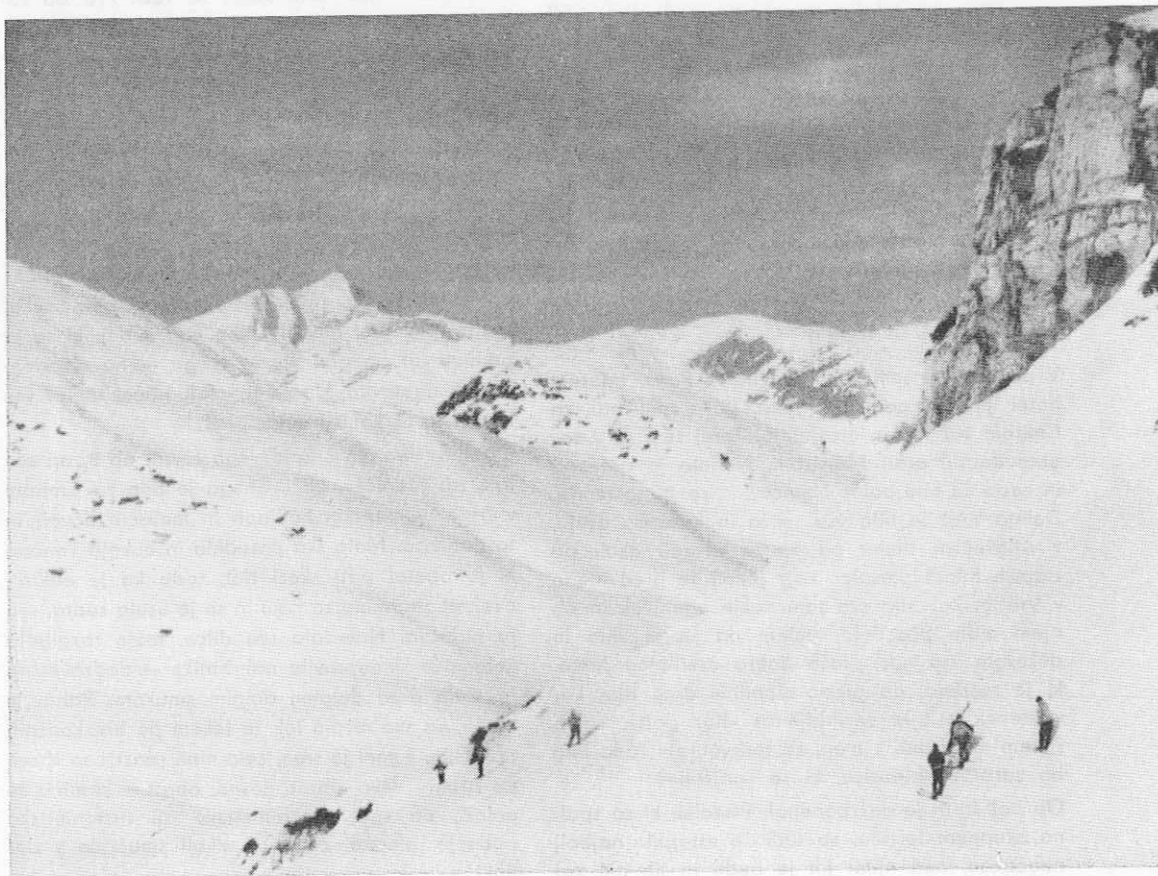
Zunaj je bilo oblačno, sneg preko noči niti ni pomrznil, toda kljub temu ni kazalo preslabo, ker je bil že predelan. Prav ob takem času lani sva se s Korlnom nesmrtno osmešila kot strokovnjaka za sneg. Vstala sva že ob treh — da ja ne bi zamudila — in šla bezat sneg za kočo. Bil je mehak. »Važna je temperatura rosišča!« pravi Korl in sva šla nazaj spat. Ob pol šestih me je za-

pekla vest, odprem oči in zunaj je bilo prekrasno jutro. Življenja težo spravim v hlače in grem gledat sneg: bil je trd, zmrznjen, tako kot že ponoči, samo to pot sem ga poizkusil malo proč od koč, ne pa tik za zidom... Preklinjaje smo šele ob šestih dirjali proti Hribaricam in sneg, tako lepo zmrznjen, se je južil pod našimi stopinjami... Videti je bilo kot hude sanje turnega smučarja. V uri in tri četrt smo prisopihali do vrha Hribaric in ravno še za rep ujeli smuk — prav za rep.

Tudi to jutro je bilo nekaj narobe. Bilo je megleno, sivo in ko smo se spustili dol do planšarskih koč na Velem polju, je začelo po malem deževati. Šli smo kar naprej, vztrajno, megle pa so se vlačile skupaj in padal je tisti drobni, mrzli dež, ki je sicer neprijeten, vendar ima eno dobro lastnost: izboljša sneg. Kar gazili smo vkreber, ura je bila pet, potem šest. Dež se je menda naveličal in ko smo prišli do vrha sedla, je bilo vse v redu. Kaj prida čakati v mrzlem vetru nam

Smučišča pod Krnom

Foto Korošin

ni kazalo, zato smo navezali smuči in se veselo vrisakaje zapodili navzdol, po snegu, ki je bil prav dober. Že ob pol osmih smo bili spet nazaj na Velem polju in na vrsto je prišel tarok, prav ko so nekateri pozni vstajalci šele prikukali iz postelj. Čakala nas je še vožnja z Bohinjskih vrat v Krmo — 1000 m višinske razlike, (če malo pretiravam), po rjavem, dobro predelanem pomladanskem snegu. Tu pa tam smo se malo ustavili in si privoščili še nekaj zavojev posebej, saj je bil sneg predober, da bi šli kar tako naprej. Posebno imeniten je bil oni strmi, dolgi plaz pod Draškim vrhom, kjer se marsikdo kar malo ustraši, ko pripelje izza roba in zagleda globoko pod seboj strmino, ki je kar nj konca, vmes pa še kakšna skala. Ne bom se bahal, da smo vijugali — tega običajno v gorah ljudje ne delajo, toda lepo smo pa le zavijali v poskočnem alpskem slogu drug za drugim po strmini, včasih čisto pod steno, pa spet bolj proti macesnovem gozdičku, dokler nismo kar nekoliko mehkih kolen prileteli v veliko položno prečnico.

Tam nekje smo se ustavili in Sazon je začel hvalliti triglavske žičnice. V razpoloženju, v katerem smo bili, sem bil kar razočaran nad njim: »Ali ni dosti že Ciril, ki dela zanje reklamo in to prav v našem Planinskem Vestniku?« Ko sem že bleknil, sem spoznal, da me Sazon vleče. Nekdo mu je namreč svetoval: »Če hočeš, da se Zupan razjezi, mu takrat, ko se smuča, povej kaj o triglavske žičnicah!«

Falot me je našel in zadel, pa mu tega niti ne bil toliko zameril, če mi ne bi bil prej v koči pri taroku ujel monda.

Za Cmirom, 3. in 4. junij

V ponedeljek sem se odpravljal v Pariz, pa sem hotel prej v nedeljo še za slovo smukniti za Cmirom kot vsako leto junija. Torej sem se v soboto kotalil proti Mojstrani. Nehalo je deževati in ceste so bile polne Nemcev, ki so šli na morje. Dolina Vrat je bila vsa sveža in lepa po dežju, v Aljaževem domu pa so že plezali okoli po zidovih mladi plezalci. Lojz je bil že pred mano v Vratih. Zakurila sva tam nekje ogenjček in ob njem malo posedela, potem pa se je vtilo in deževalo vso noč. Naša dobra oskrbnica Jerca, ki je zvedela, da gredo »fantini« drug dan kar v steno, je bila zaskrbljena: »Kar pojte, samo potem ne hodite k meni za reševalno!« Toda kdo bo zaustavil plezalce, ki so »gajstni«?

Ob pol štirih je dež ponehal. Plezalci, ki so spali na skupnem ležišču, so tudi že vstajali: najbolj neučakan med njimi jih je budil in jih nič kaj

rahlo metal iz postelj. Stara, dobro znana podoba! Če se samo spomnim Kočevarja, kako je z užitkom razgrajal takole ob treh zjutraj: »Ajde, sprema za pokret!« Truplo pa se brani in bi rado spalo. Poslednje upanje je slabo vreme — mogoče pa dežuje? Toda kot nalašč: »Kakšno je zunaj?« »Šajba!« odgovarja zmagovalno Kočevar, pa smo se z mujo trgali ven iz bajte...

Midva z Lojzom sva šla to pot po zložnejših opravkih, toda mokra sva bila prav kmalu. Steza za Cmirom je močno zaraščena in vse kaplje, ki sva jih otrsela z vej, so nama padle za vrat, tako da sva bila do kože premočena. Že prehod čez Bistrico je postal umetnost, ker je staro bruno odnesla voda. Sicer pa tudi staro bruno, preko katerega smo telovadili, ni bilo kar tako: z njega je padel v vodo nek zelo cenjen turni smučar. Ko sva prilezla ven iz hoste, je bilo bolje. Pot je kar dolga in počivala sva pod velikim macesnom. Lojz mi je razlagal, da je sedaj postal tudi lovec, češ lov, to je šport. Možičke, ki tekajo okrog s puškami, imam kar rad in kot nalašč se je takoj prelevil v lovca, zavzel prežavo držo in se odplazil čez neke skale za rob: »To bo ruševce!«.

Jaz v ruševce in podobne ne verjamem več, odkar sem videl na Velem polju lovca, kako je zalezoval drevo, pod katerim naj bi bila dva ruševca ali orla ali nekaj takega. Ko je prišel po zamudnem in strokovnem zalezovanju v bližino drevesa, sta z njega prav leno odletela dva kavra, ki sicer pobirata odpadke okoli koče.

To pot se mi je zdel sumljiv nek majhen ptiček v vrhu macesna, pod katerim sva sedela. Sukal se je po vejah, gledal Lojza pod seboj, ki se je premetaval po grmovju in vruga — navsezadnje sva le ugotovila, da je ta mali ptiček delal ves kraval in to kako prepričljivo!

Ob štirih sva šla s Poldovega rovta, ob 8. uri sva bila pri Staničevi koči. Snega je bilo za Cmirom v tistih velikanskih kotlinah in meliščih dovolj in to dobrega. Malo sva posedela in čakala Toneta, ki je obetal priti skozi Kot, toda ko je enkrat, dvakrat zagrmelo za Ržjo in se je usula sodra, sva jo pobrala. Navezala sva dilce, malo razgibala kolena in si popravila nahrbtnike — podzavestna opravila pred dolgim, dolgim smukom. Rahlo je rosilo, ko sva nizala lok za lokom po brezkončnih pobočjih, šumel je sren, celo mali plaziči so drseli po strmini; levo, obrat, desno, obrat — strmina se položi, pa spet dvestometrsko ali tristometrsko pobočje, gladko, kot niso nikoli smučišča v dolini...

Spodaj v gozdu je Lojz potegnil iz nahrbtnika kukri in začel klestiti grmovje kot za šalo. Srečno sva prilezla celo preko vode in ko sva prišla do avtomobila, kj sva ga pustila pri Poldovem rovtu, se je spet ulilo. Deževalo je vso pot do Ljubljane, neskončno dolgočasne v dežju. Ob poltretih popoldne sem bil doma, z mislimi pa še vedno tam zgoraj v snegu, sredi oblakov in megla v sivih, tako ljubih, čeprav malo čemernih vrhov — mislil sem nanje, ko sem naslednji večer postavil svoj šotor v Chamonixu pod Mt. Blancom.

VELEBIT

(Nadaljevanje in konec)

Ing. Milan Ciglar

Najbolj zanimiv, samotni del poti je bil pred nama ta dan. Premužičeve steze, ki naju je dosedaj lepo in varno vodila po kamenitem svetu, odslej ni bilo več. In ko sva zjutraj na glavni cesti v Oštarijah iskala, kje se odcepi najina nadaljnja pot, sva na občestnem kamnu našla puščico in napis, ki je obetal, da bova do prve naslednje postojanke, do planinske kočice na Visočici hodila najmanj dvanajst ur. Tu so vse drugačne razdalje, kot pa smo jih vajeni pri nas, ko je domala že za vsakim ovinkom kaka planinska kočica, gostilna ali kaj temu podobnega. In res sva tega dne prehodila marsikatero globel, prekobalila nekaj grebenov v čudovito odmaknjem samotnem svetu. Srednji del Velebita, čeprav ni najvišji in se po razgledih ne more meriti z vrhovi Severnega ali Južnega Velebita, mi je zato ostal v najlepšem spominu. Jelani je bil prvi hrbet, za katerim so se nama pokazali zapuščeni in raztrgani ter razmetani vrhovi Srednjega Velebita. Med njimi so bile s temnimi bukovimi gozdovi obraščene globoke vrtače, kraške »dulibe«. Ko sva se še v jutranjih urah ozirala proti morju, nama je pogled povedal, da sva prešla že dobro polovico otoka Paga, saj je bil v modrikasto meglico zaviti Paški zaliv tudi že za nama.

Pod Jelanom je gozdat predel Jasenac z močnimi bukvami, za njim pa se začne dolga kraška dolina Ramino Korito. Obraščena je po dnu in spodnjih pobočjih s težko prehodnimi bukovimi gozdovi. Kakšno še popolnoma nedotaknjeno gozdno bogastvo, ki mu pri nas zlepa ne najdemo primere! Sem drži namreč le izgubljena stezica in sekira nima komu peti svoje pesmi. Pod starodavnimi bukvami se izgublja najin korak, nad nama pa se bočijo košate krošnje. Kdaj pa kdaj splezava preko trohnečih debel na osamelo skalovje sredi gozdnatega pobočja, da se lahko razgledava po skalnih vrhovih nad Raminim Koritom. Nepopisna divjina! Kdo ve, če kdaj sploh zaide v ta skoraj neprehodna pobočja človek, morda pastir, morda lovec. Skoraj ne bi verjel, le kaj naj bi tukaj iskal.

Ali nam bo ostal ta svet še naprej tako ohranjen, kot ga vidiva sedaj? Ali ne bodo ljudje prišli kmalu tudi sem gori in jeli spreminjati naravo? Hrvaški kolega mi je nedavno tega omenil, kako potrebno bi bilo Ramino Korito odpreti z žičnico ter začeti že enkrat s sečnjami, les pa tako spravljati do morja. Kako si sedaj želim, da do tega ne bi prišlo. Vsaka žičnica ali celo cesta, ki bi jo zgradili sem v ta nedotaknjeni svet, bi bila tako draga, da bi se, ozko gledano, splačala le tedaj, če bi temeljito pospravili z gozdom. Morda bi zelenje še ostalo, a takšnega gozda, kot je sedaj, najbrž ne bi bilo nikoli več, saj je kraški svet zelo občutljiv za kakršnokoli globlje poseganje v naravno ravnovesje.

Iz Raminega Korita sva se dvignila na njegov rob po Pasjem klancu, nato pa se spustila na drugi strani po južnih in zahodnih pobočjih, proti morskemu strani bolj odprt, vendar ne preveč nagnjen svet. Gosto grmičevje, kamnite steze, sledovi živine pa tudi že zvonkljanje kravjih zvoncev je kazalo, da se bližava ljudem. In res, kmalu sva bila na planini z nekaj skromnimi kamnitimi stanovi. Našla sva pred njimi tri planšarice zelo različnih starosti, ki so preživljale tu gori poletje, doma pa so bile iz vasi bliže morju, nekje nad Karlobagom. Tu ostajajo samo do jeseni, pasejo, predejo volno, pripravljajo maslo in se bojijo ponoči medvedov. Pravijo nama, da jih je tod okoli vse polno, da napadajo ovce, da se morajo vsako noč zaklepati in da za nobeno ceno ponoči ne bi šle ven. Ali bi jima vse to verjela ali nama tvezijo ali pa so le tako preplašene? Res, da sva tudi midva dosedaj na najini poti našla medvedje sledi in iztrebke, ob tem pa sva sklepala tudi, kakšen je jedilni list velebitskih kosmatincev. Ugotovila sva, da so pravi vegetari-

janci in da hodijo ponoči na svoje nič kaj krvoločne gostije v grmičevje nižjih predelov Velebita ali pa po oves na samotne njivice v kraških vrtačah. O miroljubnosti medvedjega rodu pa prijaznih planšaric seveda nisva mogla prepričati.

Tu sva malo počila, moj popotni tovariš si je privoščil tudi merico lepo oranžnozelenega kislega mleka, ki pa sem ga jaz radi morebitnih kasnejših težav raje odklonil. Najine gostiteljice se prav nič niso branile slikanja, poznalo se jim je, da niso doma tu gori kot ona včerajšnja huda pastirica z Mliništa. Dobre volje sva se poslovila in odšla sredi popoldneva naprej.

Zavila sva zdaj proti notranjosti pogorja. Steza in obledele markacije so naju privedle po dokaj razglednih travnatih pobočjih, pa spet po bukovih gozdovih v Šugarsko Dulibo, ki pa za razliko od »dulib«, ki sva jih prehodila do sedaj, ni tako zaprta in skrita med pobočja, ampak je pregledna na vse strani. Razvaline samotne kočice še pričajo, da je pred vojno tu gori živel gozdni čuvaj in varoval gozdove po raztrganih globelih brez vseh poti. A le pred kom, to nama je ostala uganka. Sonce se je že močno nagnilo nad jadranske otoke, pa se spustilo za obzorje, ko sva premerila še prenekatero »dulibo« in nekje blizu vrha, s kaj čudnim, grško zvenečim imenom, blizu Panosa, dokončno spoznala, da bova morala kar tu nekje blizu prenočiti, ne glede na strašne medvede, ki so nama o njih pripovedovale pastirice. Za slovo od tega dne, tako polnega doživetij in vtisov iz nedotaknjene, prvobitnega sveta, sva z zadnjega hrbta, ki sva ga prekobalila še pred nočjo, zagledala pred seboj tretji, kar dolgi del najine poti — Južni Velebit. Najbližja nama je bila Visočica, spoznala sva jo po priostreni obliki, za njo pa dolga vrsta vrhov, kdo bi jim le vedel imena, povečini golih in rožnato obarvanih v meglici zahajajočega dneva. Noč naju je zagrnila na robu travnate planote. Globel pod nama je vsa temna in sploh ji ne vidiva dna. Zakurila sva pod bukovo tršo ogenj, ta nama je plapolal pa spet zamiral vso jasno noč. Ob ognju se plete razgovor, dokler koga od naju ne premaga dremež, drugi vstane in doda na umirajoči ogenj novo vejo, da ogenj spet zaživi, se zaskri ter se zamajejo veje nad nama v nenadni gorkoti, bližnja drevesa pa se obarvajo v zelenovijoličasti svetlobi ter se njih krošnje zarišejo na temnem ozadju z zvezdami posutega neba.

Sem od morske strani zaveje topel nočni veter zgodnje jeseni in se prav narahlo ujame v listju trepetajočih krošenj. Zdaj pa zdaj se iz gozda

oglasil zategel glas sove. Gozd ponoči kar naprej živi, morda še bolj kot podnevi, nenehno se skozi temo prelivajo nešteti glasovi in šumi, le kdo bi vedel, kaj pomenijo in od kod so. A doživetje takšne noči v neznanem, odmaknjem svetu ostane v človekovi zavesti in spominu vse žive dni. Že zaradi te noči ne bi mogel nikdar pozabiti Velebita.

Prebujajoče se jutro z vsemi barvnimi otenki. Prav sedaj, tik pred zoro, je nastal nad nama in okoli naju popoln mir in nepremičnost. Gozd in v njem skriti prebivalci so se umirili in odpravili k počitku, novi pa še niso prišli na dan. Še veter je prenehal s svojim šepetanjem. Kar naenkrat pa je zažarelo nebo na vzhodu in zdi se mi, da časa sploh ni več, saj se je še hitreje iznad Visočice prikazala oranžno žareča krogla. Obetal se nama je dan, da si po jutru sodeč boljšega ne bi mogla želeli.

Pogasila sva žerjavico, zbrala svoje stvari in se spustila v globel pod nama in šele sedaj mogla ugotoviti, kje pravzaprav sva. Prekoračila sva pred kratkim zgrajeno, bolj slabo cesto, ki se pne iz liške strani prav na vrh Panosa. Zgrajena je bila zaradi radijskega oddajnika na samem vrhu, rabi pa seveda tudi gozdarjem. Kmalu sva bila na dnu doline s prijetnim imenom Jelova Ruja. Malo sva se ustavila pri precej zanemarni gozdarski hiši, ki je samevala sredi gozda, si pred njo skuhalo zajtrk, saj sva tu lahko iz vodnjaka zajela dežnico, nato pa se odpravila proti najinemu naslednjemu cilju, proti Visočici. Spet se vzpenjava skozi bukove gozdove precej strmo navzgor. Pod Samari, le koliko je vrhov v naših dinarskih gorah s tem imenom, se naenkrat razgrne pred nama manjša planota, ki jo krog in krog obdajajo s pritlikavo bukvijo obrasla pobočja. To je Ražino Plandište, če naju najina nekoliko stara specialka ne vara. Vsa ravnica je poraščena z ovsom, ki ga nihče ne seje, iz leta v leto se zaseje sam, gospodarijo pa z njim le divji prašiči in medvedi, vse polno njihovih sledi kaže na to. Kdo ve, kdaj je človek tu gori še zadnjič sejal in žel, kdaj pa je obupal in pustil, da uravnava zanaprej narava i setev i žetev, kakor sama hoče.

Stezo, ki naju je popeljala naprej iz Ražinega Plandišta, sva komaj našla. Še dvoje, troje ovinov in že sva iznad gostega bukovja na Širnih planotah Velike Poljane. Tu se spet odpre svet na vse strani, lahko se ozreva tudi nazaj po včerajšnji poti ter poiščeva mesto, kjer sva preživela zadnjo noč. Pred nama je sedaj stala vsa mogočna in prva v dolgi rajdi vrhov Južnega Velebita Visočica. Močno je podobna naši Golici, če

Visočica z južne strani

Foto M. Ciglar

jo opazujemo nekje od Babe ali Rožce, le da je bolj vitka in bolj izrazitih oblik. Dejal bi, da bi jo dosegel kar z roko, loči pa naju od nje še globoka dolina in nad njo sedlo, kjer se najini poti pridruži glavna pot nanjo iz liškega Gospića. In res je trajalo še nekaj časa, da sva se izmotala po komaj zaznavni stezici z Velike Poljane na sedlo in nato po lepi poti proti planinski koči. Tu sva se namenila prenočiti.

Imela pa sva pravo srečo. Kmalu nad sedlom srečava starejšega možaka, ki je krepko koračil v dolino. Izkazalo se je, da je bil sam oskrbnik, ki je zaklenil kočo, čemu neki bi v nedeljo tu gori sameval, in se odpravil domov tja nekam h Gospiću. Seveda smo se potem obrnili in čez pol ure smo bili pod streho prijazne in ne prevelike kočice.

Komaj pa smo si malo oddahnili in spili nekaj takega, s čimer si človek ponavadi privede dušo, se je nebo stemnilo. Zabliskalo se je, pričelo grmeti, nastal je strahovit piš in zagnal debele dežne kaplje v naša okna. Začelo je zavijati okrog vogalov. Kakšna nenadna sprememba! Dež ni prenehal vse popoldne, niti vso noč, šele drugega dne proti večeru so se jele razgrinjati megle. Čeprav sva morala tako nezaželeno pretrgati najino popotovanje in da v koči nisva

imela kaj početi, sva bila na moč zadovoljna, da sva bila pod streho. Če bi bila včeraj samo pet minut bolj kasna, bi se z najinim oskrbnikom ne srečali in bi sedaj najbrž vedrila kje pod gostim bukovim grmičevjem vsa mokra in premražena, četudi tik pred vrati planinske kočice, za katero sem dobil od planinske zveze iz Zagreba potrdilo, da je v tem času stalno oskrbovana.

Dan nama je minil v pogovoru z oskrbnikom, kuhanju starih špagetov, edine zaloge, ki sva jo lahko našla v koči, drugo je že vse pošlo, in v opazovanju žalostnega vremena. Oskrbnik je potomec nekdanjih pravoslavnih priseljencev, ki so zbežali iz Srbije za turških časov. Velik del liškega prebivalstva je pravoslavne vere. Ker sem poznal razmere v Liki še iz vojnih časov, je pogovor seveda nanesel na vse grozote in trpljenje tistih dni, na ustaške pokole, skrivanje po gozdovih Velebita in nenehne in neusmiljene borbe. Najin možak je sam udeleženec narodno-osvobodilne vojne in pričakuje sedaj kot oskrbnik še zadnje mesece do svoje pokojnine. In kako je z obiskom v koči? Bolj poredki so planinci, ki zaidejo sem gori, kljub slovesu strme Visočice. Še največ je šolske mladine, ki prihaja sem ob majskih izletih, razen teh sva našla v knjigi

zapisanih kakih petdeset, morda nekaj več imen. Velik del obiskovalcev pa so gozdarji na svojih službenih obhodih. Ali bo še kdo hotel samevati tu gori in prevzeti oskrbnišvo koč, potem ko bo odšel sedanji oskrbnik v pokoj?

Večer drugega dne, ki sva ga prebila v koči, pa nama je spet obetal prijetno in sončno nadaljevanje najine poti. Nebo se je od morja sem polagoma razjasnilo, zrak pa je bil čist kot kristal. Pod nami so v daljavi ležali kot na dlani vsi moji dobri znanci severnodalmatinski otoki, razpostavljeni v vrste vse od Paga pa do Dugega otoka, za njimi pa temna črta morja, nad njo oranžno, zeleno in modro nebo ter v barvah in oblikah nenehno se spreminjajoči zadnji gručasti oblaki, ki so se v nastajajočem večeru vedno bolj in bolj topili. Čisto ozračje je obetalo, da bi morda v daljavi na obzorju zagledal celo obronke Apeninskega polotoka. Napenjal sem oči, zdelo se mi je, da se ne motim, pa spet, da tzonejo za obzorjem le daljnji oblasti oblaki. A bodi tako ali tako, razgled je bil tak, da ga človek bolj poredkoma doživi.

Ko je vžšlo prihodnje jutro sonce, sva se poslovila od najinega oskrbnika, ki je takoj za nama zaklenil kočo in sedaj zares odšel domov, čez pol ure pa sva po travnatem pobočju prišla že na Vrh Visočice (1619 m). Na novo se nama je odprl razgled proti severu in vzhodu. Prav pod nama je ležalo široko in še bolj dolgo Ličko polje, ki so ga ponekod nežno prekrivale jutranje meglice, na daljnem obzorju pa so bili povsod razporejeni naši dinarski grebeni. Vidiva že bosanske gore in nekoliko bolj odmaknjeno Dinaro. A še vedno je najmogočnejši Velebit, ki mu ni ne konca ne kraja, naj se ozreva nazaj po prehojeni poti ali naprej po poti, ki naju še čaka. Pogled na morje naju spomni, da sva pustila sedaj za seboj tudi že ves dolgi otok Pag in da naju bo spremljal odslej na najini desni le še polotok, ki sega iz celine sem v Velebitski kanal.

Ogledava se po poti, ki jo meniva prehoditi še ta dan in že se spustiva po nerodnih in dokaj strmih travnatih in skalnatih plateh, ki so tako značilne za Visočico, proti Selini, prehodnem hrbtu med Visočico in naslednjimi vrhovi tega dela Velebita. Kjer sva hodila po Velebitu do slej, je bil svet bolj raztrgan, poraščen z gozdovi, od tod naprej pa so goličave vse večje in večje. Človek je s požiganjem napravil obsežne ovčje planine, ki pa so danes povečini ogolele in opustošene. Skrivnostnih in tihih »dulib«, kot so v Severnem in Srednjem Velebitu, sedaj ni več. Med grebeni in vrhovi so le ogromne vrtače, ki

so povečini gole ali pa jih obrašča enolično rušje.

V zložni hoji nama ure hitro minevajo. Za nama je Počiteljski vrh (1551 m), pa razsežna planina Oglavinovac. Tu križa najino pot steza, ki veže morje z Liko. In glej, pravo čudo, tu srečava mlado, čedno dekle, ki priganja močno otovorjeno mulo. Če odštejeva ljudi, ki sva jih srečala v naseljenih krajih, ali gozdne delavce v Štirovači, je bilo dekle tretje in zadnje človeško bitje, ki sva ga srečala na vsej svoji dolgi velebitski poti. Kar sama tovari od Velikega Rujna sem in naprej proti Liki čebulo in česen, kar bo tam zamenjala za žito in fižol. Pa bi človek mislil, da pri nas ni več takšne, prvobitne menjalne trgovine! Nič ni kaj zgovorna, morda se naju celo malce boji, saj je tu gore bolj vajena samote kot pa tujih ljudi, zato ji kmalu zaželiva srečno pot.

Pot naju vodi čez čas preko naslednje, še večje planine Javornik. Domače se sliši to ime, a svet je vendar drugačen kot po naših planinah s tem imenom. Veliko mrazišče obdajajo z vseh strani z rušjem obraščena ali gola pobočja. Kakor kažejo sledovi, ljudje še danes požigajo rušje, očitno pa je, da tako odpirajo le pot novim goličavam in zakrasevanju. Posledice takšnega gospodarjenja so tako očitne, da se človek ne hote vpraša, ali je v času tolikšnega tehničnega napredka in razvoja takšno nenehno in primitivno uničevanje narave zares potrebno. Ali za preživljanje ljudi ni drugačnih možnosti? Takšno početje traja že stoletja, kaže pa, da so sedaj prišli ljudje do tiste skrajne meje, ko ni več za naprej prav nobene možnosti.

Kar celo uro hodiva ob žalostnem, zapuščenem Javorniku. Ovce so letos že odgnali v dolino. Popoldne se je že močno nagnilo k večeru, ko se pod osamelim vrhom Badanjem (1639 m) spet utopiva v bukove gozdove.

Pod nama je globel, nekoliko stisnjena v pobočje, z izhodom v dolino. To je Štirovac, v katerem je tudi planinski dom, kjer nameravava danes prenočiti. Dom, ki leži na višini 1295 m, je izhodiščna postojanka za številna planinska pota na najvišje vrhove Južnega Velebita. V nekaj urah prideš do sem od najbližje železniške postaje Medak pri Gospiću. V Štirovcu je tudi eden izmed redkih velebitskih izvirov.

Ko se približujeva planinskemu domu, naju spravlja v vedno večje začudenje tolikšna tišina. Najino začudenje pa se kmalu spremeni v dvom, ali ni tudi tu oskrbnik raje odšel v dolino, kakor da bi čakal na tako poredke planince. To se je kmalu izkazalo za resnično. Kljub zagotovitom in

podatkom, ki sva jih zbrala, sva vso noč kurila ogenj pred domom, podobnim kameniti trdnjavi. Sem prihajajo, kot sva sklejala po sledovih okrog doma, le poleti večje skupine izletnikov, kurijo ognje, vrtijo ražnje, igrajo nogomet, skratka, zelo splošno doživljajo idejo o »zdravem duhu v zdravem telesu«.

Sicer pa nama ob ognju ni bilo hudo, drva sva imela pred kočo kar pri roki, saj so jih malo pred tem pripravljali. Spet sva poslušala nočne glasove, se pogovarjala, dremala, enkrat me je zdramilo lomastenje v bližini, dejal bi, da je bil kak medved, sledove sva opazila tod okoli že prejšnji večer. Mahoma je prišlo jutro.

Ko sva se zopet otovorila z najinima nahrbtnikoma, sva še pozdravila planinski dom, ob katerem sva kaj čudno in brez stroškov prenočevala, in že sva se vzpenjala proti najvišjim predelom Velebita. Pod Badanjem teče zložna pot v Duboko Dolino z izvirom Marasovcem. Tu je gozda konec, prav nad nama pa se dviga Babin vrh (1741 m). Odslej naprej imava na vse strani širen razgled. Polagoma se dvigava v pravi visoko-

gorski svet, ki se mi zdi precej podoben našim bohinjskim goram med Črno Prstjo in Komno, le da je razsežnejši, kotanje in vrtače pa so globlje in večje. Svet pa je enoličnejši od našega. Po-bočja, zlasti še vrtače, so obrasla z rušjem, nad njim se vrste skalnati, ne preveč strmi vrhovi. Drug za drugim so si podobni po obliki in višini. Z Babinega vrha se ozreva na prehojeno pot. Kje daleč je že za nama Visočica, kje pa je šele izgubljen v daljavi začetek Velebita.

Naslednji je Vaganski vrh (1758 m), ki je najvišji vrh Velebita. Nanj sva se seveda morala povzpeti, saj bi bilo čudno, da sva prehodila ves Velebit, nisva pa bila na njegovem najvišjem vrhu. A kateri je pravzaprav Vaganski vrh, sva komajda ugotovila. S samim zemljevidom bi si brez višinomera bolj malo pomagala, prav lahko bi izbrala za najvišjo točko kateregakoli izmed njegovih bližnjih sosedov. Spodobilo bi se, da bi bil najvišji vrh Velebita bolj vidno označen.

Na vrhu se nisva kaj dosti razgledovala, saj je vsa pot po vrhovih in hrbtih Južnega Velebita eno samo nenehno razgledovanje, zdaj proti

V spodnjem delu Velike Paklenice, v sredi Aničin Kuk

Foto M. Ciglar

Liki, Bosni in Dinari, zdaj proti morju, zalivom in otokom. Še posebno lepo je od tod naše veliko morsko jezero — Novigradsko more. V daljavi se nama je zdaj kazalo tudi že mesto Zadar, pravzaprav njegova prva predmestja.

Pod naslednjim vrhom Segestinom (1725 m) se ustaviva za hip na ovčji planini. Prav danes zjutraj so odgnali pastirji svoje ovce v dolino. Dobro uro, morda dve, so pred nama, tam od Svetega Brda je razločno čuti zvonkljanje zvoncev, pasji lajež in zategle klice pastirjev. Opaziva celo zadnje ovce, kako se skrijejo za robovi. Škoda, da sva zamudila takšno lepo podobo. Tu ovčje črede ne štejejo po deset ali dvajset glav, kot jih še kje vidimo po naših gorah, ampak gre njih število v stotine.

Še en Babin vrh (1746 m), le koliko jih je po našem jugoslovanskem svetu, nanj se seveda ne povzpneva in že stojiva tik pred Svetim Brdom (1753 m), zadnjim izmed višjih vrhov v dolgi grebenski vrsti Južnega Velebita. Tu ustaviva svoje korake. Velebit se od Svetega Brda v raztrganih in divjih pečinah okrog Tulovih Gred spušča proti Obrovcu na jugu ali pa nekoliko manj strmo proti svojim zadnjim obronkom med Liko in Dalmatinsko Zagoro. Pravzaprav bi morala prehoditi tudi ta njegov zadnji del, da bi lahko trdila: Velebit sva prehodila prav od začetka do konca. A preostalo hojo po kamenitem svetu in skozi pečevje in grmičevje od sonca prežgano sva raje zamenjala za drugo, veliko bolj zanimivo inačico. Spustila sva se potem, ko sva se obrnila, raje v Veliko Paklenico.

Tik preden zavije pot na Sveto Brdo, se pod nama prikažeta obe divji dolini Mala in Velika Paklenica. Pravzaprav sva videla od tod le njuna zgornja dela, ki se sva pod najvišjim grebenom Velebita združeno izgubita v strmih pobočjih. Nekoč sem poslušal pripovedovati v Ljubljani o Paklenici nekega bolj avtomobilskega turista. Bil je v Paklenici, nič posebnega da ni, kup kamenja in puščava. Seveda, ustavil se je z avtom pri Starem gradu, nato pa pešačil kake pol ure daleč po vročem soncu, toliko da je zavil skozi vhod v spodnji del Velike Paklenice. Sonce pa ga je gotovo upehalo in pot ožejala, obrnil se je raje in ni videl ničesar. Povečini tudi drugi turisti ne pridejo kaj prida dalje. A kdor hoče videti eno izmed obeh Paklenic kolikor toliko spodobno, mora žrtvovati najmanj dva dneva, za obe Paklenici pa bosta oba dneva premalo, ostati bi moral tu kar štiri dni. Saj je sama pot skozi Veliko Paklenico od Starega gradu pa do konca, to je do tja, kjer sva se obrnila midva od Svetega Brda, dolga kakih osem ur, raje še

kaj več. Pa brez kakšnega zavinka, a prav v zavinkih, pravijo, da je Paklenica najlepša. Obe Paklenici sta združeni v nacionalnem parku, težave denarnega značaja, ki tarejo upravo parka, kot mi je znano, pa niso nič kaj obetajoče.

Midva sva si privoščila pot samo skozi Veliko Paklenico. Saj je bila že dolga pot za nama, zmanjkalo je že tega in onega, kar potrebuje človek na tako dolgi poti, pa tudi s svojim časom sva bila že proti koncu. Prav rad bi se sem še kdaj povrnil. Mala Paklenica je v svoji divjini še bolj zanimiva od Velike, tokrat sva jo videla samo od daleč, v njenem zgornjem delu.

Z glavnega in najvišjega Velebitskega grebena sva sestopila proti hrbtu, ki se pravokotno loči od pobočja pod Solilom. Na začetku obeh Paklenic, vendar bolj nad Malo Paklenico stoji ponosen Vlaški grad (1383 m) s hudourniškim in krušljivim pobočjem. Skozi rušje sva prišla kmalu do prvega drevja. Tokrat pa to ni več bukev, kakor skoraj povsod na Velebitu ob zgornji meji gozda, ampak črni bor. V Sloveniji tega pojava ne poznamo, v južnejših predelih dinarskih grebenov pa najdemo različne vrste borov tudi v višjih legah. Kmalu pa se pridruži črnemu boru tudi bukev in vedno bolj prijetna sezica se spušča v senčno zavetje zelenih gozdov na dnu doline. Tega z grebenov Velebita sploh nisva opazila. Pot se spušča vse globlje in globlje, zlepa je ne zmanjka. Vajeni naših absolutnih nadmorskih višin šele tu občutimo, kaj je relativna nadmorska višina, ki je hkrati tudi absolutna. Z vrha Velebita do konca Paklenice je višinska razlika prav tolikšna kot z vrha Triglava do Vrat, le da so razdalje na Velebitu precej daljše.

Ivina vodica je skromen izvir ob najini poti. Verjetno ob sušnih časih presahne, sedaj pa je bilo vode še precej v majhni kotanji, seveda precej za razmere na Velebitu. Poleg izvira so v dokaj strmih pobočju to poletje taborili »izvidjači«, kakor tod pravijo našim tabornikom. No, pravega občutka za naravo ravno niso pokazali, pravzaprav ne njih vodje, o tem so pričali ostanki taborišča pa vrezana imena in napis v starih bukvah. Ali uprava nacionalnega parka ne pazi na to in obiskovalcev na ravnanje v nacionalnem parku ne opozarja? Dejal bi, da ne. In škoda, da ne, ker nacionalni park, takšen, kot je v Paklenici, le ne bi smel biti prostor za taborjenje nevzgojenih letoviščarjev in sredstvo za pridobivanje denarja od obiskovalcev vsake vrste. Kaže, da povsod pri nas že prevladuje mnenje, da je kaka stvar dobra ali slaba, če je pridobitna ali ni, ceni se po tem, koliko navrže v dinarjih, še

raje pa v devizah. In menda je usoda naših nacionalnih parkov, da postajajo nekaka občinska turistična podjetja. Pri tem uprava nacionalnega parka v Paklenici seveda ničesar ni kriva. Zato se ne čudim, če sem v skromnem prospektu o nacionalnem parku v Paklenici bral, da je tod lovcem na voljo »prav vsa evropska divjad«. Nacionalni park se mora pač nekako vzdrževati, resni ljudje zunaj naših meja pa se nam pri tem lahko le smejejo ali majejo z glavo. V spodnjem delu Velike Paklenice so, malo preden sva bila tam, snemali naši in nemški filmski podjetniki »Vinetuja« ali kaj. Povsod okoli so bili vidni ostanki »divjega zahoda«. In odškodnina nacionalnemu parku: nekaj stotisočakov. Vse je na prodaj.

Ko prideva že skoraj v dno doline, naju najbolj preseneti majhen potoček, ki ves živ žubori preko skal sredi spokojnega zelenja. Od tod naprej naju njegov šum nenehno spremlja od prvega naselja prav sredi Velike Paklenice, kjer se dolina v pravem kotu obrne proti morju.

Teško je opisati občutke popotnika, ko posluša to žuborenje po skoraj desetih dneh popotovanja po brezvodnem kamenitem svetu, sredi sončne pripeke, kjer je najti vodo le v skromnih dežnih kapnicah ali kvečjemu v kaki razpoki ob deževnem času. To je res pravo doživetje nečesa opojnega. In potoček je vedno močnejši, njegovo plaho žuborenje se spremeni v glasno šumenje pravega gorskega potoka, ki se ob njem vrte tudi že pravi mlini. Ko pa se človek v njegovih tolmunih po tolikem času še okoplje, je to užitek vseh užitkov.

Prišla je najina zadnja noč na Velebitu. Ustavila sva se v zelo prijetnem domu v Paklenici, prav na ovinku doline, ki zavije od tod naravnost k morju. Tokrat sva dobro naletela, saj je bila prijetna in prijazna oskrbnica doma kar v bližnji domačiji, torej vedno na voljo obiskovalcem. Sem prihaja precej turistov, več inozemskih kot domačih, največ je menda Francozov, kljub temu pa sva bila prijetno presenečena nad neposrednostjo, ki je tudi pri ljudeh v naših primorskih krajih ob tolikšnem naraščanju pridobitniškega turizma vedno bolj poredka. Tukaj pa je bilo še drugače. Do doma v Paklenici je treba še vedno dobri dve uri peš od morja. Lahko samo upamo in si želimo, da sem gori v osrčje Velebita ne bodo speljali avtomobilske ceste, ker bo s tem konec Velike Paklenice. Za »entuziaste« bodo dejali, je dovolj Mala Paklenica, a kaj, če ne bi prišla potem na vrsto tudi ta.

Vsa sveža, ohlajena od peneče se vode pod mlinom, umita in preoblečena, sva seveda morala

dostojno proslaviti konec najine velebitske poti. Človeška narava je pač takšna: prav nič se nama ne upira pogled na dva zelo, zelo visoka kupa špagetov, polita z okusno paradižnikovo omako, ki nama jih je pripravila oskrbnica, k vsakemu kupu pa je sodila še precej zajetna steklenica dalmatinske črnine.

Še zadnje jutro. Sonce še ni pogledalo izza grebenov nad dolino, ko sva stopala po široki poti proti morju. Kar tesno mi je bilo okrog srca, saj sem se poslavljaj od nečesa prav posebno doživetega, morda nečesa, česar ne bom doživel več, kar se ne more več vrniti. Doživel sem Velebit, kakršnega sem si predstavljal in želel.

Pozdravljala so naju strma kot sneg bela skalnata pobočja visoko za nama, pozdravil naju je za slovo ob izhodu iz soteske še navpični Aničin Kuk, nasproti pa nama je prihajal vroč dan, čutila sva, da je morje vse bliže in bliže. In prav na koncu poti sva kot skozi odprta vrata zagledala tisto posebno modrino našega Jadrana, sedaj zares čisto od blizu. Sonce, oljke, smokve pa kot zrcalo mirna gladina morja, ki so se v nji ogledovali temnozeleni bori in skalni bregovi okrog Starega gradu.

A zdrznila sva se. Mimo naju je švignila dolga vrsta avtomobilov. Bila sva spet ob reki vsakdanjosti, sredi meglenega duha po bencinu, pririvanja ljudi, ki ne znajo več živeti. Kričeče pisana potvorjenost. Od tod se nisem mogel niti več ozreti na vrhove Velebita.

Člane in prijatelje planinskih društev vabimo, da se udeleže jubilejne planinske prireditve RTV v športni dvorani Tivoli 5 marca t. l. ob sedmih zvečer.

Izšel je tretji ponatis Avčinove knjige, »Kjer tišina šepeta« z mnogimi dodatki in novo opremo.

V tisk je šla knjiga Mlakarjevih izbranih spisov z Mlakarjevim naslovom »Iz mojega nahrbtnika«.

Pripravlja se za tisk knjiga izbranih spisov dr. Mihe Potočnika, predsednika Planinske zveze Slovenije.

Planinci in ljubitelji planinskega berila, obogatite svoje knjižnice s temi lepimi, mikavnimi knjigami!

NA BREITHORN IN ZERMATT

Tone Strojín

Če še nikoli niste gazili po brezkončnih belih in strmih pobočjih Centralnih Alp na objane vrhove in se zvečer v koči ali v dolini ozirali na rdeče štiritisočake, potem pojdite. Nikoli vam ne bo žal!

Pred nekaj leti mi je bilo dano, da sem prvič zagazil v belino štiritisoč metrov...

Tudi letos me je zvalo zdaj že na starega znanca, na Breithorn, in Zermatt. Planinsko društvo je priredilo izlet po Švici in Italiji.

Plateau Rosa (3500 m), v ozadju Matterhorn

Tisto avgustovo jutro je bilo na Miklošičevi cesti pred planinsko pisarno kaj živahno. Nahrbtniki, vrvi, cepini, hrana. Avtobus skoraj ni mogel sprejeti vsega.

Sedim na prednjem sedežu in razmišljam, kako bo. V odgovornost mi je naložena skrb za potovalni del, za vodstvo na štiritisočake imam v pomoč alpiniste. Drvimo po novi avtostradi od Opčin mimo Trsta v Furlanijo.

Nižinska vožnja uspava misli. Topoli prekinjajo horizontalo. Predlagam ogled Benetk, da poživim atmosfero. Z beneškim tramvajem na vodi plujemo po Canalu Grande. Renesančne palače se ogledujejo čez vodno ulico. Zavesa so spuščene, kot da pokrivajo leta nekdanjega sijaja. Še isto popoldne taborimo v Peschieri del Garda. Plaža s kopalci, gliserji s smučarji — kot na morju. Luči utripajo v vodi, prav po italijansko topla noč se ponuja z neba. Z Miklom, veteranom korejske vojne, sicer sinom slovenskih staršev v Ameriki, deliva šotor. A njemu se hoče spokojne

italijanske noči pod vedrim nebom. Pobere gumijasto blazino in spalno vrečo ter leže poleg šotoru. Ob pol dveh zjutraj me prebudi, deževne kaplje bobnajo po šotoru. Prav blizu udari grom, nato še drugi, tretji, četrti in tako dalje. Kot na Koreji, trdi Mikel. Dežuje vedno bolj z vetrom. Midva jarka proti dežju nisva skopala. Že morava vzdigniti prednji spodnji del šotoru. Brodolomca v šotoru sva.

Ujamemo trenutek deževnega zatišja in gremo. Pred Bergamom nas spet sprejme naliv in tako vse da lvree. Pri Chatillonu si privoščimo neprosto voljno krožno vožnjo. Ulica za Cervinio je zaradi ozkega prehoda tako neopazna, da si z vozilom za hip mimo. Nato se vzpenjamo po strmi dolini. Macesni se ponujajo na obeh straneh. Gorska svežina prodira v nas. Malo pred Cervinio se iz megle izviije Matterhorn. Ta trenutek ni od vožnje nikomur več slabo.

S Petračem greva izbirat prostor za camping. Mehka zelena trava vabi na taborjenje. »Tukaj je prostor in pol,« izjavim. »Ne vidiš, da je to golf prostor!« me popravi Petrač. V mislih stisnem roko Fornezziju, ki je na Grönlandiji postavil šotor na pokopališču.

Po ureditvi šotorov vleče ljudi v Cervinio. Kaj vse se ponuja za lire! Na stopnicah pod spodnjo postajo žičnice srečam dva Čeha. Na praksi sta in še planinca. Ko omenim, da poznam Visoke Tatere, jima privre topel ano, ano. Takoj smo več kot Slovani, prijatelji smo. In Triglav in Tatre zasenčijo Matterhorn, ki se pne nad Cervinio.

Hlad in nemir mnogim ne da spati. Jutro je, kot bi ga naročil. Ko izstopimo iz kabine, sta nekaterim srce in želodec v grlu. Navežemo se na vrvi in kolona gazi v strmino. Mimo nas vijugajo modni smučarji in stolčki na sedežnicah se taklajo v višino. To so smučišča na Plateau Rosa (3500 m). Hoja skoraj po ravnem dvigne moralo. Kaj, takšen je vzpon na Breithorn? Prva naveza zagriže v strmino in enakomerno speši prek pobočja. Miklova in moja naveza prehitita ostale. Prepočasen tempo nam ne ugaja. Kar dviga me v višino. Raduje me dan, belina vrhov in zaradi višine skoraj črno nebo. Peruti bi si želel. Kaj hočem še več! Kot bi na Velikem Bogatinu užival v spomladanskem soncu. Ali sta tam pred božanskim smehljajem Monte Rose tista dva bela kupa res Castor in Pollux, ali je Lyskamm še vedno tako hermelinsko bel? Južno obzorje se izgublja v belem morju vrhov, sredi njih se beli Mont Blanc. Najlepša pa je Monte Rosa.

Vsi planinci dosežejo vrh. Steklenica Frascatija botruje uspehu. Razen vodij navez vsi prvič na štiritisoč metrih! Najstarejši ima 61 let, najmlajši

15. In vsi doživljajo tisti občutek, ko prvič doživiš goro, dosežeš samostojen vzpon in odkriješ nekaj novega v sebi. In mi vodniki? Kaj nam je novega? Veselje na obrazih teh ljudi, ki smo jim odkrili doživetja tu na štiritisoč metrih sredi večno bele prirode v opoldanskem soncu. To je plačilo, ki odtehta marsikatero skrb na državnih mejah, campih in zlasti pri plačilih. Nič nisi dal ljudem, če jim nisi dal del samega sebe v gorah. Morda je v tem čar, težava in plačilo gorskega vodnika.

Sestopajo že kot stari gorniki. Višina je mimo, pot poznajo, dosegli so, kar so hoteli, le devize so še naš nasprotnik. Kaj ko bi šli peš v dolino? Nahrbtnike naj vodja transportira v dolino!

A glej ga šmenta! Le od kod se je vzel carinik. »Passaporto prego!« Tu na 3500 metrih, pa čeprav na zgornji postaji žičnice. Komaj morem razumeti. Ponovitev zveni že kot udar. Bradati obraz Italijanov nima gorniške prešernosti. Služba je služba pa pika. Ne gre in ne gre mu v glavo, odkod imam jaz in še trije dvanajst nahrbtnikov. Preprost račun mu odkrije, da ima vsak štiri nahrbtnike. Le kaj imajo notri? Seveda tu je švicarsko-italijanska meja!

Vsebina ga razočara. Očividno ga alpinizem ne zanima.

V katerem hotelu smo prijavljeni, sprašuje. Zdaj smo pa tam! Po tihem — divje taborimo, saj uradnega campinga v Cervinii ni. Zahtevam, naj pogleda, ali imajo Angleži in Nemci potne liste. Vrsta pred žičnico vzvalovi. Sprevodnik kabine je nervozen. Rad bi imel polno kabino. In telefon iz doline že zvoní. Reši nas uslužbenka na žičnici, naše gore list.

Poldrugo uro nato korakam po Cervinii s štirimi nahrbtniki. Na glavnem trgu me filma bledolična Angležinja. S štirimi nahrbtniki, vreden traku!

V campingu potegnem ležalno blazino iz šotoru in se zleknjen zazrem v tisti daljni vršiček, ki se mu pravi Breithorn. Gledam ga, kako se plazijo po njem večerne sence iz doline, vse višje so, njegova pobočja pa odeva sprva zlat, nato rožnatordeči so nastajajočega večera. Dolgo v večer se vrstijo povabila iz šotoru v šotor. Saj to ni bil navaden dan, črna kava tu, chianti tam, da o večerji ne govorimo. Ko končno vse utone v zasluženi spanec, s Petračem dolgo kramljava. Sveča pred šotorom utripa v noč. Kot iskra sreče v najinih srcih je.

V Aosti nas sprejme toplo poletje. Razkažem stare izkopanine, rimska vrata in gledališče. Potem nas vzame cesta Sv. Bernarda. Zelena polja se lepijo v bregove. Vasice se spogledujejo z okolico, v daljavi se beli Grand Combin. Na raz-

potju stare in nove ceste s predorom se odločimo za prvo. Motor sope in rohni v breg, globina pod nami pa jemlje dah.

Na prelazu Sv. Bernarda je hladno. Štirikrat sem bil že tu pa me je vedno zeblo. Še snežilo je v juliju. Samostanski muzej s starimi denarji, knjigami, kamni in herbariji si kmalu ogledamo. Vožnja v Martigny in po dolini Rhône do Vispa nas uspava, čeprav je okolica zanimiva. Postajamo že izbirčni. Sele dolina šumeče Vispe nas predrami. V St. Niklausu je gneča avtomobilov. Prestopimo na vlak. Ko pripeljemo v Zermatt, se tare ljudi. Prerivajo se kot na Balkanu.

Drugo jutro je referendum: Kdo gre na Monte Rosa, kdo na ostale izlete. Ker je moja grupa namenjena do Hörnli Hütte (3260 m) pod Matterhornom, gremo prvi. V Winkelmattnu vstopimo v gondolo. Švicarsko točno odpeljemo visoko nad kanjoni ledeniških potokov in ledenika Monte Rose. Sredi gozdov se vijejo stezice z mostički. Gondola brzi nad globino. Ker je neurje poškodovalo desno traso, peljemo po levi. Prestopimo v drugo gondolo in pridemo do Schwarzsse. Matterhorn je že v megli, Monte Rosa pa se vidi kot skozi pajčolan. Prehitevamo in srečujemo skupine ljudi vseh narodnosti. Megla je vse gostejša. Komaj raztežaj pred seboj ugledamo koč. Čeprav se koč oskrbuje s tovarno vzpenjačo, so cene za nas Jugoslovane, ki nimamo dogovora s švicarsko planinsko organizacijo, precej drage. Že za vpis v vpisno knjigo plačamo pol franka. Preseneča nas red in snaga v koči. Kdor prenoči, prejme košarico kot v samopostrežni trgovini. Česar ne rabi na turi, odloži v košarico. Za čevlje in cepine je prostor na policah takoj ob vstopu. Matterhorn je le meglena slutnja nečesa impozantnega nad povsem prenovljeno Hörnli Hütte.

Uganem skrito željo Hafnerjevega Andreja. Kaj, ko bi jutri... Prvi bi mu rad pritrnil. A ni sonca, ni upanja. Sestopimo v dolino.

Deževno jutro me prebudi. Na rumeno streho šotora štropotajo deževne kaplje. Pogled skozi šotorska vrata je žalosten. Sam sem. Tudi mojih tovarišev v campingu ni slišati. Ležim in bolščim v rumeno streho nad seboj. Popoldne se zvedri. Povabim tovariše, da gremo s sedežnico na Sunnego (2289 m), od koder je najlepši pogled na Matterhorn. Na sončni terasi izpijemo drag čaj, čakamo in moledujemo Mons montium, goro gora, da se odkrije. Zastonj. V sunkih vetra priljavajo celo snežinke. Zvečer gremo v kino. Vrte film »Zermatt — ein Bergparadies«. Preprost gorski vodnik je posnel film in govori z zateglim spoštljivim glasom. Na malem platnu se zasveti

Matterhorn — njegov kruh, ljubezen, strah in morda smrt. Sledi njegov rojstni kraj, njegovi ljudje. Pastirček žene ovce na pašo. Jutro je in spet večer, ko jih žene v stajo. Skrbi zanje in si žvižga. Ovca si zlomi nogo. Rešuje jo iz grape in nosi čez rame. Ženica je požela travo in se vrača v dolino. Ob znamenju postoji, nikoli ne ve svoje ure. Filmski kader pokaže bes gora. Vodovje se zgrinja v dolino. Voda trga zemljo, drevesa, koč, vse. Pa zasveti sonce. Pastirček je postal gorski vodnik. S turistom se vzpenja na goro, na to goro, ki jo kaže in o njej govori. Od vseh gora je ta zanj najlepša. Najlepša za to, ker je njegova rodna. Naše misli polete k Triglavu, Špiku, Jalovcu. Naša srca bijejo z vodnikom.

Že tretji dan smo v Zermattu. Danes gremo vsem navkljub na Gornergrat, pa naj bo, kar bo. Zobata železnica se vzpenja nad Zermatt. Komaj še kdo hodi po ulicah. Zgodaj je še. Meglice lebde na smrekovih pobočjih. Nenadoma bel svit preblisne meglo. Matterhorn! Bel, v novem snegu odlaga megleni velum.

Matterhorn ne skopari z lepoto. Vsak trenutek mu je megla nov okvir. Zahoče se nam te pravljice, hoje prek zelenih pobočij, želimo si jutra, ki se poraja v snežnih vencih vrhov. Rosa se lesketa v travi. Trop ovac se pase v grapi.

Ljubka ovca pride na rob in obstoji. V njeno ozadje se prikraše meglica, nad njo pa se zareže beli Weishorn v modro nebo.

Fotografiram vse po vrsti: Matterhorn s tega kota, Dent Blanche, Obergabelhorn, Zinalrotorn, Weishorn in Dôm. V zimskih večerih bodo na platnu moji dragi gorski znanci.

In res so. V tihih nočnih urah jim prižgem luč, vdahnem doživetja in v Zermattu sem. Vzpenjam se, posedam ob zelenih jezerih ter gledam v ledene robe. In pridri spet, me vabijo!

Živžav na Gornergratu nas vzdrami. Gremo na Monte Rosa Hütte (2795 m). Ni v našem načrtu, a Monte Rosa sije v svojem ledenem carstvu vse premočno. Zapustimo gornergratski plato in stezica nad travo nas povede navzdol. Čez ledenik roma pika za piko. Kmalu pridemo na ledenik. Zakoličene palice kažejo smer. Sonce žge in nobeno pokrivalo ni odveč. Ledene razdalje varajo. Koča se že vidi, a je breg pod njo še tako daleč. Pod ledom čutiš pretakanje vode. Ledenik živi. Tu in tam rahlo zaječi, če se premakne ledena gromada, kot znak staranja, ko se topi in presnavlja v vodo. Čutiš to življenje, ki se razkraja v osnovne elemente, saj si sam po svoje bitje, ki se spreminja in se bo spremenilo.

Prijatelj ni. Torej so le na Monte Rosi. Daj jim, gora, da se napijejo tvojega božanskega smehljava.

Čakamo, da se vrnejo. Ure minevajo, drug za drugim tovariši iz moje skupine zapuščajo kočo. Čakam do treh, več ne smem, če hočem še za dne priti v Zermatt. Stojim pred kočo. Na ledenih pobočjih se nič ne premika. Potem odhajam čez ledenik. Spet sonce. Zavijam si vse mogoče čez obraz. Ledeniški beduin sem. Ko se gojzerji dotaknejo zelenih trat, postanem, da se še enkrat ozrem nanjo. Na krasotico, na Monte Roso. Vzamem si njen portret. Tudi ta me bo razveseljeval v zimskih dneh.

Ob potočku, ki vre iz pobočja, stoji rumen šotor. Kdo ve, kdo in že koliko časa tu sanjari, sanja pod naročjem Monte Rose, sam ob škripajočem ledeniku podnevi, pod obličjem hladnih svetlih zvezd ponoči. Morda podnevi pleza v navezi po grebenih srebrnomodre rajde teh gora, morda

pa je šotor zadnji spomin... Tako zgubljen v tem naravnem carstvu je.

Pod Rotenbodnom še zadnjič pogledam Monte Roso. Ob Riffelsee krenem navzdol prek travnikov mimo hotela Riffelberg, vedno niže. Dan počasi ugaša. Zermatt je že v mraku, silhueta Matterhorna se črta v nebo. Tudi kot črn zubelj je krasna. V Zermattu se prižigajo luči, a lepše sveti zadnja večerna luč po vrhovih. V srcu prižiga nepozabna doživetja na vsako goro posebej. In kaj je več, kot doživeti goro, videti v njej tudi kaj več kot samo kamen in led, klin in vrv ter ime v časopisu. Niže doli me sprejme macesnov gozd. Mehke iglaste vejice skrivajo podobe večernih gora. Ko pridem do prvih hiš Winkelmattna, je že trda noč. Le še rdeč oblaček, ki se suklja tik pod vrhom Matterhorna, je zadnji opomin na rojstvo in zaton dneva v gorah. Vtisnil sem si ga v spomin.

EPNE EKSPEDICIJE V MIMALAJO so sodobnejše kot težke »makro« ekspedicije, kakršnih smo bili v glavnem navajeni doslej. Izboljšale so se prometne zveze, tako zračne kakor cestne, do vseh dežel, ki imajo najvišja gorstva v svojih mejah (Afganistan, Pakistan, Indija, Nepal, Butan, Sikkim, SZ, Kitajska), narasel je standard v mnogih deželah po svetu do take mere, da tudi privatniki zmorejo velika potovanja, končana je zlata doba himalaizma in ni več epopeje o osemtisočakah. Za žepne ekspedicije pridejo v poštev predvsem gore Hindukuša, Karakoruma, Pamira in Himalaje od Inda do Brahmaputre. Riccardo Varvelli, znan italijanski strokovnjak za himalaizem, določa najprej pojem alpinistične ekspedicije. Alpinistična naj bi bila tista, ki ima še raziskovalni značaj, ker odhaja v še nepopolnoma znano področje in je dalj časa navezana na lastno preskrbo in opremo. Njeni cilji so deviški vrhovi pod 6500 m in že zavzeti nad 6500 m. Lahka ekspedicija ne bi smela imeti več kot 6 članov in ne več prateža kot 150 kg na osebo za mesec dni. Ne bi smela imeti veliko nosačev, tehniko pa ima lahko klasično, to je, višinska razlika med tabori naj bi znašala 500 do 800 m, lahko pa rabi tudi »potujoči tabor«, to je sodobne plezalske šotore. Njeni člani naj bi bili »polivalentni«, to je, ne bi smeli biti samo tehnično najsposobnejši alpinisti. Taki so nekoristni in celo nevarni na terenu, ki jim je tuj, ki jim ne »leži«. Udeleženci lahke ekspedicije morajo obvladati vsaj en tuj jezik, morajo imeti sposobnost, da se prilagode na lokalna hranila, spoštovati morajo domačine, poznati njihove šege in navade in znati najti pot do njihovih src. Biti morajo raziskovalci, ne samo alpinisti. Biti morajo socialno prilagodljivi, sposobni, da vzdržujejo in ustvarjajo vedro, optimistično, sproščeno občutje, da sodelujejo med seboj, iniciativni in disciplinirani. Znano je, da je večina »težkih« ekspedicij, pa tudi nekaj lažjih, imelo na sebi pego razprtij, nevoščljivosti in celo sovraštva, in to zaradi površnega izbora, predvsem pa zaradi »zvezdniskega« kriterija (star — team). Povprečna starost udeležencev lahkih ekspedicij naj bi bila okoli 30 let.

Vodja naj bi bil »atraktiven«, to se pravi dober organizator, ki zna voditi in vzbuja spoštovanje in simpatije. Ni treba, da je najboljši alpinist. Če ima ekspedicija težji alpinistični cilj, naj se za alpinistično odgovornost določi alpinist, za splošni uspeh in vodstvo pa naj odgovarja vodja, ki mora znati angleško in poznati najvažnejše pojme lokalnega dialekta. Do domačinov mora biti naravnost skrupulantno obziren in občutljiv, kulturn in sposoben, da prav nastopa pred vojaškimi in civilnimi oblastmi.

Oprema lahke ekspedicije obsega skupno in osebno alpinistično opremo, skupno in osebno nealpinistično opremo. Skupna alpinistična ne sme tehtati nad 15 kg za osebo (višinski šotori, klini, stremena), osebna prav tako ne več kot 15 kg (cepin, čelada, obleka, čevlji, dereze, rokavice, naočniki idr.). Tudi nealpinistična oprema ne sme preseči 15 kg na osebo (šotori, kuhinja, zdravila idr.), nealpinistična osebna pa naj bi tehtala do 10 kg (obleka za potovanje, fotoaparati, filmska kamera idr.), torej vse skupaj 50 do 55 kg na osebo.

Brašno lahkih ekspedicijskih predvsem nemških in avstrijskih, je bilo čim lažje. S seboj so vzeli predvsem tisto, kar je v Himalaji včasih težko dobiti (sladkor, čokolada, sol) sicer pa so se zanesli na lokalne vire prekrane, da bi prihranili denar (transport 1 kg hrane iz Evrope do Indije stane 3000 S din — par avion). Tako bi evropsko brašno ne smelo tehtati več kot 50 kg za mesec dni.

Lahka ekspedicija potuje že danes, kaj šele v prihodnosti, z avionom ali avtom, ne več z ladjo. Avion veliko stane, prihrani pa čas, avto stane 3 do 4-krat manj kot avion, Himalajo pa doseže v 8 do 12 dneh (iz Jugoslavije kak dan manj).

Nemci in Avstrijci se odločajo za avto, Amerikanci in Japonci za avion. Lahka ekspedicija, ki uporabi avion, traja 30 dni, avto jo podaljša za 20 dni. V poštev pridejo tudi mali avioni in helikopterji, so pa tudi cilji lahkih ekspedicijskih, pri katerih ne gre brez tradicionalne karavane nosačev in živinčet.

Mesec dni take ekspedicije po Varvelliju ne sme stati več kot 600 000 do 700 000 lir (1 200 000 S din) na osebo, če pa je cilj Afganistan ali Pakistan, je možna enomesečna ekspedicija, ki terja za udeleženca komaj 250—350 000 lir na osebo.

Vsaka taka ekspedicija je dolžna, da po vrnitvi izroči vso svojo dokumentacijo CAI kot predstavniku italijanskega alpinizma, pravi Varvelli in z njim vred vsi, ki so 23. sept. 1967 sedli za okroglo mizo v Turinu na mednarodnem planinskem zboru, ki so ga priredili italijanski himalaisti. Obračun ekspedicijskih je častna nacionalna dolžnost, je sklenil ta himalajski zbor. Vodja ekspedicije je odgovoren za izbor cilja in za moralno stran pri zbiranju javnih sredstev za lahke ekspedicije, ki nimajo dovolj privatnih. On odgovarja, če obljublja preveč, če izbere previsok in pretežak cilj, če lahkomiselnost izrablja naklonjenost javnosti. Treba je pravi čas ukreniti vse, da se javnost razočarana ne bo obrnila proti ekspedicionizmu, ki ne bi imel pravih kvalitiet.

Vsekakor so Varvellijeve misli o žepnih ekspedicijskih vredne, da jih premislimo tudi mi.

VIŠINSKA MEDICINA NA KILIMANDŽARU (6010) je naslov referatu, ki ga je pod geslom »Človek v alpskem podnebnju, ex montibus salus« priredila prometna centrala v Luganu in Locarnu oktobra I. 1966 na kongresu klimatologov. Bistveno novih stvari niso odkrili. Znano je, da človek lahko živi 30 dni brez hrane, komaj 3 dni brez vode, a le 3 minute brez kisika. Pljuča in srce sta nosilca transportnega sistema, ki prenaša kisik v tkivo. Ker ga v višinah zmanjkuje, morajo biti pljuča in srce trenirana, imeti morata večjo frekvenco in večjo amplitudo. Ker je v višinah kisik še dragocenejši — se glasi v poročilu — je tobak tam gori še bolj škodljiv. Ena sama inhalirana cigareta s svojim CO v 24 urah blokira 1 % eritrocitov, ker se tvori stabilna vez CO — Hb, namesto da bi se eritrocit bežno vezal z O₂ in CO₂. Kisik v višinah — zdravilo tudi pri najtežjih primerih, spada v sanitetni material in to ne v bombah ampak v ampulah iz plastične mase, ki omogoča vdihavanje toplega kisika. Pri tem nastane proces: $4\text{KO}_2 + 2\text{H}_2\text{O} = 4\text{KOH} + 3\text{O}_2 + \text{toplota}$, pri čemer se izdihani CO₂ absorbira v ampuli, ki se prijetno segreje. Iz težke kisikove bombe pa prihaja zaradi dekompresije ledenomrzli kisik, zaradi dihanja pa obstoji vselej nevarnost, da ventili zamrznejo. Vsa aparatura tehta 2 kg, ni pa treba, da sam nosiš bombo. Normalno do višine 6000 m ni potreben umeten kisik. Experimenti causa so Švicarji na Kilimandžaru vzeli kisik iz boksa in vsakič so se jim prsti na rokah in nogah takoj ogreli. V tanjšem zraku jim je že na teh višinah prepočasno izgoreval dovajani sladkor. Doza kisika jim je povzročila kisikovo evforijo in to na višini, ko je bilo treba napeti vse duševne sile zato, da si zavežeš čevljev, se vpišeš v knjigo, se fotografiraš.

Pomanjkanje kisika navadno obtežuje vzpon, če ga ocenjujemo s časom, tri do štirikrat, in to v alpinistično najlažjih razmerah, saj je Kilimandžaro ocenjen s stopnjo O.

O gorski bolezni ni več vredno razpravljati. Že nižja gorstva učinkujejo kot simpatikotonikum (prijeten), v večjih višinah pa se ta zaradi pomanjkanja kisika, pomanjkanja sladkorja v krvi, višinske alkaloze in povišanega simpatikotonusa, zaradi vsega hkrati poveča. Nastopi nespečnost, ni apetita, pride do obstipacije, povišanja krvnega pritiska, bledice (pri črncih seveda ne). Zato pervitin v takem stanju slabo učinkuje, nič spodbudno. Kljub temu je visokogorska klima idealna kombinacija psihične olajševalne klime s spodbujevalno klimo. Iztrga nas iz dnevnega in nočnega hrupa in trušča, iz naglice in pomanjkanja prostora in nas postavi bliže prvobitnemu človeškemu stanju, odmakne pa vedno bolj množični usodi — managerskemu infarktu.

4000 LET STARE GRAVURE NA SKALAH so našli v dolini Camonica pri Capo di Ponte v provinci Brescia v severni Italiji. Na 600 pečinah, ki jih je zgladila ledena doba, so l. 1960 našli 25 000 podob in figur. Zanje so že okoli l. 1910 vedeli planšarji, arheologi pa so jih začeli obravnavati šele pred 20 leti. Gravure so dobro ohranjene. Zato so poskrbele nasutine in prst, ki jih je zakrila človeškim očem. Podobe odkrivajo življenje prazgodovinskih prebivalcev te zaprte doline in to 2000 let pred našim štetjem, v eneolitični periodi. V dolino so Rimljani vdrli šele l. 16 st. e., in Kamune — tako so Rimljani imenovali te praprebivalce — iztrgali iz osamljenosti. S tem pa je propadla tudi kamunska gravirna umetnost. Podobe predstavljajo človeške in živalske figure, lov, kmetovanje, obrt, vojne in kulturne prizore, kočice, orožje, orodje, vozove, pluge, magične simbole in še kaj, kar še ni pojasnjeno. Izvor Kamunov ni znan. Živeli so od lova in živinoreje, v 3. st. st. e. so jim tuja plemena prinesla novo orožje in orodje. Sonce jim je bilo bog, po božje so čistili tudi jelena, ki jim je bil glavna hrana. Podobe so iz različnih dob. Najstarejše so iz tretjega tisočletja st. ere. Podobe iz bronaste dobe so bolj shematične, abstraktne in simbolične, one iz železne dobe so že preciznejše, bolj realistične. Podobe dokazujejo, da je človek uporabljal »drevo« (plug) že pred bronasto dobo, brez kolca ga je vlekel človek sam. Šele kasneje mu pomaga vol, konec železne dobe konj. Statve so poznali že v najstarejši dobi, vendar se je obrt najbolj razvila v železni dobi. Na Kamune je močno vplivala grško-mikenska kultura, ko je ta stopila v stik s severno Evropo po dolini Adiže in Labe. Kamuni so se dotaknili tudi etruščanske kulture, imeli so stike tudi z Liguri in Kelti. Po 4. st. e. najdemo v kamunskih figurah reto-etrusčanske pismenke.

Najzanimivejša podoba je Mappa di Bedolina iz neolitika 2000 let pred n. e., štiri metre dolg kroki Bedolina, ki je mnogo več kot katastrski načrt. Vrisane so poti, njive, hiše, struge, zbirna mesta za govedo, kar govori za sklep, da so Kamunci kolektivno obdelovali svojo dolino. Organizacija dela je najbrž narekovala soseski, da je ta »regionalni plan« dala izdelati.

JEAN FRANCO V SOVJETSKI ZVEZI. Planinska zveza SZ je povabila Jeana Franca, rektorja ENSA (francoske alpinistične in smučarske šole) v svoje alpinistične centre. Franco je predaval v Moskvi, Leningradu, Kijevu, Tbilisiju o francoskih metodah in didaktiki smučanja in alpinizma in o velikih francoskih ekspedicijah v Himalajo. Pri tem je vrtil znane francoske filme, ki doslej še nimajo konkurence na svetu (Makalu, Boj za Jannu). Poročajo, da je požel Franco velike uspehe.

Člane in prijatelje planinskih društev vabimo, da se udeležijo jubilejne planinske prireditve RTV v športni dvorani Tivoli 5. marca t. l. ob sedmih zvečer.

Ne pozabite!

TRI DNI V PEKLU MONTE ROSE

(Odlomek iz dnevnika)

Marjan Lačen

trodnevnu skrbnemu pisanju dnevnika naše majhne »odprave« KAO (koroškega alpinističnega odseka) v Centralne Alpe je sedaj, šele po petih dneh, priložnost in možnost sploh, da zapišem vse, kaj se je zgodilo v teh dneh, tj. od srede zjutraj do petka zvečer; sedaj pa je sobota zjutraj, in ena bolj ali manj dobro prespana noč za nami. Torej, kaj se je zgodilo v teh dneh, ki jih bi lahko imenovali »tri dni v peklu Monte Rose«?

Naš cilj je Margherita Hütte ter južni, težavnejši greben Monte Rose ali Dufour Spitze.

V sredo zjutraj zaradi dežja, ki je ponoči divjal, šele ob petih odidemo z Rotenbodna — postaje zobate železnice na relaciji Zermatt—Gornergrat. Na Béthemps Hütte ali Monte Rosa Hütte pridemo ob sedmih.

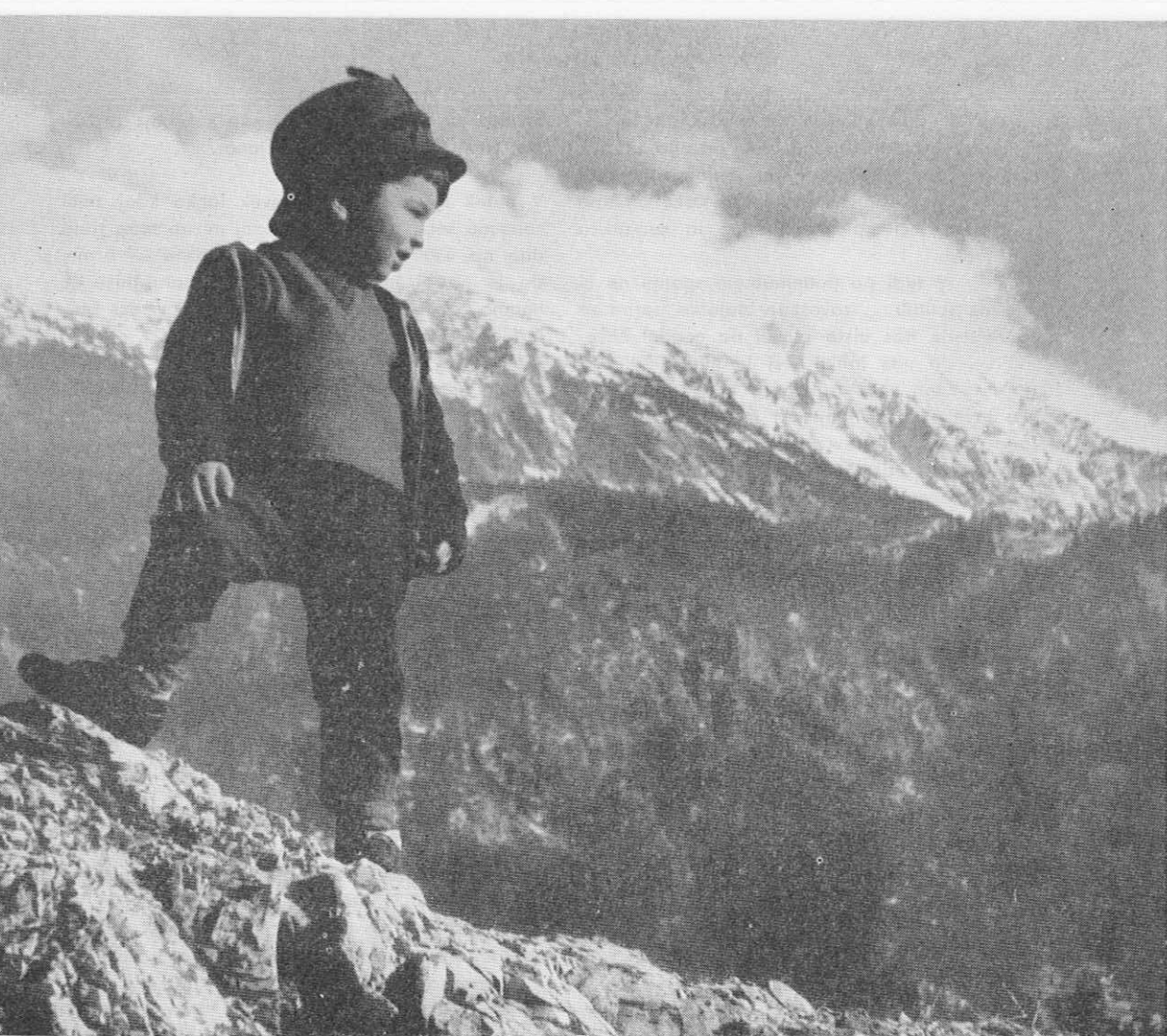
Vreme se zboljša, nebo je skoraj brez oblaka in do prvih serakov hodimo nenavezani, brez srajc. Okoli polne si privoščimo malo čaja, se navežemo ter se podamo v morje ledu in snega na Lyskammgletscherju. Sonce močno pripeka in prav prijetna pot je po ledeniku, čez razpoke in ledene žmule. Kolikor visoko nam sežejo oči, tako visoko se v zrak vzdiguje mogočna in zasnežena Monte Rosa, zavita v megleno tenčico. Vzvišeno stoji nad nami, ta gora, tolikokrat zaželena. Gledamo jo s hrepenečimi očmi, vabi nas z vso svojo veličastnostjo in tiho prav tiho šepeta: »Pridite, če si upate!«

Upamo! In že prihajamo. Gnan vsak od svoje sile, skrite v nepojmljivih globinah človeškega občutja, izvirajoče v tolikih različicah, ki se vse iztekajo k enemu edinemu hotenju: to preveva celotno človeško bistvo in odpira pot k zadoščenju lastnega jaza, pot k zadoščenju visoko organiziranih estetskih potreb; potreb, ki iz vsakdanjosti in »večnosti« gore zajemajo za človeka bistveno enkratnost, prazničnost in razpoloženje. In to prazničnost čutimo sedaj, ko se nad nami razpenjata Monte Rosa in Lyskamm. Tam zadaj, na obzorju, se brati s soncem ponosni Matterhorn, s svojo veličastno severno steno, vzdigujočo

se 3000 m nad Zermattom. Ta vrh je očarljiv in lep, težko pristopen, zavrnil je že mnoge alpiniste. Nemalo jih je, ki so šli zaradi njega v smrt. In te žrtve niso bile zastoj! Vedel je Whymper pred več kot 100 leti, po kaj prihaja, ko se je tretjič vrnil v Zermatt pod mogočno severno steno, da bi še enkrat poizkusil srečo. Uspel je! In sedaj smo mi tu, da se spoprimeemo z njim... Toda ne danes: Naš prvi cilj je Monte Rosa, drugi najvišji vrh v Evropi.

Ni nam dolgo dano, da pasemo oči na tej lepoti. Okoli enih popoldne se od nekod privlečejo megle, niti pet korakov ne vidimo več naprej, veter postaja vse močnejši, hoče nas podreti, popolnoma nam zamete sled, hodimo le še po občutku — s poslednjimi močmi se privlečemo do najvišje oskrbovane kočice na svetu, ki je že v Italiji, Regina Margherita, 4559 m. Kot bi trenil, zlijemo v sebe vsak po en čaj, nato še enega, in sploh ne poslušamo oskrbnika, ki nam dopoveduje: Uno litro aqua fresca tre centi lire« (liter mrzle vode tristo lir.)

V megli in snegu se podamo po grebenu proti vrhu. Zaradi utrujenosti in slabega vremena nič kaj ne pazimo na opasti in strma pobočja, zato se marsikateri korak začne v zraku in konča nekaj metrov nižje. Kljub temu se vse srečno konča in poldrugo uro po odhodu iz kočice smo na vrhu. Mokri, premočeni, prikrajšani za razgled čutimo bore malo navdušenja. Vsaj pogled na naše klavrne postave ga ni razodeval. Veselje je bilo skrito še tako večjemu očesu. To ni bilo veselje oči, besed, gest, ampak veselje duha. Tudi ni bila zmaga nad goro, čeprav nam je z vsemi svojimi naravnimi silami branila dostop na vrh, temveč zmaga nad samim seboj. Da, življenje na račun tveganja se je ovrednotilo. S hojo po robu prepada, čez ledene previse, ko nam je bila smrt čisto blizu, se je tu na vrhu v trenutku ustavilo vse iskanje, ki nas je gnalo sem gor v te strmine. Mahoma smo spoznali smisel. Še enkrat smo premagali smrt, še enkrat smo premagali sami sebe v borbi, kjer sta si stala nasproti naša velika nasprotnica, naše fizične sposobnosti in duševne moči, da bi znova in znova ugotovili, da dá življenje na račun tveganja najlepšo nagrado človekovemu obstoju: Spoznali smo resnico lastnega jaza in dosegli svoj notranji mir. Tu v tej divjini, daleč od ljudi in tehnike, smo iskali skrivnosti gore, skrivnosti, ki se začnejo tam, kjer se neha vsakdanjost. Da, pogledali smo onstran Hada. Toda prese-nečenje! Nič novega nam gora ni nudila na drugi strani. Vse naravne lepote, vsa divjina in privlačnost je tu, na tej strani, in vse to lahko

Ali ni imeniten tale planinček?

Slika je bila nagrajena na mladinskem fotografskem natečaju PZS 1966
Foto Marko Pogačnik, Jesenice

vidimo vsak dan, tudi iz doline. Torej smo se zastoj popeljali s Haronom po tej težavni poti? Ne. Z vsakim korakom smo odkrivali nove skrivnosti, ki so rasle iz naše duševnosti... ves končni odgovor te poti je bil v nas samih. Naša nemirna duša je iskala resnico ter se na svoji poti vse bolj približala meji življenja... Spoznali smo jo, da bi še bolj znali ceniti življenje.

Grmenje nas kaj hitro spravi z vrha, in čez dobro uro smo že na toplem v koči. Tukaj, na varnem, se šele ovemo, zakaj je bilo vse tako utrujajoče in boleče. Višina! Vse bolj prihaja do izraza. Pomanjkanje kisika, ki povzroča glavobol in vse pogostejše bruhanje, je strašno. Zvečer kljub popolni izmučenosti ne moremo zaspati. Zjutraj pa se šele začne prava stiska. Pomanjkljivo dihanje med spanjem je še bolj preprečilo

dostop kisika v možgane in glavobol vseh štirih je neznosen. Glave so težke, komaj jih premikamo; že najmanjši ropot povzroči pravo eksplozijo v glavi. Vreme je kot za nalašč podobno prejšnjemu dnevu: megla, sneg, veter. Kljub temu se odpravimo v dolino.

Že po nekaj sto metrih vidimo, da ni nobene možnosti, da bi prišli na Béthemps Hütte. A kako nazaj, veter je kaj hitro opravil delo maskerja in nam ni pustil niti stopinjice za oporo. Po neskončnih poljanah snega in ledu tavamo sem in tja. Trikrat se razveselimo, češ da smo že našli sled. A razočaranje je še večje kot prej, ko ugotovimo, da smo na lastni sledi, kjer smo bili pred pol ure ali pred uro. Čas teče, moči pešajo, razpoloženje je vse slabše in slabše; vsak čas je pričakovati izbruh panike ali popolne

brezčutnosti. Belih poljan pa noče biti konec. Telo je popolnoma izčrpano, misli pa uhajajo sto, dvesto metrov višje, kjer je toplota. Spanje! Toplota! Želimo spati, samo spati. Kako prijetno bi se bilo uleči na mehki sneg in sanjati o soncu, morju.

Vemo, da se tudi po petminutnem spanju ne bi nikoli več zbudili... zavest in biološka borba za golo življenje nas nista pustili na cedilu. Zavedamo se, da nas lahko reši le mirna kri. Vse bolj postajamo eno, vsakdo se bori za svoje in še za tovarišovo življenje, ki je z njegovim povezano preko vrvi. Prav zavest, da nisi odgovoren samo zase, ampak predvsem tudi za prijatelja, daje slehernemu od nas zavest, ki sama po sebi precenjuje sposobnost telesa. Že dolgo ga nimamo več v oblasti.

Že precej obupani se zdajci znajdemo pod hudo ledeno strmino, ki se pne do koč. Roke nas kaj malo ubogajo, in tudi po desetkrat in večkrat je treba udariti, da napraviš dobro stojišče v ledu, ki pa ga sproti zasipa snežni metež. Maks je tako izmučen, da komaj drži v roki cepin. In ko si z njim izsekava stope, ne vem, kdo s kom ravna. Dragi Maks je čisto apatičen; ne varuje in se kar »sprehaja« po ledu, ki je gladek kot steklo. Pravi čudež je, da ne odleti. V koči mi je potem dejal: »Čisto vseeno mi je že bilo. Le tega sem se zavedal, da me boste obdržali, če bi odletel«. Nič nisem rekel, le dvomil sem; zaradi mraza otrdele roke, led, strmina, stojišča, ki so zadoščala le za konec derez... ne vem, kako bi se končalo.

Deset, petnajst metrov pod kočo pa se snegu in vetru pridruži še grmenje; strele sekajo tako blizu, da ovohamo že ozon. Vsak trenutek pričakujemo, kdaj se nas bo katera »usmilila«.

Zdajci se mi pri udarcu cepin odbije — kar zaiskri se. Z roko odstranim plast pršiča z ledu... saj ni mogoče! Po vsem telesu me spreleti srh, usta postanejo v trenutku suha — od strahu. Pol metra pred mano: strelodod!

Ni mi treba izsekavati nobenega varovališča več, dobesedno drvim po strmini navzgor. Še danes ne vem, kako sem mogel priti do vrha. Ko pridejo za menoj tovariši in ko zmečemo dereze in cepine od sebe, se šele oddahnemo. In ura? Ali je mogoče, da smo hodili osem ur in pri tem nikoli nismo bili oddaljeni od koč več kot uro.

Preostali del dneva se presedamo, poležavamo, se mučimo z želodcem, z glavobolom. Malo čaja in spat, to se pravi v posteljo: Spali pa »baje« ne bomo, saj je tako čudovita noč na višini 4500 m. Premetavanja ni ne konca ne kraja.

Škoda, da nimam kaj radenske s seboj: z dvema, tremi litri bi postal milijonar.

V petek zjutraj: če se človek lahko kdaj smili samemu sebi, potem smo sedaj mi na tem; tretji dan na 4500 m takorekoč brez hrane — a ne, da je ne bi imeli, o ne! Polne nahrbtnike je imamo, a kaj, ko že misel nanjo povzroči bruhanje.

Vreme je takšno kot včeraj, mogoče za spoznanje manj megle. Še ena noč tu nam bi pomenila smrt, če že ne biološko, pa vsaj finančno (prenočišče za eno noč, za enega: 6000 din. Skoraj tako je, kot bi spal v Ambasadorju, v Opatiji, pa še morsko, mislim višinsko bolezen bi imel povrhu.) Zato dol! Hitro se povežemo ter planemo na slepo, vezani le na spomin, v meglo. Le smislu in praksi iz orientacije se imamo zahvaliti, da sorazmerno hitro napredujemo čez serake in razpoke. In še megla se od časa do časa razgrne, tako da je razgled res odličen. Zvonko gre prvi: nemalokrat se mu udre nov sneg in razpoka ga požre do kolen, pasu, vratu, dvakrat pa se nam popolnoma izgubi izpred oči. A pravočasno varovanje vedno pomaga.

Zdajci se Maks in Zvonko oba hkrati pogrezneta. Nagonsko napnem vrv. A ostane le pri pasu in se hitro skobacata ven. Bal sem se najhujšega: da smo zašli v vzdolžno razpoko. Na srečo pa sta padla vsak v svojo.

Po peturnem naporu pridemo končno do skal, kjer spoznamo, da smo Slovenci doma v steni, ne pa v ledu. Izpolnijo se nam tridnevne želje: hodimo po zeleni travi, vonjamo planinsko cvetje, izza skal pa nas radovedno opazujejo simpatični svizci. In ko se tam nekje za Matterhornom prikrade izza megle še sonce, zberemo toliko moči, da se zapodimo za njimi med skale, s fotoaparatom v roki. In kako nabrite so te živalce, niti ne zbežijo ne, ampak nam želijo pozirati. Pridružijo se kozorogi z velikim, skoraj metriskim rogovjem, idila je popolna. Srečni smo, da smo se vrnili sem, kjer je videti utrip življenja. Bogatejši smo. Človek umira v gorah, da se ponovno rodi.

Kdo bi si mislil, da se bomo ta dan še smejali: na Monte Rosa Hütte nam nočejo verjeti, da smo prišli z Margherite. Posebno oskrbnik vneto dopoveduje, da v takšnem vremenu sploh ni mogoče. In ko jim rečemo, da smo prišli z Monte Rose, Breithorna ali mogoče Lyskamma, če jim je tako ljubše, skoraj morajo verjeti, saj navsezadnje iz zraka res nismo prišli.

Še dve uri stiskamo zobe, in kot mrtvi popadamo v svoje šotore.

V soboto zjutraj pišem v šotoru in neke iz jutranje megle mi prihaja na uho piskanje bencinskega gorilnika. In ... po teh treh dneh brez hrane, brez teka, vonj po argo juhi.

Na Rotenbodnu, 5. VIII. 1967.

DAN V ZAHODNI STENI PLANJAVE

Franc Bauman

Debelo melišča proti zahodni steni Planjave. Hladno je. Nebo je brez oblaka. Brana se že igra z jutranjimi sončnimi žarki, pravo nasprotje Planjave. Stena je še temna in iz nje prihaja hlad.

Še nenavezana lezeva po strmini proti vstopu v Jugovo poč in X. Pred nama sta že Uroš in Aco, ki gresta plezat v X, midva pa sva se tokrat namenila v steno levo od Jugove poč. Poizkusila bova preplezati novo smer.

Vstopim v steno, ki mi že takoj v začetku postreže s spodobnim previsom. Kmalu sem preko in nadaljujem po strmi poč, ki je preširoka za kline in preozka za čevljev. Zato »pojejo« lesene zagozde. S koncem vrvi se konča tudi poč. Sedim v votlini pod previsom in varujem Jerneja, ki sopihaje leze proti meni. Nadaljuje brez počitka; prečnico v levo, ki bi meni pot prvemu verjetno delala precej težav, sem namreč manjši od njega; on zleze z lahkoto. Samo en klin in velik razkorak in že je preko. Sedaj še nekaj metrov navzgor po razčlenjenem svetu in že je na vrhu spodnjega dela pri Kunaverjevi polici. Kmalu se mu pridružim še jaz. Sonce, ki je že prikukalo izza stene, naju prav prijetno greje. Kar ne da se nama naprej. Ker čas hitro mineva, bo treba iti. Pohitiva preko Kotla nad Jugovo počjo in že sva pod navpično in gladko steno, ki je trikrat počena, skoraj od tal do vrha. Napotiva se k srednji poč, ki je videti še najbolj prehodna. Stojim v votlini pod krušljivim previsom in varujem Jerneja, ki je pravkar zlezel preko previsa

v poč. Napreduje počasi. Radoveden sem, kaj ga zadržuje toliko časa. Ko sem jaz na vrsti, vem, zakaj je lezel tako počasi. Tu je poč zelo krušljiva, ozka in skoraj previsna. Prav čudim se, kako je preplezal to zadevo. Le s težavo izbijam kline. Vendar po dobri uri je raztežaj za nama. Vrsta je na meni: še vedno lezem po poč. Stena je tako strma, da vidim pod seboj melišče. Mislim in se sprašujem, kako bi bilo, če bi padel iz stene. Poč je strma in krušljiva, nekeje tudi povsem gladka. »Konec vrvi!« me zdrami glas iz spodnjega dela. A poličke ni nikjer nobene. To je sedaj že drugi raztežaj, ko varujeva v stremenih. Varujem na treh še kar dobro zabitih klinih. Kmalu je pri meni tudi Jernej. Po kratkem počitku se zažene v previs. Vendar naprej ne gre in ne gre. Previs je tako krušljiv, da ob zabijanju klinov kamenje kar samo odpada iz njega. Kline zabija na 30 cm, vendar niti eden od njih ni zanesljiv. Po debeli uri »bingljanja« v zraku je preko. S tem pa je konec tudi poč. Nad nama je le še gladka stena brez razpok. Jernej se takoj loti vrtanja, napreduje počasi, saj s svedrovci še ni imel opravka. Zavrta štiri kline in išče mesto za petega. Na srečo se hitro znajde in že načeto delo dokonča. Seveda so se vmes vsipali včasih ne preveč lepi verzi. Klin drži. Jernej me varuje, da priplezam do njega. Na vrsti je kratek »bojni posvet« kako naprej, saj je pred nama še za dober raztežaj, skoraj gladka stena. Midva pa sva brez svedra. Ali bo res treba obračati? S tem se ne moreva sprijazniti. Žalostno gledava navzgor. In glej! Nekaj metrov nad nama je majhna polička. Levo opaziva razčlemba, po katerih se da priti na poličko. Težko prestopim iz plošče na razčlemba in se povzpnem po njih do poličke. Vendar naprej je nemogoče. Gledam gor in dol, levo in desno, nikjer nič, le na desni vidim prav majhne razpoke v skali. Poskušam. Klini gredo v steno. Imam prave akrobacijske vaje v stremenih. Preplezam že več kot 10 m prečnice, vendar na skalo še nisem stopil. Še nekaj metrov in že stojim na udobni polici. Oddahnem si. Še malo navzgor in po dolgem času zopet zanesljivo varujem. Jernej je priplezal do mene že v mraku. Hitro zlezeva še en raztežaj pa sva iz stene. Postaviva možica in pospravljava opremo. Sedaj nama bi teknilo kaj pojesti, žal pa to ni mogoče, ker sva zjutraj, ko sva pripravljala nahrbtnik, dala hrano v tistega, ki je ostal v koči. Neprijetna zadeva! Lačna nisva hotela bivakirati, zato sva sklenila, da splezava po grebenu Planjave na vrh in se vrneva v koč po normalni poti, čeprav je trda noč. Po dobrih dveh urah sva na vrhu, pred polnočjo pa že sediva v topli izbi.

OPIS CENTRALNE SMERI:

Dostop isti kot v X in Jugovo poč. Vstop levo od Jugove poči po nakazani poči do votline, levo po polici do žleba (20 m in potem do Kuna-
verjeve police; preko Kotla Planjave pod gladko steno in po srednji poči navzgor preko krušljivega previsa v samo ploščo (KKK svetrovci 5) do majhne poličke, 12 do 14 m prečnice v desno v stremenih, poličke ni in po lažjem terenu na vrh stene, možic.

Ocena: VI, čas plezanja 4 ure.

Sestop: po grebenu na vrh Planjave in po normalni poti na Kamniško sedlo ali desno po grušču do vrha X in po Kuna-
verjevi polici na Kamniško sedlo.

Prva plezala: Franci Bauman, Jernej Koritnik.

Datum: 21. avgusta 1966.

AO Kamnik

NA MARNEM JE PRAZNIK

(Osem križev Vitka Jurka)

Evgen Lovšin

red mnogimi leti je v zasavski deželi živel človek z zlatim srcem. Zato mu je Gora razkrila svoje lepote in zanimivosti ter ukazala: Pojdi in pripoveduj ljudem o meni! Pokoren tako imenitni zapovedi je postal podeželski učitelj. Petinštirideset let je poučeval mladino, sezidal šolo, postavil planinsko kočo, se oženil in vzgojil

Zapadna stena Planjave z vrisano novo smerjo

s pičlo plačo svojih dvanajst otrok. Ko so znameniti zasavski vrhovi sklepali o nagradah, seveda samo tistim zares zaslužnim in bogatim z žulji, ne z jezikom, se je oglasila Gora in predlagala: Mojemu zvestemu služabniku naj bo vsaj eden od sinov, ki bo ljubil Zasavje in vsajal mladini ljubezen do domače gorske prirode kakor njegov oče. Naj oba še v sivi starosti razveseljuje z naših vrhov sijaj zahajajočega sonca...

Te besede zvene kakor pravljica in vendar so resnica. Tisti človek z zlatim srcem je bil podeželski učitelj Blaž Jurko v Razboru, po njegovih stopinjah je hodil njegov sin Vitko, zasavska gora je Lisca, Blaževa šola je v Razboru, Jurkova koča še danes stoji na Lisci in dela družbo ponosnemu planinskemu domu Čebularjevega Tončka. Danes naj teče beseda o Vitku Jurku. Njegova gostoljubna hiša z vrtom in vinogradom stoji na sončnem pobočju Jelenice, Ostrega vrha in Kala, treh južnih stražarjev zasavske Mrzlice, v kraju, ki mu pravijo Marno pri hrastniškem Dolu. Tu uživa učitelj Vitko svoj zasluženi pokoj. Kakšen pokoj... še vedno je delaven, bister, podjeten in skromen.

Ni mu prav. Piše mi: »Saj veš, kako smo se zmenili (da ne bomo nič pisali o njem). Ko me ne bo več, nimam nič proti. Sicer pa sploh ne vem in se ne zavedam, da bi napravil za našo mladino kaj več, kot sem kot podeželski učitelj, ki je ljubil svoj poklic, dolžan.«

Kaj pa pravijo njegovi učenci? Eden od njih, Peter Klemen mu je ob življenjskem jubileju povedal in napisal lepe in tople besede: »Bili ste nam učitelj. Stali ste na najvišji stopnji lestvice odličnega učitelja, imeli ste nas radi. Spominjamo se vaših preudarnih besed: nobena ni bila preveč, nobena premalo. Vse pa so bile tople, danes pozlačene v našem spominu. Na življenjsko pot ste nam dali največjo vrednoto: ljubezen do človeka in narave.«

Vitka Jurka besede so kakor biseri: Ponosen sem, da sem bil podeželski učitelj! V časih, ko je želja preseliti se z dežele v mesto tako pogostna, tja — kakor pravi pesnik — »ljubim jih s hrupom in šumom, ta velika mesta«, »skoznje v bodočnost gre cesta«, kjer je znanec na pretek, kjer se ljudje razžive ponoči, se Jurko odloči za kmete, polja in vinograde, za rudarje, jame in rove, za izobraževanje otrok in odraslih — za človeka z žuljavimi rokami. L. 1906 je nastopil službo v Zabukovju, l. 1908 pa se je preselil v sončni Dol. Tu je službo opravljal 41 let in tu bo ostal, dokler ne padejo sence z visokih gora tudi na njegovo življenjsko pot. Tu je vodil 50 let podružnico Sadjarskega in vrtnarskega

društva, po II. svetovni vojni je posadil po sadovnjakih več kot 20 000 sadnih dreves, bil je 30 let starosta »Sokola«, ustanovil je ljudsko knjižnico, ki jo je okupator uničil, a je po vojni ustanovil

Vitko
Jurko

novo, ki slovi med najbolje urejenimi na Stajerskem. Kot dober pevec in pevovodja je zbiral in učil peti domače fante in dekleta. Ko so nekoč (l. 1902) v gostilni »Pri roži« v Ljubljani lepo peli, jim je navzoči Ivan Cankar plačal malico in vino rekoč: »Ravnokar sem prejel za »Vinjete« od Schwentnerja honorar 300 kron.« Danes bi mu Jurko lahko vrnil z odbranim pridelkom plemenitih trt rizlingom, silvancem, tramincem, modro frankinjo in s »Caletom«, trte, ki je nima kdor si bodi, Grajščina jo je hotela imeti samo zase, a nek delavec v vinogradu si je vzel par cepičev. Žlahtnina od »tu ukradene trte« iz »Bilikuma«, kozarca-keliha, ki zapoje, ko ga primakneš na žejna usta, pa je posebnost in višek gostoljubnosti Jurkove družine.

Jurko je rad hodil v planine, danes se raje vozi... A še rajši je vodil mladino v gorsko naravo. Kot mlad učitelj je bil s šolo na Lokavcih po Gračnici, dolini proti Jurklostru, pozneje mnogokrat v Savinjskih in Julijskih Alpah. Trinajsturna tura in sladko spanje v Aljaževem domu, iz katerega ga je prebudila Torkarjeva harmonika, spada med mladostne spomine. Torkarju ni zameril, saj je igral triglavsko koračnico zlati navezi, ko se je zvečer po prvem dnevu plezanja prvenstvene — gorenjske smeri »oglasila« s signali pod »ladjo«. Že očetu Blažu je pomagal pri graditvi prve kočice na Lisci, tako tudi domačim planincem, ko so postavili lepa planinska doma »Na gorah«. Kot član koordinacijskega odbora za Zasavje je sodeloval pri načrtovanju zasavske planinske poti od Kumrovca do Kuma,

to pot pod uredništvom Stanka Hribarja in ob sodelovanju Francija Goloba lepo in zanimivo opisal v »Vodniku po slovenskih gorah«, v Planinskem Vestniku je pisal o prvih zametkih planinstva v Zasavju (1961/62), a najlepše, kar naj se ne pozabi pri Vitku Jurku, je tista tisočkrat ponovljena žlahtna beseda o domovini, o gorah in o delovnem človeku, ki je ostala »pozlačena« v zasavski mladini.

Že na ljubljanskem učiteljsiču v stari Avstriji so mu zaradi odstranitve dvojezičnega (nemškega) napisa dali »consilium abeundi«, kar pomeni nasvet, da se naj pobere iz šole... Priključil se je revolucionarnemu gibanju »Preporod«, po I. vojni je bil koroški borec pri generalu Majstru ter branil Sinčo ves in Velikovec. V II. svetovni vojni so ga nemški vojaki odpeljali iz razreda, učenecem pa se je sovraštvo do okupatorja povečalo v isti meri kot spoštovanje do svojega učitelja.

Veseli, hudomušni Vitkov značaj razjasni še tako čemerno obličje in pričara dobro voljo. Ko ga je srečala pri mesarju neka starejša njegova učenka in ga pozdravila s vprašanjem: »Ja, kaj pa vi, gospod Vitko, ali še niste umrli?« in je odgovoril: »Seveda, prav iz britofa sem prišel sem po pol kg mesa, da si bom skuhal golaž!«

Zlatega srca, uravnovešene notranjosti, — rad bi napisal — v svetu ubranih harmonij, če mu

ne bi nepojmljiva Usoda odprla globoko rano. Vnuka Petra, fanta od fare, njegovega planinskega tovariša, je pri vojaki zadela težka nesreča. Nekaj mesecev so upali, da se bo morda le rešil Hadovih senc, »gomadi obsen preminulih«, a Kero, boginja nasilne smrti, ni imela usmiljenja. Vitko in oče Blaž spadata v skupino za planinstvo zaslužnih učiteljev, kakor so Kocbek, Kos, Michler, Zemljič in drugi. Vsekakor je prosvetna stroka izredno močno udeležena pri odkrivanju Alp, tisti pa, ki niso pozabili na mladino, so dvakrat zaslužni.

Želimo, da naš spominski članek izstopi iz okvira samo osebnih spominov. Z njim stopa razvoj planinstva v Zasavju po eni strani, po drugi pa za planinstvo izredno pomembna osebnost podeželskega učitelja v zavest zgodovinarja in organizatorja. Med podeželsko mladino posejano seme planinske misli bi lahko rodilo dober sad na vseh področjih. A prvi sejalec je — podeželski učitelj. Sezimo mu v roko, radodarno s sredstvi in dobro besedo.

Vitko Jurko med mladino na Lisci

V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV

(Nadaljevanje in konec)

Janez Krušič

26. avgust. Koča Vajolet (2243 m) — jugozapadni raz stolpa Delago (2790 m — Vajolet) — Canazei — tabor blizu kočice Monte Pallidi (1880 m)

Ponoči je spet deževalo, zjutraj pa so izginjale bližnje gore v temnih meglah. Zamudni vzpon prek težke vzhodne stene Rosengartenspitze je bil v takem vremenu preveč tvegan. Zato običševa še enkrat ponosne stolpe Vajolet, ki so kratki, a »sladki«. Najlepši med njimi, Delagov stolp, nama ni dal več miru. Vedno znova so se vračale k njemu najine misli in hotenja.

In spet sva romala po slikoviti dolini Vajolet mimo istoimenske kočice do planje s kočico Re Alberto. Tokrat je bilo v stolpih zelo malo navez. Vsaj ne bo čakanja v vrsti, kot je to običajno v lepih dneh. Tehničnega opisa smeri za 160 metrov visoki raz stolpa Delago nisva rabila. Smer je orientacijsko enostavna: po ostru vertikalni rezi do vrha.

Prvi vzpon na stolp Delago je naredil skozi kamine samohodec Herman Delago. Popularno smer po jugozahodnem razu pa so plezali prvenstveno leta 1911 Piaž, Irma Glaser in Jori. Kako so se drznili lotiti v tistih časih ob skrajno primitivni plezalni opremitvi take ture, ki je videti od kočice ali od Laurins sedla nepreplezljiva — mi ni jasno. In vendar so uspeli! Današnja ocena težavnosti: (IV) in absolutna izpostavljenost.

V škrbini za stolpom Piaž sva pustila oba oprtnika — saj je plezanje brez nerodnih in težkih bremen res užitek. To pa sva si lahko privoščila v časovno zelo kratki plezariji. Po strmih stopnjah do raze sva bila mimogrede. Nemogoče gladki stolp pa ima ob neposrednem stiku vendarle majhne razčlemba, ki omogočajo vzpon. Začuden ugotavljaš: In vendar je šlo! Toda kako naprej? — to se sprašuješ na prvem majhnem stojišču pod gladkim rebrom, nato pod malim rumenim previsom, pa spet pod ostro rezjo, kjer si z eno nogo na levi, z drugo na desni strani raze. Oprimki in stolpi so železno trdni, vendar so bolj skopo razporejeni po razu. V tej krasni plezariji, ki je vseskozi zelo izpostavljena, sva prišla z Jožem popolnoma na svoj račun. Kaj podobnega, žal, v naših Julijskih Alpah nimamo. Po poldrug-

urni plezi sva si nasmejana segla v roke na vrhu ozkega stolpa. Škoda, ker nisva imela s seboj aparata — saj so globinski pogledi odtod edinstveni.

Nebo se je vse bolj zastiralo. Hitela sva s se-stopom. Spuščala sva se po vrvi prek Pichlove počiči v Delagovo škrbino ob Stabellerjevem stolpu. Vsakih dvajset metrov nižje sva našla močan zabetoniran klin za spust, ki bi lahko zdržal tudi vola. Kar šestkrat sva bingljala po zraku nad vrtoglavo strmino, da sva dosegla spet podnožje pečine.

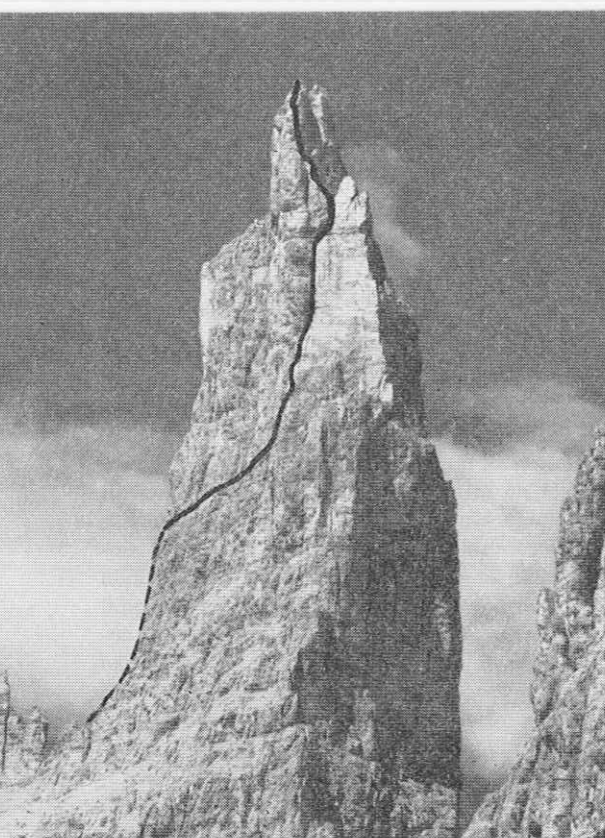
Pobrala sva najine bisage in odhitela v dolino Vajolet do taborišča. Selitev modernih nomadov! Na hitrico sva pospravila šotor in sredi popoldneva zapustila lepo dolino. Na poti proti Canazeiu je že deževalo. V mestecu sva nakupila le nekaj provianta in nadaljevala vožnjo proti sedlu Sella. Blizu ceste na lepi planji pod zapadnim ostenjem Pordoispitze sva postavila najin naslednji tabor. Skupina Sella s svojimi osemsto metrov visokimi zidovi spominja na ogromne ajdovske gradove iz preteklosti. Na zapadu pa dominirajo Langkofel, Fünffingerspitze in Grochmannspitze. Z daljnogledom sva še dolgo opazovala mogočno zapadno steno Pordoispitze, katero bova poskusila osvojiti naslednji dan. Kljub plezalni skici sva le težko verjela v možnost prehoda. Toda to je že problem jutrišnjega dne, čemu bi se trapila z njim že danes. Zgodaj sva se odpravila k počitku.

27. avgust. Zapadna stena Pordoispitze (2950 m — Dibonova smer) — povratek v dolino Lastiers

Še pred svitanjem me zbudi pretirano glasni smeh in ropot železja avstrijskih gornikov, ki so taborili blizu naju. Tudi oni so se pripravljali za vzpon prek stene Pordoispitze. Zlezla sva iz toplih spalnih vreč in se na hitrico pripravila za turo. Jutro je bilo hladno, nebo jasno — obetal se je lep dan, prav primeren za težko plezarijo.

Osemsto metrov visoko zapadno steno Pordoispitze so prvenstveno preplezali leta 1910 dolomitski vodnik Angelo Dibona, brata Mayerja in Rizzi. Čas plezanja 6 ur, težavnostna stonja: zelo težavno (IV).

Kar brez zajtrka sva hitela z Jožem še pred Avstrijci vkreber proti vstopu, Zadihana in mokra od jutranje rose sva pol ure kasneje počivala na velikem skalnem bolvanu ob vzočju stene. Vsi štirje Avstrijci so zavili proti dolini Lastiers, verjetno imajo druge načrte kot midva. Tem bolje — se vsaj ne bomo vsi gnetli v isti smeri. Ko so prvi sončni žarki pozlatili vzhodno teme Lang-

Svojevrsne so stene in smeri v Dolomitih

kofla, sva začela. V spodnji tretjini stene je precej plati in luskastih pečin dvomljive trdnosti, ki so mestoma porasle s travo. Teh prvih tristo metrov prav gotovo ni šteti med lepe dolomitske plezarije. Iz vznožne stroge sva prešla v sistem izpostavljenih plati, prek katerih gredo nevarne prečke. Redki zarjaveli klini so naju prepričali, da sva v pravi smeri.

Spodaj na cesti Canazei — sedlo Sella pa je vse bolj naraščal hrup avtomobilov, ki poneha šele pozno zvečer. Avtomobilski turizem je v polnem razmahu!

Prilezla sva v velik zaprodan kotel, v katerega je pritekala voda iz vseh žlebov in kaminov. Žejna ne bova! Pod zavetno skalo sva počivala in že kar malo pozno zajtrkovala. Opazovala sva črne, mokre pečine nad nama. Kje je nadaljnji prehod? Na koncu kotla, za skalnim robom se je izoblikovala zajeda, ki je ustrezala tehničnemu opisu. Šele od tu dalje lahko govorimo o trdni dolomitski skali, kakršno poznam iz drugih sten in stolpov. V tej zajedi ne manjka starih klinov, ki so nama olajšali vzpon. Sledile so spet težavne plati, nato stopničasto pečevje, počič in kamini. Končno sva dosegla široko prodnato teraso. Prelezla sva že šeststo metrov »lažje« stene v štirih urah. Čakalo pa naju je še dvesto metrov težje vršne stene. Prtila sva prek zoprnega gruščja ob ogromnem skalnem bloku, ki se je zrušil pred stoletji iz vršnih sten. Prav pred nama v začetku počič sva opazila avstrijska alpinista, ki sta plezala severozapadno steno. Levo na začetku terase sta se pojavila še druga dva gornika. Bili so najini sosedje v taboru, ki so naju zbudili tako zgodaj. Kaže, da imamo isto izstopno smer! Opazoval sem steno nad nami. Prek gladke črne stene si nikakor nisem mogel predstavljati prehoda. Jože mi je sicer kazal nekake luskaste razčlembe, ki pa so bile videti skoro nemogoče. Skoraj bi bil za umik po prodnati terasi proti jugovzhodu, ki ga omenja plezalni vodnik kot zasilni izhod v primeru poslabšanja vremena.

Toda prva avstrijska naveza je že preplezala na polico. Če zmorejo oni, bova tudi midva! Sledila sva jima, tesno za nama še druga avstrijska naveza. Teh dvesto metrov izstopnih počič in kaminov, ki drže poševno desno navzgor, je lahko spet za vzor dolomitske plezarije. Črna, za oko odbijajoča skala je trdna, primerno razčlenjena in dovolj težka. Skalne kulise, ki tvorijo kamin, nekoliko zmanjšujejo izpostavljenost navpičnih sten. Jože je plezal hitro in tesno za petami prve naveze. Še zadnja kratka prečka čez žmulast previs pa sva bila v izstopnem lijaku. Izplezala sva prek labilnih skal, nagradenih na robu stene — na

strehu Pordoispitze. Napetost je popuščala, utrujenost je lezla v mišice po šesturni trdi borbi z goro. Zadovoljstvo, da sva prva slovenska gornika, ki sva preplezala mogočno steno, je pri Jožu kvarilo pomanjkanje cigaret. Po zložni strehi sva prtila do vrha Pordoispitze, kjer sva se znašla v pisanem vrvežu izletnikov, ki so se pripeljali z žičnico iz sedla Pordoi. Posedali so po skalah kot pingvini, se razgledovali in slikarili v svojih za dolino primernih oblekah ter klepetali, klepetali...

Razgledovala sva se tudi midva. Na jugu so se iskriala obsežna snežna pobočja Marmolate, kjer smo letos za prvomajske praznike s prijatelji doživljali enega najlepših smukov v Alpah. Proti zahodu in severu so se raztezali skalni špiki Rosengartna, Platkofla, Langkofla, Fermede, Geisler in Puez grupe. Blizu na visokogorski planoti skupine Sella pa se dviga znanec iz preteklih let, kopast vrh — Piz Boe.

Sestopila sva proti severu v Langerjev žleb, ki naju je v polkrogu privedel v dolino Lastiers. Računala sva z dolgim sestopom, toda bila sva kmalu nazaj v taborišču. Osvežujoča kopel v hladnih tolmunčkih pod slapom, ki pada prek zadnje terase doline Lastiers, mi je pregnala vso utrujenost. Še enkrat sva počivala pod skalnim velikanom, ki nama je dovolil obisk in razkril svoje čare...

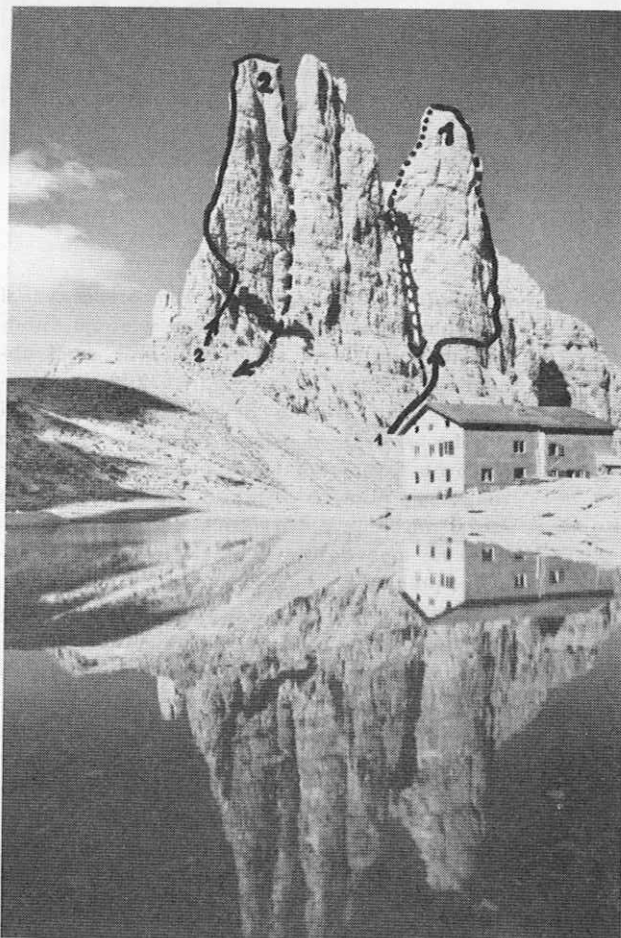
28. avgust. Sedlo Sella (2214 m) — Sedlo Grödner (2137 m) Corvara — Sedlo Campolongo (1875 m) — prelaz Falzarego (2105 m) — Cortina d'Ampezzo — Misurina — tabor v dolini Ansiei

Spala sva dolgo v beli dan. Ni se nama mudilo, saj do sedla Grödner, kjer bi spet taborila, ni daleč. Jože, ki ni imel cigaret, je postajal nervozen. Poskusil sem srečo z nekim starejšim nemškim turistom, ki se je v bližini ukvarjal s svojim avtomobilom. V polomljeni nemščini sem mu končno dopovedal, da bi rad od njega odkupil nekaj cigaret. Trud zaman — bil je nekadilec. Pospravila sva vso najino kramo in se odpeljala na sedlo Sella. Jože je dobil zaželeno cigarete. Zadovoljstvo je bilo popolno. Z dajnogledom sva opazovala alpiniste v steni Fünffingerspitze in v stolpih Sella. Na obeh straneh sedla pa je bil pravi turistični živ-žav. Cesta drži navzdol, a se spet kmalu vzpne proti sedlu Grödner. Iz razglednega zavoja sva opazovala široko steno Langkofla, ki s svojimi mogočnimi stebri dominira nad sedlom Sella.

Na sedlu Grödner (2137 m) sva računala z naslednjim taborom. Za drugi dan sva imela v na-

črtu vzpon po popularnem Adangkaminu v južni steni Cirspitze. Račun brez krčmarja! Dne 1. oktobra 1962 se je s strahovitim grmenjem odlo-milo 5000 kubikov skal in odneslo skoro polovico kamina. Sveže sesutine ležijo po spodnjih meliških prav do širnih pašnikov nad prelazom. Rumeni stenski odlom približno 70 m višine in 50 m širine odbije večino alpinistov. Vseh tistih lepih, težkih plezalnih detajlov ni več — ostalo je le mnogo grušča in odbijajoč odlom. Nemški alpinist Hager je napisal v 7. zvezku Mitteilungen DAV/1963, da bi moral Pause iz svoje knjige »Sto najlepših plezarij v Alpah« izločiti Adangkamin, ker tja ne spada več. Tudi midva sva obrnila Cirspitzi hrbet, saj v Dolomitih res ni trda za lepe plezarije. Vozila sva navzdol proti Corvari ter zijala v markantne stolpe in stene skupine Sella, za katere pa je pristop od te

Drzni špiki tik pred pragom

Smer je lepša kot gora

strani kar preveč oddaljen. Mimogrede sva si ogledala lepo letovišče Corvaro v osrčju Grödnerskih gora. Cesta se vzpenja prek manj obiskanega prelaza Campolonga (1875 m) na vzhodnih obronkih skupine Sella. Vozila sva skozi Arabbo, Andraz in naprej na sedlo Falzarego (2105 m). Komaj sva našla prostorček za parkiranje. Šele nižje ob cesti pod južno steno Tofane sva si privoščila pravi »piknik«. Obujal sem spomine na lepo doživetje, ko sva pred leti s Pavletom preplezala Dimaievo smer v Tofani.

V Cortini d'Ampezzo, mestu zimskih olimpijskih iger, sva dolgo pasla radovednost ob bogato založenih izložbah, kjer prevladuje kič. V športni trgovini zmagovalca K2 v Himalaji, Lacedelija, sva kupila aluminijaste plezalne vponke. Še bi kupovala, toda lire in dopust, vse je šlo h koncu. Čez prelaz Tre Croci sva privozila do jezera Misurina, ob katerem rastejo hoteli kot gobe po dežju. Odtod do doma Auronzo v vnožju Treh Cin so prav tedaj asfaltirali novo cesto, ki je nenavadno strma. Bila je seveda zaprta, obvoz po slabi makadamski cesti sva raje opustila. Tri

Cine pač obiščeva kdaj drugič. Spomnila sva se, da imava v dolini Trente še neporavnane račune v steni Pelca. Bova pač skrajšala najino potepanje po Dolomitih za en dan in zaključila vzpone v trentarskih gorah.

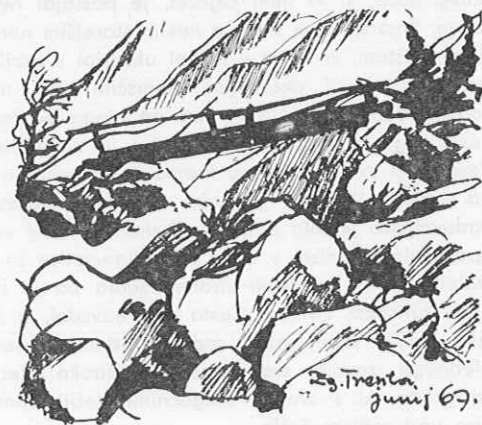
Na večer sva vozila od jezera Misurina po samotni dolini Ansiei, ki jo obdajajo z ene strani divje gore skupine Marmarole, z druge strani pa Cadinspitze. Nekaj vekend hišic in obširni lovski rezervati so značilnost doline. Na planji blizu gostišča sva ob nastajajočem večeru postavila zadnji tabor...

29. avgust. Auronzo — prelaz Mauria — Tolmezzo — Kanalska dolina — Trbiž — Trenta

Jutro! Vso taborno in kuhinjsko opremo sva z Jožem zložila v avto in že smo hiteli skozi prebujajoče se mestece Auronzo. Krajši postanek na prelazu Mauria. Lastnik prodajalnice je iz bližnjega gozda pravkar prinesel zvrhano košaro jurčkov. Dober tek!

V Tolmezzu sva zapravila zadnje lire. Po Kanalski dolini sva prehitevala in srečevala kolone težkih tovornjakov, naloženih z avstrijskim lesom. V Trbižu sva poročala dr. Dolharju o najinih vzponih v Dolomitih. In že so naju pozdravljali znani obrazi domačih gora, vsi nasmejani v soncu.

Na vršiški cesti sem večkrat ustavil »prijatelja«, da sem se spet lahko nagledal večne lepe rajde Škrlatice, Razorja, Prisojnika in trentarskih gora. Povsod lepo — doma najlepše.

OB 40-LETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA DOVJE - MOJSTRANA

Razmeroma mlado planinsko društvo ima svoj izvor in korenine v daljni preteklosti. Zanje je leto 1928 le osamosvojitve v organizacijskem pogledu.

Planinska misel je bila v Mojstrani in na Dovjem živa že dolgo pred pričetkom stoletja. Mnogi naši ljudje so delovali v takratni obliki planinstva, bodisi pri iskanju virov za preživetje pa tudi iz čisto osebnih nagnjenj. Znana so nam imena dobrih gorskih vodnikov-kmetov, lovcev in divjih lovcev, ovčarjev, kozarjev in oglarjev. Nekateri izmed njih, npr. Grogar, so opravili samostojne vzpone. Pobočja doline Vrat, Kota in vrhovi, ki se nizajo od Planine, preko Kukove špice do Stenarja in na drugi strani od Triglava in Cmira do Rjavine in Macenovca so jim bili poznani. Kakor še dandanes so imeli v poletnih mesecih v zgornjih krnicah, dolkih in planjah svoje ovce, ki zalezejo včasih prav na zadnje, količkaj zelene, proti soncu obrnjene police ali na vrh gore. Složno z ovčjimi tropi so se po teh krajih pasli številni gamsi, ki so burili kri marsikateremu pravemu in nepravemu lovcu. Tudi druga stran Save — karavanški grebeni — je bila do vrh Kepe v njihovem gospodarskem in lovskem območju. Naši ljudje so bili svojčas tesno povezani z naravo, z gorami nad domačo vasjo, ki so mu s svojimi gozdovi, rovti in planinami zagotovile obstoj in sicer trdih okoliščinah. Industrijskega blagoslova v današnjem smislu še ni bilo. Nekaj mojstrov-obrtnikov, po katerih, pravijo, da je Mojstrana dobila ime, vodna kladiva za obdelavo železa ob Bistrici, to je bila v glavnem vsa neketijska dejavnost. Nastajajoča železarna na Jesenicah, nova železnica po Dolini in v letu 1890 zgrajena cementarna v Mojstrani pa so spremenile način življenja in vir preživljanja malih kmetov, kajzarjev in gostačev. Vendar ne vsem. Nekateri so ostali goram zvesti. Tudi, če jih je privabila industrija, so se vračali v gorske str-

mine in višine kot vodniki in nosači.

Prvo gorsko vodništvo z mojstranskimi vodniki seže v leto 1799. Nato se je razvijalo v skladu s turističnimi vzponi s te strani na Triglav in sosednje vrhove. Posebno po letu 1870 se je tukajšnje vodništvo vse bolj uveljavljalo. Imena gorskih vodnikov najdemo pogosto v opisih tur in v kronikah. Oba Šmerca, Šimenc, Pezdárnik, Železnik, Košir, Požganc, Kobar, Urbas so bili zaradi svoje spretnosti in skromnosti deležni naklonjenosti in pohvale gostov. Nekateri izmed vodnikov so bili zaradi kruha na razpolago Slovencem neprijaznemu nemškemu planinskemu društvu, vendar so ostali skromni gorjanci.

Počasi, a vztrajno je v Dolini zorela misel o organiziranem planinstvu. Pred 65 leti, to je 10 let po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva, so ustanovili prvo podružnico za Gornjo Savsko dolino. Ta je povezovala prijatelje gora vse do Rateč. Planinci iz Mojstrane, Dovja in Belce so bili vseskozi člani tega društva na Jesenicah in pozneje v Kranjski gori.

Aljaževo obdobje, za triglavsko planinsko gospodarstvo najplodovitejše, je združilo delavnost in iznajdljivost domačih ljudi v težko dostopnem svetu. Objekti, katerim so dali pečat svoje močne osebnosti Aljaž in njegovi sodelavci, zgrajeni za takratne potrebe slovenskih planincev in navkljub prodirajočemu nemstvu, so bili ponos mladega Slovenskega planinskega društva. Pota in večino koč uporabljamo še danes. Tisočerim nudijo pogoje za vzpon na naš najvišji vrh in na vrhove njegovih vazalov. Ta planinska množica je vsako leto številnejša, bolj pisana, mednarodna.

Ustanovitev Triglavske podružnice SPD dne 8. januarja 1928 v Mojstrani je združila nad 100 drugod včlanjenih domačih planincev in nekaj novih iz Dovja, Belce, Mojstrane in Radovne. Dala je prekaljeno jedro odbornikov in članov. Že takoj po ustanovitvi podružnice so se zavzeli za

zgraditev lastne postojanke na Mlinci v Karavankah. Zemljišče in potrebni les so dobili od Zemljiške zajednice Dovje-Mojstrana. Dosti je bilo težav in sredstva za gradnjo, pridobljena s članarino in prostovoljnimi prispevki, so le počasi pritekala. Potrebno je bilo deset let. Medtem so uredili planšarski stan na Zasipski planini v Krmi in imeli v njem planinsko-smučarsko postojanko. Nova koča na Mlinci je strnila povezavo najlepših predelov Karavank čez Stol, preko goliških robov in Rožce, vse do Kepe. Vrhovi Karavank, vabljivi s svojim cvetjem, pašniki, planinskimi stanovi z živino, širnimi razgledi in kočami, ki so obiskovalcem nudile planinsko domačnost, se sedaj počasi in stežka uveljavljajo. Niso še dani vsi pogoji, niso obnovljena pota in kočice.

Rod triglavskih vodnikov, nosačev in reševalcev se je pomladil. Stare gorske garače so zamenjavali mlajši. Najbolj drzni med njimi že klešejo med delom v dolini, vodništvom in reševalnimi akcijami, svoja imena v steno. Utirali so si nove, nenadane pristope na vrhove.

Okupacija je prekinila planinsko delo. Organizaciji onemogoči delovanje, zaseže arhiv, knjige in opremo. V neenakem boju za obstoj naroda so zagorele karavanške in še mnoge planinske kočice, druga za drugo. Nasilna smrt je segla v vrste naših članov. Nekaj najbolj delavnih, med njimi Janez Mrak, Janez Hlebarnja, Jože Jakelj, je darovalo svoja življenja. Niso dočakali sadov svojega dela.

Po letu 1945 je tleči planinski zanos zaživel z novimi silami. Planinski delavci, med prvimi Janez Brojan, so spet zbrali člane in jih povezali v organizirano skupino. V nekaj letih je imela doslej nedoseženo število 500 članov. V tistem času popravijo, opremijo in oskrbujejo Staničevo kočo in dogradijo k njej zimsko zavetišče. Ustanovijo alpinistični, mladinski, markacijski odsek in knjižnico, ki z gorsko reševalno postajo vred delujejo nad 20 let. V letu 1950 dobi društvo v upravljanje del Aljaževe planinske zapuščine — Aljažev dom v Vratih. Dogradi stavbo za skupna ležišča in pomožne prostore. Odkupi staro, vendar še uporabno Šlajmerjevo vilo. Ob pomoči Planin-

ske zveze Slovenije pri preureditvi, nudi ta kočja streho planinski mladini na taborih in tečajih.

Medtem se planinska družina pod Triglavom spreminja. Ustanovitelji in prvi člani odstopajo mesta vodstva mlajšim. Mladi prevzemajo njih izkušnje, jih dopolnjujejo in delajo v boljših pogojih kot so bili nekdanj. Obveznosti za najbolj delavne so sicer obširne: od dela v alpinističnem odseku in GRS, pomoči drugim odsekom, do gospodarstva. V zadnjih letih so naši alpinisti prehodili in preplezali gorski svet od Durmitorja do Mont Blanca. Izkušnje in moči so preverjali v stenah in na dolgih grebenskih turah, v skali in ledu. Postali so dobri gorniki.

Organizacijsko je danes društvo trdnješe kot doslej. V alpinistiki dosega zadovoljive uspehe. V planinskem gospodarstvu nam bodo morali pomagati z javnimi sredstvi, da se dostop v dolino Vrat in k postojanki ne bo slabšal še naprej. Isto velja za do-

stope do drugih planinskih domov in na vrhove. Vse to spada v planinski turizem, zato naj se tako tudi obravnava.

Mladina je skrb našega društva. Nismo samo mi poklicani, zato nam je tudi tukaj potrebna pomoč šole in mladinske organizacije. Stanje članstva bomo še bolj obrnili v prid mlajšim. Le tako bo planinski rod pod Triglavom zdrav rasel naprej.

Av gust Delavec

OSOGOVO 1967

V lanskoletni decembrski številki PV je urednik PV priobčil zelo izčrpno poročilo o zveznem orientacijskem tekmovanju 7.—8. X. 1967 v Makedoniji na planini Osogovo. Zato dodajam le nekaj pripomb temu tekmovanju na rob. Bralce je verjetno presenetila slaba uvrstitev slovenskih ekip (ekipa PD Ruše na 11., PD Ljubljana-matica na 13., PD Kranj na 15. mestu). Se posebej, če pri-

merjamo rezultate z lanskim in predlanskim tekmovanjem, se moramo vprašati, kaj je vzrok za lanskoletni korak nazaj. Vzrokov je več. Glavni vzrok je brez dvoma novi pravilnik za to tekmovanje. Po njem se šteje tekmovalni čas po prvi ekipi, tj. najhitrejši ekipi, ki ima seveda podpise vseh kontrolorjev, brez kazenskih točk, vse ostale ekipe pa dobijo kazenske točke, katerih število ustreza razliki v tekmovalnih časih med najhitrejšo ekipo in ostalimi. S tem se je planinsko orientacijsko tekmovanje spremenilo v tek čez drn in strm. Nekatere ekipe so tekle, obložene z nahrbtniki, tudi po hribu navkreber. Zdi se, da so tovariši, ki so sodelovali pri pravilniku, pozabili na osnovni smoter planinskih orientacijskih tekmovanj. Ta tekmovanja naj namreč motivirajo čim več planinske mladine, da stalno obnavlja in razširja svoje znanje o orientaciji v gorah s pomočjo kompasa in zemljevida. Neprecenljiva vrednost tega znanja se pokaže v

Mojstrana, vrata v Triglavsko kraljestvo

izredno slabih vremenskih razmerah (megla i. p.). Prav gotovo pa je v takih razmerah le redko potreba po teku navkreber.

Svoj delež pri neuspehu je doprinesel tudi izredno lep teren, ki pa je nam tuj. Na tekmovanjih doma smo vajeni značilnejših znamenj na terenu, poti so večinoma narisane tudi v zemljevidih, na vrhovih večine hribov v sredogorju so cerkve ali kapelice, pogosti so mlini ali žage. Planina Osogovo pa je vrsta golih, le tu in tam z gosto šumo poraščenih grebenov. Poti je veliko, nekaj je novih, stare pa zapuščene izginjajo. Ponekod se po besedah tekmovalcev čuti močan magnetizem zemlje. Vendar so se s temi težavami srečevali vsi tekmovalci, bolje uvrščeni so bili pač hitrejši. Zanimivo je, da so bile samo naše ekipe mešane, sicer pa so bile vse ekipe samo moške.

Ob koncu se moramo vprašati (ne glede na našo uvrstitev), ali je smiselno prirejati tako draga tekmovanja, saj je bilo potrebno za pripravo in izvedbo tega dvodnevnega tekmovanja, pri katerem je sodelovalo 47 tekmovalcev, približno polovica celotnega proračuna mladinske komisije pri PZS.

Morda bi kazalo v bodoče to tekmovanje skrajšati na en dan, kar bi bistveno zmanjšalo stroške, na popularnosti in pomenu pa tekmovanje gotovo ne bi izgubilo.

Peter Soklič

PRIZNANJE NAŠIM OSKRBNIKOM

Komisija za stike z inozemstvom je tudi lani prejela nekaj laskavih pisem, v katerih so inozemski planinci izražali svoje vtise o bivanju v naših gorah, slavili lepoto naših gora in hvalili gostoljubnost naših ljudi, posebej oskrbnikov. Tako sta zakonca Helmut in Gerti Egold iz Steinheima ob Mainju decembra 1967 pisala načelniku tov. Fetihu: »Vam in vaši organizaciji se zahvaljujema za gostoljubnost, ki sva jo uživala v vaših gorah, ko sva tam preživljala svoj dopust. Hvala vam za vaše informacije, ki so nama k uspelemu dopustu mnogo pripomogle, hvala vam za vaše kočice in potje v Julijskih Alpah. Srčno rada se spominjama

oskrbnikov in oskrbnic v Domu Zlatorog, na Prehodavcih, Pri sedmerih jezerih, na Planiki, na Vodnikovem domu, kjer sva bila prav materinsko sprejeta. Isto velja za Staničevo kočico in Aljažev dom.

Tudi prihodnje leto bova dopust izrabila v slovenskih gorah.«

T. O.

MAKSO HROVATIN

Lani se je slovenska planinska javnost poslovila od Maksa Hrovatina, dolgoletnega odbornika SPD med obema vojnama, zaslužnega planinca, imenitnega tovariša na planinskih potih in

prireditvah. Starejši rod naših planincev se ga spominja kot vzornega sodelavca pri Planinskem Vestniku. Njegova zasluga je, da se je grafična stran našega glasila med obema vojnama tako izboljšala. Nikolj mu ni bilo žal ne časa ne truda za Planinski Vestnik. Njegova tiskarna je neločljivo povezana z letniki planinskega glasila, glasilo pa z imenom tega vrlega ljubitelja naših gora, ki je ostal planinstvu zvest do zadnjih dni svojega življenja.

Ohranili bomo v trajnem spominu njega in njegovo delo.

T. O.

NOVICE IZ ARHIVA PZS

Dne 17. 12. 1967 sta se tov. Orel in Lavrič udeležila skupščine Planinske zveze Bosne in Hercegovine v Sarajevu.

Dne 29. 11. 1967 je postaja GRS Kranj neuradno odprla svoj bivač na Krvavcu.

Dne 5. 12. 1967 je žirija fotonatečaja PZS pregledala poslano gradivo in ugotovila, da je 25 avtorjev predložilo 154 fotografij. Za razstavo je izbrala le 34 del. Podelila je le III., IV., V. in VI. nagrado ter 3 diplome.

Dne 8. 12. 1967 je prejel naš predsednik tov. dr. Miha Potočnik visoko državno odlikovanje Red dela z rdečo zastavo, s katerim ga je odlikoval maršal Tito ob njegovem življenjskem jubileju. Odlikovanje mu je izročil v skupščinskih prostorih podpredsednik skupščine SRS tov. Rudolf Janko.

K temu visokemu priznanju tudi naše iskrene čestitke!

Dne 10. 12. 1967 so se tov. dr. Potočnik, Bučer in Lavrič udeležili redne skupščine Planinske zveze Hrvatske v Zagrebu. Za novega predsednika je bil izbran dosedanji podpredsednik tovariš Božo Škerlj, dosedanjeja dolgoletnega predsednika tov. Venčeslava Holjevca pa so izvolili za častnega predsednika.

Dne 16. in 17. 12. 1967 je bil na Nanosu razširjen sestanek KO MO Primorske, na katerem so razpravljali o programu dela v zimski sezoni, s posebnim poudarkom na organiziranju osnovne planinske šole. Dogovorili so se, da bodo načelniki MO PD še pred občnimi zbori izdelali skupni program in ga predložili na društvenih občnih zborih. Ugotovili so tudi, da se je v zadnjem času znatno izboljšalo sodelovanje upravnih odborov z mladinskimi odseki. Vabilu na sestanek se je odzvalo 7 društev in SPD Trst s skupno 27 udeleženci. Sestanek je vodil tov. Peter Vodeb.

Dne 9. 1. 1968 je komisija za tuja gorstva organizirala v dvorani kina Komuna v Ljubljani predavanje o vzponu na Pik Lenina (7134 m) v Pamiru. Predavali so tov. dr. Potočnik, Barbka Lipovšek - Ščetinin in Sandi Blažina. Dvorana je bila popolnoma razprodana. Med udeleženci so bili poleg ostalih vidnih političnih in javnih delavcev tudi predsednik skupščine SRS tov. Sergej

Kraigher, članica Sveta federacije tov. Lidija Šentjurg, predsednik predsedstva CK ZKS tov. Albert Jakopič s soprogo, član IS in predsednik odbora za turizem tov. ing. Franc Razdevšek, podpredsednik GO SZDL tov. Franc Kimovec-Žiga, predsednik Ustavnega sodišča tov. Vladimir Krivic, prof. Boris Ziherl in drugi.

Dne 6. in 7. 1. 1968 je MO PD Kozjak Maribor organiziral na Pohorju v počastitev I. Pohorskega bataljona turni smuk. Udeležilo se ga je 57 mladincev, komisijo za alpinizem in mladinsko komisijo pa sta zastopala tov. ing. Tone Jeglič in Peter Vodeb.

Predsednik častnega rabsodišča PZS je po opravljenih poizvedbah s pismenim sklepom zavrnil predlog UO PZS za uvedbo disciplinskega postopka proti predsedniku PD Šentjurg tov. Jožetu Gabršku in mladinski vodnici tega društva tov. Cvetki Jager zaradi suma, da sta kršila temeljna načela varstva narave in zlorabila zaupane funkcije v planinski organizaciji.

Po podatkih iz našega knjigovodstva smo imeli v primerjavi z letom 1966 konec leta 1967 naslednje število članov:

	1966	1967
odraslih članov	32 510	33 677
mladincev	11 482	11 183
pionirjev	8 729	9 603
	52 721	54 463

ali 1742 članov več kot leta 1966.

V zvezi s popusti za mladince na železnici je tajništvo naslovilo vlogo na predsednika skupščine SRS in predsednika IS SRS, za zadevo pa je zainteresiralo tudi predsednika Planinske zveze Jugoslavije.

Prav tako je tajništvo napravilo vlogo za primerno dotiranje Planinskega Vestnika s strani Sklada za pospeševanje založniške dejavnosti in Sklada za pospeševanje kulturne dejavnosti. Na koordinacijski odbor za turizem pri Gospodarski zbornici pa je poslalo vlogo za vključitev naših propagandnih akcij v program turistične propagande s tem, da se te akcije vsaj delno financirajo iz sredstev, ki so v ta namen na voljo.

Gospodarska komisija je o načrtu kontnega plana za planinska društva razpravljala z društvenimi knjigovodji že na sestankih v Celju, Mariboru, Kranju, Tolmini in v Ljubljani.

Namesto novoletnih voščilnic je bilo nakazanih 1000 N din za gradnjo Onkološkega instituta v Ljubljani.

Snuje se novo planinsko društvo in sicer v Tovarni papirja v Vevčah.

V zvezi s proslavljanjem 75. obletnice smo si naložili tudi nalogo povečati število članov PZS na 75 000.

Da bo akcija uspešna, predlaga propagandna komisija PZS: — Utrditev organizacij in ustanavljanje skupin med osnovnošolsko ter srednješolsko mladino; ustanavljanje novih skupin v delovnih organizacijah, še posebej med mladino. Postaviti moramo predvsem dobre programe ter najti uspešne realizatorje.

— Opažamo tudi, da imajo ljudje premalo časa za hojo v razne pisarne PD ter tako marsikdo pozabi na svojo dolžnost. Vsaj 20% naše organizacije plačuje članarino vsako drugo leto. Samo z zajetjem teh ljudi bi se nam stanje bistveno popravilo. Veliko organizacij že pobira članarino na domu — to bi lahko uredili tudi pri nas, pa če tudi s skromnimi provizijami.

— Nujno je, da PD ter vsi odseki, ki skrbe za množičnost v letu 1968, okrepe svojo dejavnost predvsem z izleti, predavanji in pohodi. Sem sodi tudi iskanje novih oblik obveščanja članov PD (ciklostirani lepaki s tedenskimi programi itd.).

Nekatera društva pripravljajo interna tekmovanja za dvig in konsolidacijo organizacije.

UO PZS ter propagandna komisija PZS razpisujeta tekmovanje za dvig članstva ter njegovo konsolidacijo.

Tekmovali bi v dveh skupinah, za kateri se posamezno PD poljubno odloči.

- Skupina, ki tekmuje s svojim % dviga članstva;
- Skupina, ki tekmuje v absolutnem dvigu članstva.

Oceno bi v obeh primerih izvršilo na podlagi prodanih članskih znamkic.

Če bi PD želela, da se ocenjuje še nekaj drugih aktivnosti, bo PZS v tekmovanje vključila še naslednje dejavnosti: organizacijo izletov, predavanj, nove skupine, udeležba na partizanskih pohodih, ustanavljanje novih odsekov itd.

To bo UO odločil, ko bo prejel prijave vseh PD in njihove izjave o tem.

V vsaki skupini bodo prva tri društva prejela praktične nagrade v vrednosti:

- 3000 N din — 1. nagrada
- 2000 N din — 2. nagrada
- 1000 N din — 3. nagrada.

USTVARIMO POGOJE ZA GRADNJO NOVEGA PLANINSKEGA OBJEKTA NA GOLICI

Sredi mednarodnega leta turizma so bili ustvarjeni osnovni pogoji za prosto bivanje in gibanje izletnikov v Karavankah okoli Zelenice, Stola in Golice.

Na pobudo prvoborcev jeseniške Cankarjeve čete so mladinske delovne brigade, šolska mladina, lovci in planinci s pomočjo gorenjskih delovnih kolektivov in gospodarskih organizacij zgradile prvi obnovljeni planinski objekt na najvišjem vrhu Karavank. V letošnjem mednarodnem letu turizma sta Stol in ostali predel Karavank zabeležila rekorden obisk.

Golica je bila od nekdaj, od prvih začetkov našega klasičnega ljudskega planinstva priljubljena izletniška točka turistov, izletnikov in gornikov tostran in onstran Karavank.

Na Golici je bila zgrajena prva planinska postojanka, Spodnja koča na Golici že 28. avgusta 1892. Od tedaj dalje je bila Golica priljubljena izletniška točka. Komaj leto dni po ustanovitvi desete podružnice slovenskega planinskega društva na Jesenicah leta 1903 je bila na vrhu Golice dograjena slovenska planinska postojanka, ki je ob otvoritvi 18. junija 1905 po starosti slovenskih planincev dobila ime Kadilnikova koča.

Ta planinski objekt na vrhu Golice, sredi nacijskih poljan, je stal dolga leta, 38 let vse do 13. junija 1943, ko sta bili obe koči na Golici požgani sprejemal planince.

V letih po osvoboditvi so ljubitelji in obiskovalci Karavank in Golice večkrat izrazili željo po gradnji novega planinskega objekta na Golici.

Uroš Župančič

ZAHVALA PROF. JANKA RAVNIKA

Upravnemu odboru Plan. zveze Slovenije

Z veliko zakasnitvijo vam potujem prejem pisma z dne 18. 12. 1967, kakor tudi prejem spominske plakete, ki mi je bila istočasno vročena — plakete, ki mi jo je upravni odbor PZS podelil ob mojem življenjskem jubileju, »kot skromno priznanje za delo, ki sem ga vršil na področju slovenskega planinstva«.

Ob globoki zahvali, ki vam jo dolgujem za to visoko odklovanje, me navdaja misel, da moje delo na področju slovenskega planinstva ni zasluži posebnega odklovanja. Če sem posvetil v svojem življenju svoje sposobnosti naši glasbeni umetnosti in vse svoje energije za razcvet naše glasbene kulture, bi brez pomisleka pristal na to, da sem opravil neko delo ali življenjsko dolžnost.

Akoravno sem kot planinski estetik fotograf hodil vse življenje po gorah in dolinah naše prelepe zemlje in verno zapisoval svoja doživljanja na občutljivo emulzijo fotografske plošče, kot drugi zapisujejo z besedami svoje dogodivščine, svoja gorska spoznanja, sem to opravljal z veliko ljubeznijo do njih. In nikoli ni izostalo plačilo za to predanost goram! Sproti in stokrat sem bil poplakan z velikimi užitki ob veličastnih lepota, ki mi jih je prožila naša lepa zemlja. V tem bogastvu sem doživel svojo zrelo starost — srečen in notranje zadovoljen.

V Ljubljani, 8. januarja 1968.

Prof. Janko Ravnik

UIAA je od 6. do 11. oktobra zasedala v Madridu. Jugoslavija je na skupščini zastopal predsednik PZS. Odmevi po svetovni literaturi ne morejo prehaliti blesteče gostoljubnosti, ki se je z njo izkazala Španska planinska zveza, vsa poročila pričajo, da je Španija razumela pomen take skupščine tudi kot turistično propa-

gando. Calle Mayor, Puerta del Sol, la Plaza Mayor, stari Madrid, večerni Madrid, vrhovi španske umetnosti, Velasquez, Goya, el Greco, Murillo, vredni, da jih obiščejo najboljši alpinisti, vse to in še kaj je naredilo iz skupščine UIAA potovanje skozi pisan prostor in bogat čas. Udeleženci so si že v soboto ogledali nekdanjo kraljevo palačo, v kateri je bival Alfons XIII. do l. 1931, eno najlepših madridskih palač z veliko zbirko gobelinov, v nedeljo pa so se zbrali v Institutu za telesno vzgojo v univerzitetni četrti mesta Madrida. 32 delegatov je zastopalo 31 držav. Dnevni red je obsegal enajst točk. Predsednik dr. E. Wyss — Dunant se je po pozdravu poklonil spominu Marcela Kurza in pozdravil častnega predsednika Edmonda d' Arcisa, blagajnik Pidoux je podal obračun UIAA za l. 1966 (izdatkov je bilo 6189 sfr, dohodkov pa 4656 sfr več, pač redke primer), nato pa so prišli h kandidaturam. Soglasno je bila v članstvo sprejeta Japonska, pri Turčiji se je eden zdržal, sprejem Izraela pa je bil odložen, ker ni bil predložen statut AC Izrael in število članstva. Za komisijo, ki proučuje zanesljivost in varnost rekvizitov, je poročal znani Francoz Henry. Izjavil je, da so današnje vrvi glede zanesljivosti nad kriterijem, da bo francoska vojska uporabljala samo vrvi, ki imajo »Label«, to je potrdilo te komisije, ki proučuje zdaj tudi druge plezalske rekvizite (kline, čelade, cepine, stremena, smuške vezi idr.). Dr. Campell je poročal za CISA — IKAR (Commission internationale des secours alpins) o napredku reševalne tehnike in reševalnih pripomočkov. Predlagal je, naj bi se CISA pridružila UIAA kot njena komisija in zato predložil seznam članov CISA. Dr. Faber je poročal za mladinsko komisijo in pohvalno omenjal zbor mladine UIAA v Jugoslaviji. L. 1968 vabi mladino ČSSR in to od 21. do 26. maja.

Dr. Goetel je v imenu komisije za varstvo narave potožil, da se njeni načrti počasi in s težavo uresničujejo. Fr. Heiss je nato govoril o problemu zavarovanja planincev in reševalcev, na kar so obravnavali argentinske predloge o tečajih o dnevu za ponesrečence v gorah (5. avgusta), o spremembi UIAA v UIAM («alpinisme» v «montagne»). Prva dva predloga so navzoči prepustili

posameznim planinskim organizacijam, spremembo naziva pa odklonili.

L. 1968 bo gostil skupščino UIAA London, l. 1969 pa ČSSR.

Obravnavali so tudi prošnjo Čilēja za podporo pri razvoju alpinizma v tej andinistični deželi, s tem pa je tudi potekel delovni spored, in nastopil je nadaljnji ogled mesta Madrida, pri čemer je bila — najbrž — najmikavnejša znamenitost orjaški spomenik vitezov žalostne postave Don Quijota in njegovemu oprodi Sanchu Pansi, dvema simboloma Španije in prototipoma človeškega duha. Cervantes, njun tvorec, bi se bil kot opazovalec gotovo z zanimanjem udeležil večerje v hotelu Fenix, na kateri je govorilo 23 delegatov. Mendès, predsednik španske planinske zveze, pa je sprejel številna darila. Zadnje darilo je bila nylonska vrvi, poklonil jo je neizogibni Guido Tonella, urednik biltena UIAA, ki že 35 let sprmlja — z uma svetlim mečem — svetovni alpinizem. Ne bi bil Tonella, če bi obenem ne bil zagrozil, da bo nanjo obesil prvega, ki se bo še oglašil k besedi; saj je ura že hitela čez polnoč.

V ponedeljek so si udeleženci ogledali osmi čudež sveta, samostan sv. Lovrenca Escorial, ki ga je zgradil Filip II. v zahvalo, ker je pri Saint Quentinu potolkel Francoze 10. avgusta 1557, na dan sv. Lovrenca. Escorial naj bi bil španski Panteon. Blizu tam je dolina Los Caidos, kjer si je planinski senat ogledal baziliko z grobnico 60 000 vojakov, ki so padli v španski civilni vojni, na obeh straneh. Nato so si ogledali »toreo« v Finca le los Labajos, pri čemer sta dva delegata UIAA z Mendèsom, predsednikom F. E. D. M. pokazala velik pogum. Sledil je še ljudski ples »flamenco«. V torek je delegate presenetil Toledo s svojim alcazarjem, cerkvami, sinagogami in z vso svoje mavrsko kulturo, z Grecovo domačijo, njegovim mističnim realizmom in »Pokopom grofa d'Orgasa«. Pa toledska industrija in toledske damaščanke, ki so zašle celo v slovensko poezijo. V sredo je delegate v palači Prado sprejel general Franco. Nato so se preko sedla Col de Navacerrada podali v Sierra de Guadarrama in si ogledali Segovio z alcazarjem in romanskimi cerkvami. V Madrid so se vrnili preko Levjega sedla.

PD ŽALEC. Ustanovni občni zbor PD Zalec je bil dne 9. 6. 1967 ob navzočnosti 40 članov. V imenu pripravljalnega odbora je navzoče podpravljal tov. Tone Delak. V diskusiji so bili sprejeti sklepi: da se ustanovi PD Zalec s sedežem v Žalcu, da se sprejmejo pravila PD in se izvoli upravni odbor s predsednikom tov. Tonetom Delakom na čelu, nadzorni odbor in disciplinsko sodišče.

Ustanovni občni zbor je v imenu PZS pozdravil njen podpredsednik Tone Bučer, spregovoril o nalogah PD in mu zaželel obilo uspeha.

PD ZABUKOVICA. Iz predsednikovega poročila povzemamo, da obstaja PD Zabukovica že 18 let. V letu 1967 je zabeležen padec števila članstva za 70 članov. Vzrok je v 300% povišanju članarine in v ukinitvi pomoči rudnika Zabukovica, ki je prenehal

z delom. Organizirali so izlete na Okrešelj, Uršljo goro in Zasavje. Transverzalo je obiskalo 8 večjih skupin. Društvo adaptira staro cerkveno stavbo na Homu, v katero so vložili 7615,28 N din in 3000 prostovoljnih ur. Finančne pomoči od zunaj ni bilo, zato so morali gradbeni načrt spremeniti tako, da odprte verande ne bo, ampak samo zaprta soba. Prometa je bilo doslej preko 2 milijona 5 din, samoprispevka pa so zbrali 27 500 din. Nadzorni odbor je ugotovil vzorno vodstvo blagajne in izrekel blagajniku tov. Mariji Ocvirk javno pohvalo. Občni zbor je sprejel sklep, da vsak član PD pomaga pri gradnji planinskega doma na Homu s prostovoljnimi delom ali s samoprispevkom. Gradnja postojanke naj se čimprej konča. Do sosednih planinskih koč naj se obnovijo markacije. Članstvo naj se množično odzove izletom v Julijske Alpe, na Grossglockner in planinskim predavanjem.

T. S.

ALPINISTIČNE NOVICE

NEKAJ PODATKOV O ALPINISTIČNI SEZONI 1967

Prvenstveni vzponi:

30. IV. akademska smer v Anič Kuku (200 m, IV+) Paklenica — Mihelič Jože, Hauser Karel (AAO).
30. IV. kamniška smer v Manita peči (200 m, IV) Paklenica — Koritnik Jernej, Uršič Ivan (Kamnik).
20. V. prvenstvena varianta Brahmove smeri v Anič Kuku — Paklenica — Ščetinin Peter, Mahkota Ante (AAO); Štupnik Franci (Lj. M.), Razingger Jože (AAO).
18. VI. smer v Spodnjem Rokavu (z B II) — Škarje (III—IV, 250 m) — Oman Anton, Robič Milan, Krušič Janez, Ramuš Janez, Zakrajšek Janez (Martuljek).
18. VI. Šolarjeva smer v Križevniku (IV/V) — Kukovec Dušan (Celje), Pergovnik Herman (SAO).

24. VI. šoštanjna smer v Križevniku (IV/V) — Kukovec Dušan (Celje), Pusovnik Marjan, Pečovnik Franc (SAO).
25. VI. desna smer v S steni Vogla (III/IV+, 500 m) — Valant Milan (Jesenice), Robič Milan (Martuljek).
25. VI. srednja smer v S steni Vogla (III—IV) — Oman Anton, Bernard Jože (Martuljek).
25. VI. direktna smer v S steni Vogla (III—V, —VI) — Oman Jože, Krušič Janez (Martuljek).
26. VI. varianta Temena — Gradišar Janez (AAO), Mlač Bine (Lj. M.).
30. VI. desno od dvojnih kaminov v SV steni Velike Mar-Ponce (V/V+, 250 m) — Gradišar Janez (AAO), Mlač Bine (Lj. M.).
30. VI. smer Škerl—Križnar po S stebri Malega Oltarja (V/VI—, 300 m) — Gross Peter, Manfreda Marjan (Lj. M.).
2. VII. Dolgi hrbet (III—IV/V, 950 m) — Ekar Franci, Jamnik Tomaž (Kranj).
4. VII. Vrh nad krajem sten — SZ stena Prisojnika (III—IV) — Jože Kotnik, Zvone Miklič (Jesenice).
17. VI. JV steber Babe (III) — Jože Kodre, Elč Kuštrina (Celje)*.
23. VI. JV stena grebena Škrnatarica—Dovški Križ (II—III/IV) — Tancar Niko, Novak Tone (Jesenice)*.
15. VII. centralna smer v Križevniku (V+/VI—, VI) — Dušan Kukovec (Celje), Pušnik Dodi (KAO).
22. VII. direktna na Čopov steber (V/VI) — Gross Peter, Mlač Bine, Pirnat Jože (Lj. M.), Gradišar Janez (AAO).
30. VII. bohinjska smer v Triglavu (IV+/V, 500 m) — Jože in Tine Mihelič (AAO).
30. VII. S stena Štajerske Rinke (V/VI) — Janez Golob, Jošt Silvo (Celje).
4. VIII. zahodni steber Tosca (IV+/V+, 350 m) — Tine in Jože Mihelič (AAO).
30. VIII. SV stena Trentskega Pelca (III—IV, 550 m) — Oman Jože, Krušič Janez (Martuljek).
30. VIII. smer za stolpom v V. Draškem vrhu (III—IV/V) — Škerbinek Danilo, Kojc Slavko (Kozjak).
30. VIII. pripravniška smer v V. Draškem vrhu (IV/V) — Wagner Robert, Reis Benjamin (Kozjak).
30. VIII. S steber Stenarja — Mlekuž Klavdij, Salberger Franc (Mojstrana).
3. IX. leva smer v SZ steni Malega Oltarja (350 m), — Oman Jože, Bernard Jože, Krušič Janez (Martuljek).
3. IX. desna smer v SZ steni Malega Oltarja (300 m), — Oman Anton, Robič Milan, (Martuljek), Vrhovnik Ina (I).
31. VIII. Špik v Vihodnem štitu nad Železno krono (CSSR) — (VI) — Gross Peter, Manfreda Marjan (Lj. M.).
- 29—31. Tabor v Zapadnih Julijcih.
23. IX. Vežica — Zapadna stena, smer Grčar—Grlic (V) — Pollak Bojan, Grlic Vido (Kamnik).
24. IX. Vežica — SZ raz (IV+) — Pollak Bojan, Grlic Vido (Kamnik).

34. 30. IX. po stebri v S steni Lepega špičja (450 m) — Oman Jože, Krušic Janez, Langus Viktor (Martuljek).
35. 30. IX. kamniška smer v Lepem špičju (III/IV, 450 m) — Robič Milan, Nečimer Janez, Oman Matija (Martuljek).
36. 1. X. direktna smer po zaji v S steni Lepega špičja (III/V, 500 m) — Oman Jože, Krušic Janez (Martuljek).
37. 1. X. levo ob grapi v S steni Vogla (II/IV) — Robič Milan, Nečimer, ?, Zupan, ?
38. 1. X. Vršiči — Z stena (V/VI) — Pollak Bojan, Grilc Vido (Kamnik).
39. 1. X. Dolgi hrbet — jubilejna (IV/V, 400 m, 9 ur) — Ekar Franci, Jamnik Tomaž, Jaklič Brane (Kranj).
40. 1. X. radovljjska smer v Z steni Prisojnika (IV +, 4 ure) — Koman Miha, Papler Miro, Jelovčan Jože, Kozelj Roman (Radovljica).
41. 15. X. centralna smer v J steni Hribarce (V, 200 m) — Mihelič Jože (AAO), Budkovič Tomaž (Jesenice).
42. traverziranje Karanfila z juga (III—IV) — Rupnik Gregor (AAO), Stevo Mičović (Srbija).
43. 22. X. direttissima v Stenarju (IV—V/VI, A1—A3) — Klavdij Mlekuž, Zvone Koflar (Mojstrana).

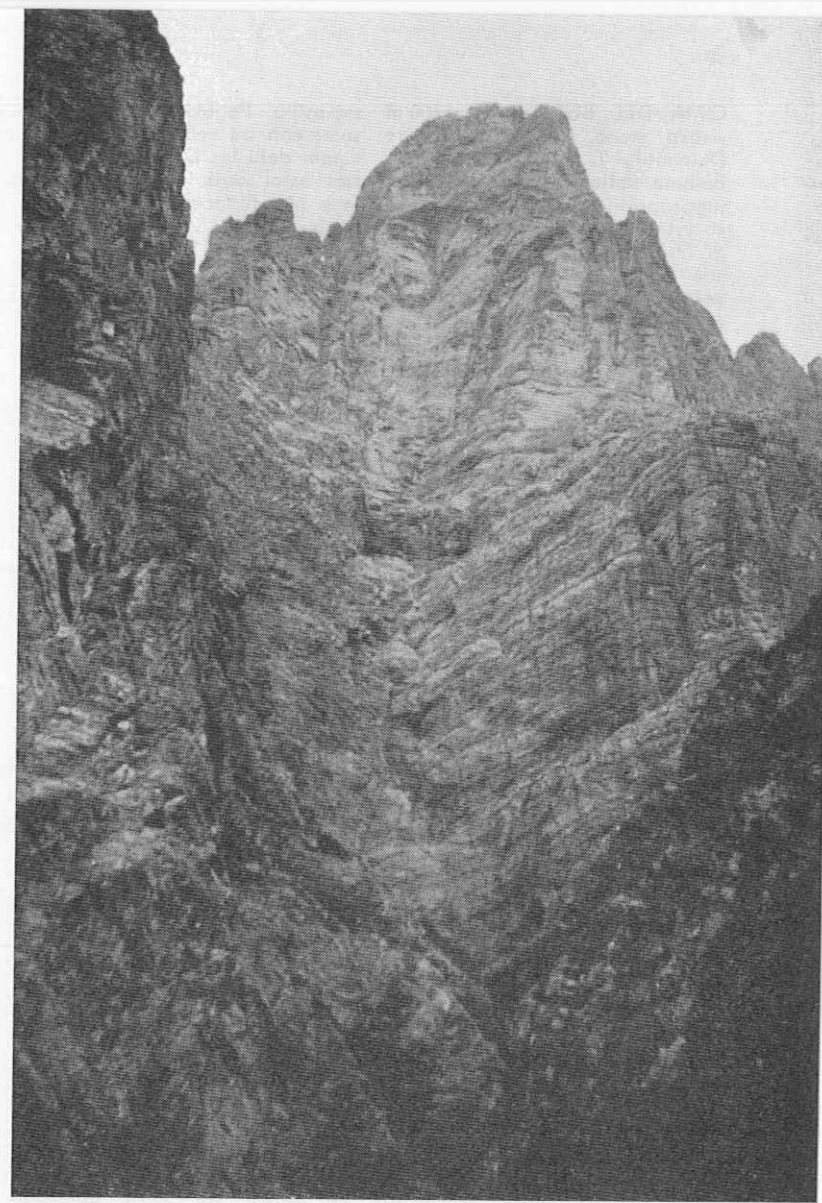
* Zvezdice označujejo nepravilno uvrščene smeri (po datumih). Potrebno bi bilo vse podatke še preveriti na ta način, da bi ta seznam razposlali vsem načelnikom AO, obenem pa naj bi jih prosili še za dopolnitev, tako da bi imela vsaka smer naslednje podatke:

Vrh, stena, dolžina, ocena, čas plezanja (za ponavljalce). Uredništvo vabi naveze, da prvenstvene vzpone opišejo in opise objavijo v našem glasilu.

Franci Savenc

PISMO IZ POLJSKE

Jozef Nyka, podpredsednik uglednega kluba Wysokogrskega (Club Polonais de Haute Montagne), nam je v imenu kluba poslal novoletna voščila, obenem pa nekaj informacij o najnovejših uspehih poljskih alpinistov. Pismo govori najprej o poljski odpravi v turški Kurdistan avgu-

1300 m visoka jugozapadna stena Cima del Burel (2281 m)

sta 1967. 17. avgusta so prišli na Veliki Ararat (5156 m) v spomin na Jozefa Chodzka, poljskega učenjaka, ki je priplezal na Ararat I. 1850 kot drugi pristopnik. Po dveh tednih so Poljaki razpeli svoje šotore v pogorju Cilo-Dag. Tu so naredili nekaj novih smeri in se povzpeli na oba najvišja vrhova, Gelyasin 4170 m in Süppe Dürek 4060 m. Andrzej Kuš in Andrzej Mróz sta prva preplezala 800 m visoki severovzhodni steber Göł Daga 3460 m. 27. in 28. avgusta je ista naveza prva preplezala ve-

liko zajedo v zapadni steni Gelyasina, visoki 800 m, po težavnosti V+ in A₂, v 16 urah. Obe novi smeri spadata med najlepše v vsem Cilo-Dagu.

Poljakinja Wanda Blaszkiewicz in Halina Krüger sta 31. VII. in 1. VIII. 1967 kot prvi ženski ponovili smer Young—Knubel v vzhodni steni Aiguille de Grépon (3482 m). Samostojne ženske naveze na Poljskem skrbno goje. Ženski vzpon je zanje le tisti, ki ga opravijo ženske same brez vsake moške pomoči.

CIMA DEL BUREL ima 1300 m visoko steno, drugo najvišjo v Dolomitih. L. 1967 so prišli v Belluno Poljaki, da bi preplezali jugozapadno steno. 15. avgusta so vstopili Brudny, Junger, Liszka in Trzaska v gornji del stene, visok 750 m. Stena je krušljiva, večji del VI. Po štirih dneh so odnehali, 21. do 25. avgusta pa so preplezali celotno steno, tudi spodnji del, in sicer: Bebak, Ferrenski, Garna in Zawadski z njim pa Italijan Gianiselli. V steni so pustili 60 klinov, smer so ocenili s VI+ in jo pristeli med največje dolomitske smeri. Tako je Schiara postala za plezalce še mikavnejša. Poljaki so bili tu že l. 1965 in sicer Junger, Laukajts, Nyka in Poreba. V masivu Mt. Blanca sta Janusz Kurczab iz Varšave in Maciej Koztowski iz Krakova, oba gosta ENSA, preplezala novo smer v levem stebri severovzhodne stene les Droites. Vstopila sta 27. julija 1967 in bivakirala sredi 900 m visokega stebra. Popoldne naslednjega dne sta dosegla višino Col des Droites. Ker je bila ob 17 uri istega dne sklepna slovesnost na ENSA v Chamonixu, nista krenila na vrh, ampak prečila na Col des Droites in zdrvela v dolino. Naslednji dan sta vzpon nadaljevala od tam, koder sta steno prejšnji dan

zapustila. Poljaki pravijo, da je smer ena od velikih lednih tur v tistem delu les Droites, ki je doslej ostal skrit. Res, čudno, da je v Mt. Blancu l. 1967 kaj takega še bilo...

K. Gtazek in K. Zdzitowiecki sta 18. in 19. avgusta 1967 preplezala severovzhodni steber Finsteraarhorna v Berner Oberlandu (4273 m). V vrhnjem delu sta naredila 250 m visoko varianto, direktno na vrh.

Poljaki so lani prevedli svetovno znano knjigo Walterja Bonattija. »Le mie montagne« (Moje gore). Isto leto je knjiga izšla tudi v češčini (Vrchy, moje vrchy). Bonatti je torej čez noč osvojil velik del slovanske planinske publike.

V zapadni steni Žabi Mnich v Tatrah se je 19. julija smrtno ponesrečila 21-letna Hana Koštecka. Iz stene jo je odrinil previs in obvisela je na vrvi 15 m niže. Ko je iskala oprimke, je vzdignila obe roki, pri tem pa se je zmuznila iz vrvi in padla prav v vznožje stene. Ni bila prav navezana. Poljski komentar pravi, da morajo posebno dekleta dobro poznati način navezovanja in jih kritično preveriti, da bi ne prišlo do nesreč take vrste, kakršna je zadela Koštecka.

VARSTVO NARAVE

ALPSKA FLORA je eden od kriterijev, koliko se varstvo narave v družbi uveljavlja in koliko zakon o varstvu narave izpolnjujemo. Vsi vemo, da ga ni lahko izpolnjevati, čeprav so na delu varuhi zakona, gorska straža, in še kdo. Na priliko, v trentinski pokrajini, na Južnem Tirolskem (Alto Adige) je tak zakon v veljavi že 11 let. Za 29 redkih rastlin dovoljuje zakon, da vsak brunni izletnik lahko odtrga šest komadov. Zdaj so Trentinci (ali Trentarji) vendarle prišli na to, da bodo nekaj ukrenili in se zavzeli za nekatere planinske rožice, ki so, tako pravijo, obsojene na iztrebljenje, pogin, smrt. Terjajo bolj učinkovit zakon, predlagajo pa, naj bi v šolah, od vrtcev do univerze, mladina poslušala tudi predavanja o var-

stvu narave. — Nekaj je pač treba storiti za to, da bi človek ne užival ob smrti gorskega cvetja, ampak ob pogledu, kako živi in se razvija v posebnih okoliščinah v preizkušnjah gorskega vremena in gorskih tal. Kdo bi za to iznašel kamen modrih?

REŠIMO NAŠE GORE, je zaklical v uvodnem članku glasila CAI Toni Ortelli, član CAAI in član sekcije CAI v Aostii. Oprl se je na gradivo razstave, ki so jo pripravili v Milanu na temo »varstvo kulturnega patrimonija«. Pravi, da bi razstavo lahko imenovali »Uničena Italija«, če pa bi bili optimisti, naj bi se imenovala »Italija, ki jo rešujemo«. Osemsto fotografij za to razstavo so zbrali iz 25 000 posnetkov, ki sta

jih v treh letih zbrala »Italia nostra« in »Touring Club Italiano.« Dokumenti kažejo, da niso ogroženi samo naravni, temveč tudi arheološki spomeniki. Pri ogrožanju naravnih spomenikov so udeležene množice ljudi, ki jih tehnični napredek in potrebe modernih časov ženejo v naravo.

MUTOMO je ime botaničnemu vrtu v Keniji. L. 1966 ga je ustanovil ženevski botanik Pierre R. O. Bally v pokrajini Mutomo Hills s podporo Svetovne ustanove za varstvo narave, Krajevna skupščina v Kitui je dala sredstva in tako ima Kenija edini botanični vrt v Afriki. Obsega 5 ha, v njem gojijo predvsem redke rastline. L. 1967 so krajevne oblasti ob navzočnosti sekretarja WWF sklenile površino vrta povečati. K stroškom bo prispevala tudi WWF.

VARSTVO NARAVE V ŠVICI. Po zakonu iz leta 1907 se v Švici ne sme zmanjševati gozdna površina (23,8%), zavarovane so vode in njihova izraba, melioracije in tehnične naprave v svetu, ki je zanje posebej občutljiv, pa se morajo ravnati po estetskih načelih vgrajevanja v naravo. V Švici je pri 41 000 km² 9000 km² gora, ledenikov in voda. 1,33% je zaščitena: 466 rezervatov (550 km²) je deloma last zveze za varstvo narave, 34 nadaljnjih zaščiteneh področij pa meri 4000 km² (10% državnega ozemlja). Tradicija varstva narave sega že v l. 1815, ko so ustanovili društvo za raziskovanje narave, SNB (švicarska zveza varstva narave) pa je bila ustanovljena šele l. 1909. Danes šteje 42 000 članov in ima sedež v Baslu ter ima sfr. 350 000 letnega proračuna. Med pomembnimi rezervati so: Baldeggersee, Eiger, Mönch, Jungfrau, torej »Goethejeva pokrajina« (ta mu je navdihnila pesem Die Geister über den Wässern), Aletschwald in ledenik Aletsch, Derborence v Walisu, Maloya. Seznam naravnih spomenikov obsega 106 objektov, ki zaobsegajo 8% švicarskega ozemlja. Ob l. 1914 eksistira nacionalni park v Engadinu, ki je torej najstarejši park na kontinentu, za katerega skrbi občina Engadin, SBN in SNG, nadzoruje pa ga posebna komisija, ki ji predseduje gozdarski nadinspektor. Park ima oskrbnika in šest čuvajev, za katere

tečejo redni tečaji za dopolnilno izobraževanje. Obsega 16 000 ha na desnem bregu Inna, je 25 km dolg in 13 km širok ter sega do višine 2000 m. Na jugu meji na italijansko dolino Livigno. V parku je več do 200 let starih macesnovih sestojev, bogata favna, flora, izrazit relief pa daje parku posebno mikavnost.

Engadinski nacionalni park je najbolje raziskan rezervat na svetu in znanstvenikom omogoča opazovati naravo v razmerah, kakršnih drugod ni najti. Direktor komisije, ki skrbi za park, je zdaj prof. H. Zoller, ki ga je imenoval botanični inštitut v Baslu. Režim je zelo strog: Otroci smejo vanj samo pod vodstvom,

večje skupine se morajo prijaviti. Prenosišče je v Val Cluozza. Avtocesta je ena sama (Ofenpass Vintschgau). V parku je en sam hotel »Il Fuorù«. Bivakirati ni dovoljeno, prepovedano je kuriti ogenj, loviti, klicati, trgati in ruvati rastline, nabirati gobe in sekati les, pasti, prihajati z domačimi živalmi, psi, z orožjem, pastmi in drugimi lovniimi pripravami in botaničnimi tulci. Obrtno fotografirati je dovoljeno le s posebnim dovoljenjem. Vsak prestopok se kaznuje z visoko globo. 1. jul. 1966 je izšel nov zvezni zakon o varstvu narave in domovine, ki je še strožje zaščitil švicarsko naravo in njene značilnosti.

IZ PLANINSKE LITERATURE

O NOVEM ZEMLJEVIDU BOHINJSKIH IN FUŽINSKIH PLANIN

Pred vojno smo imeli na voljo nekaj slovenskih zemljevidov o glavnih delih naših Alp, ki sta jih narisala Alojz Knafelc in Oskar Delkin v preprosti »grebenski« tehniki. Knafelčev zemljevid Julijskih Alp je razen znamenitih poti in koč prikazoval tudi smeri za smučanje, smučarska vežbališča in kraje, ogrožene od snežnih plazov. V letih 1952 in 1954 je Planinska založba pri PZS izdala dva zemljevida v enakem merilu 1 : 75 000, a ne več z risbo samih grebenov in kot, temveč s plastnicami v razdalji na 50 m, v položnejših terenih celo na 20 m; smučiški smeri ni bilo na kartah. Narisal jih je Vlasto Kopač. Pod vodstvom prizadevnega Antona Urbanca je založba pripravila načrt, da bi postopoma zajela v takšne zemljevide vse ozemlje Slovenije. Toda ta lepi načrt je preprečil ZIS z usodnim odlokom o izdajanju in prometu topografskih kart (Ur. l. FLRJ, št. 35/1955). V zvezi s tem odlokom je morala PZS nehati prodajati zemljevid Karavank in Kamniških Alp, ki ga je malo prej izdala. Večji deli naklade tega zemljevida je uničil požar v leseni stavbi PZS in je sedaj prava redkost. Omenjeni odlok je povzročil v naši planinski

kartografiji deset suhih let in veliko nazadovanje. Leta 1964 je PD Ljubljana Matica izdala prenovljeno grebensko karto Julijskih Alp. Namesto napredka — povratek na staro! Toda tudi to je bilo dobrodošlo v nasilno uprizorjenem, nepotrebnem zastoj. Z novim zemljevidom bohinjskih in fužinskih planin, ki ga je pred poletno sezono 1967 izdala PZS, smo le napravili spet krepek korak naprej. Novi zemljevid sicer ne dosega takšne tehnične kvalitete kakor npr. švicarske karte Alp, vendar je planinec vesel, ko ga razgrne in se mu pokaže dokaj nazorna slika bohinjske pokrajine. Teren je upodobljen s 50 metriskimi plastnicami. V tem je ta zemljevid podoben tistemu iz l. 1952. Ker je pa merilo večje, so vmesni pasovi med plastnicami lahko izpopolnjeni še s črtkanjem; pečevje pa je izrisano. Lepšo podobo ima zaradi svetlo zelenih gozdnih površin in zeleno pikastih bregov, poraslih z ruševjem. Posebno nazornost mu daje kombinacija topografske karte in realnih sličic planinskih domov, koč, hotelov in gostiln. Čeprav zavzemajo sličice pretirano velike ploskve, vseeno ne motijo opazovalca. Z izrazitimi rdečimi črtami so potechnjene znamenovane gorske poti, med njimi posebno transverzala. Nima pa označenih smučarskih poti in

plazovitih območij, kar mu že očita Tone Stroj in v št. 11/1967 PV. Vsi vrhovi so zaznamovani z enakimi črnimi trikotniki in se triangulacijske točke ne ločijo od ostalih kot, kar je vodstvo geografskega inštituta JLA posebno zamerilo prejšnjim kartam Planinske založbe. V splošnem je treba ugotoviti, da je podjetje za aerofotogrametrijo AFOS dovolj dovršeno izdelalo ta zemljevid, in je želeli, da bi delo načrtno nadaljevalo za sosedna gorska ozemlja.

Merilo zemljevida 1 : 20 000 je precej veliko in je teren na več krajih kar prazen. Risba bi bila še dosti natančna pri manjšem merilu, npr. 1 : 25 000 ali celo 1 : 30 000, oblika pa bi bila pri tem priročnejša (62 × 48 cm ali 52 × 40 cm namesto 78 × 60 cm). Na poti je včasih prav nerodno razgrinjati velik zemljevid posebno ob vetru. Seveda bi pri tiskanju manjših ploskev brez haska odpadlo več papirja tiskovnih pol.

Podnaslov »Bohinjske in fužinske planine« se mi ne zdi pravilen. Verjetno so prireditelji pojmovali »planine« po srbohrvaško, kar je istovetno z gorami. Za našega človeka, ki razume izraze še nepopačeno, je planina gospodarski, ne geografski pojem; pomeni mu gorski pašnik s planšarijami in poletno obljudenostjo, ne pa goro. Prav je, da tudi v tisku ločimo ta dva pojma in uporabljamo izraz planine za gorske dele, kjer domačini poleti pasejo ali so še pred kratkim pasli, sicer pa pišemo o gorah, pogorju, gorstvu ali Alpah. Navedeni naslov se mi ne zdi logičen v tem, ker vzbuja vtis, kakor da so poleg bohinjskih planin še fužinske. V resnici pa so fužinske planine del bohinjskih, saj Stara Fužina ni zunaj Bohinja, temveč je ena od bohinjskih vasi. Ker zajema zemljevid Komno, Fužinsko (po Meliku Fužinarsko) planoto, kotlino Bohinjskega jezera in Spodnje bohinjske gore, bi lahko naslovili »Gorska okolica Bohinjskega jezera«.

Zaradi velikega merila se zdi, da je na zemljevidu premalo označenih imen. Če primerjamo Tumorovo Imenoslovje Julijskih Alp, se pokaže, da je večina objektov, ki jih je Tuma zapisal, označenih tudi v tem zemljevidu. Le tu in tam bi lahko še kaj vrisali in imenovali, npr. Malo Savico,

Mali Migovec (1862 m), gozd Vrtovin ob Bohinjskem jezeru, planino V Ščavju, konto Okroglico med Suharskim Kosmatcem in Malim Raškovcem, slap Kropo v Vojah, na katerega je npr. opozoril Lipovšek ob izidu zemljevida PD Matica (PV 1965, str. 58), Špik (2087 m) v Ogradih in še kaj. Kakor je razvidno iz opozoril v PV 1965, bi tov. M. Lipovšek gotovo mogel ta sektor še obogatiti z ledinskimi imeni in z zarisi poti, če bi mu pred natisom dali izdelek v pregled. Primerjava imenskih oblik na dosedanjih zemljevidih, v Tumovem Imenoslovju, v Vodniku po slovenskih gorah in v raznih opisih v PV kaže veliko nedognanost in neustaljenost imen. Naj navedem nekaj primerov, pri čemer na prvem mestu povsod napišem ime iz tega zemljevida: Poljanica — Na Poljani, Vrh nad Gracijo — Vrh Gracija, Stadorski Orličji — Orličji, Ogradi — Ograde, Lom — V Lomeh, Blatce — Blatica, Tolminski Migovec — Zabiški Migovec, Rešljeva — Rešljeva planina (Na Rešlju!), pl. Govnjač — Govnjači, Vrh konte — Vrh Kont, lovska kočna na Melju — na Sramnem Čelu, Snežni vrh — Vrh Planje (sev od Vel. in Male Planje), V Pridih — V Prodeh, Voglova Jelovica — Jelovec, Mirnjak — Mirnjek, Suharski Kosmatec — Kosmač, Rigeljc — Rigelj. Posebej opozarjam na imeni prevala Globoko (1828 m) in planine Grintovice. Za pastirje na planini Razoru je Globoka ženskega spola, govorijo namreč na Globoki, čez Globoko, namreč čez Globoko konto. Za Grintovico dobimo še oblike Grintovca, Grintojca in Grintavica. Če pridevnik, ki ga izgovarjam grintov, pišemo grintav, je knjižno pravilno le Grintavica. Tako pišejo Tuma, topografska karta vojno-geografskega inštituta in stari Knafelčev zemljevid. Že Josip Tominšek je v članku Antibarbarus (PV 1937, str. 292) opozoril na neskladnost med oblikama grintav in Grintovec ter razložil, da se pridevniki, ki pomenijo kaj slabega in imajo to končnico (pegav, slinav, gobav), ne smejo pisati z -ov, čeprav jih tako izgovarjamo. O imenu Grintavec sem že pisal v PV 1954, str. 265, o imenih v Julijskih Alpah pa v PV 1952, str. 229. Dokler ne pišemo fonetično Radolca, temveč Radovljica, tudi za Grintavec ne smemo uporabljati

izgovorne oblike. Neustaljenost ledinskih imen, ki jo tu mimogrede omenjam, bi odpravili le s sistematičnim preučevanjem na terenu, ki bi ga opravili izkušeni planinci, zavzeti za imenoslovje, ob sodelovanju razgledanih in zanesljivih domačinov starejše generacije in izbranih jezikoslovcov.

Pokojni profesor J. Plemelj mi je pravil, da so v njegovih mladih letih vsi uporabljali ime Stare Fužine v množinski obliki, tako stoji tudi v Imeniku krajev vojvodine kranjske iz l. 1874, sedaj je pa uradno ime Stara Fužina. Za Vrh Planje (1971 m) v grebenu Spodnjih bohinjskih gora navaja Tuma ime Na Kserju ali Vrh Dobrenske Police. Ker piše, da je Planja sleme proti vrhu, ima prejšnji zemljevid PZ obe imeni, sedanji zemljevid ga pa imenuje le Vrh Planje.

Zavetišči na Bogatinskem sedlu in na Globoki sta v pregledu PV za leto 1965 označeni kot obstoječi, a se v njima obisk ne evidentira, sta v novem zemljevidu zarisani kot razvalini.

Višine vrhov in drugih kot se večinoma razlikujejo od tistih na zemljevidu PZ iz l. 1952, npr. Rušnati vrh 1915—1869, Kraj Kala 1954—1820, planina Na kraju 1505—1513, Za Gradičem 1637 do 1620, Kredc 2033—2023, Podrta gora 2061—2050. Na zemljevidu PZ iz 1952 so višine navedene po jugoslovanski topografski karti 1:100 000, v sedanjem zemljevidu pa po novejši karti 1:25 000. Po tej karti so označene nekatere kote, ki zanje Tuma še ni vedel višine, npr. Zeleni vrh 2052, Mali vrh 2015.

V 11. številki PV 1967 svetuje Tone Strojina, naj bi v takšnem zemljevidu opustil manjše robne kartice in bi meje triglavskega narodnega parka vrisali v sam zemljevid, s čimer bi pridobili prostor za razširjenje glavnega zemljevida. Na mali, stranski karti je dovoljeno meje parka vrisati shematično, kar pa bi bilo na natančnem zemljevidu zelo neprikladno, ker bi bilo natančne meje ponekod težko določiti. Severni del parka sega preko obsega tega zemljevida in zato parka ni mogoče v njem v celoti označiti, medtem ko je na stranski kartici ves park vrisan in so v meji zaznamovane značilne kote. Če bi kartici ob desnem, spodnjem vogalu izpustili,

bi pridobili prostor samo za razmeroma nezanimive bregove med Laškim rotvom in Matajurskim vrhom. Kartica na levem robu zunaj okvira samega zemljevida bolj pregledno podaja razdalje med glavnimi cilji gorskih poti, kakor bi bilo to v zemljevidu večjega merila. Zato so te stranske karte zemljevidu bolj v korist kakor v škodo.

Ko bo PZ izdala podobne zemljevide še drugih predelov naših Alp, bodo te moje misli prirediteljem morda koristile.

France Planina

PLANINSKI ŠPORTI IN JUS je naslov knjige, ki jo je napisal v francoščini W. Rabinovitch. Delo je prvič izšlo že l. 1959 pod naslovom Les Sports de Montagne et le Droit, l. 1966 pa je izšla dopolnitev, ki je zajela smučarstvo in nekaj novih zakonov in predpisov. L. 1962 je grenobelsko sodišče potrdilo popolno odgovornost alpinista, če ga zadene kamen, ki ga je sprožila zgornja naveza. Sodišče v Toulouse je že l. 1952 preciziralo odgovornost smučarskih in drugih organizacij, da skrbijo za smučarske proge, za opozorilna znamenja itd. Organizacije, ki organizirajo skupne izlete in ture, so odgovorne, da poskrbe za vse, kar omogoča »rezultat«, imajo torej obveznosti iz rezultata in obveznosti iz sredstev, ki so pravno določljiva. Francoski pravniki sodijo, da je treba čimprej poskrbeti za zakonodajne tekste in za pravilnike, ki bi uredili »pravo v gorah«.

T. O.

VYSOKE TATRY 1967/3-4, glasilo Tatranskega nacionalnega parka, je v l. 1967 začelo izhajati z barvnim ovitkom, sicer pa se drži že ustaljene podobe in vsebinske orientacije. V teh dveh številkah je posebej omembe vreden članek o poljskem Hindukušu IV, ki ga je napisal sam Lucjan Sadys (o ekspediciji smo že obširneje poročali) in poročilo o češkem Hindukušu II, ki sta ga napisala zasluzna mojstra športa Ivan Galfy in Ivan Urbanovič. Za alpiniste in bralce, ki jim je pri srcu varstvo narave, je v tej simpatični, z ljubeznijo in smislom za moderno ravnanje s prostom urejvani reviji, mnogo pestrega in aktualnega čtiva.

SKANSEN, muzej na prostem, zdaj tudi v Avstriji in sicer v (Freilichtmuseum) pripravljajo Reinprechtwaldu. Kar je potrebno graditi tudi v takem muzeju, so gradili od l. 1963. Imajo 12 objektov, ki so eksponati ljudske kulture, med drugim kaščo iz Burgenlanda z letnico 1771, mlin na stope iz Winklbodena, oljno in sadno stiskalnico, pašto iz Einacha, svišli, kmečko hišo iz l. 1751 in 1721, pri čemer se drže besed Petra Roseggerja, znanega ljudskega pisatelja: »Stanovanje je utelešena človekova duša.«

Pri organizaciji avstrijskega skansena, ki ga vodi dr. Pöttler, sodelujejo muzejski strokovnjaki iz vse Avstrije, za delo se zanima vlada in ga podpira. Pravijo, da bo ta skansen izkazal čast avstrijski ljudski kulturi, da bo tu možno videti ljudske plesne in nošo, slišati ljudsko pesem in glasbo, skratka, vse kar je pristno in lepo v etnografskem zakladu dežele.

RUWENZORI imenujejo ledeniški svet na ekvatorju. Alpinistično ni težak, je pa mikaven in tako nenavaden, da je vzpon nanj za alpinista nenavadno doživetje. Enega od redkih vzponov nanj je popisala Meret Oetli iz Zürich. Dva dni so se po kongoških glavnih cestah vozili do Mutvange (1100 m) misijonske postaje, ki je v zadnjih letih marsikaj doživela. Peljali so se skozi Albertov nacionalni park mimo slonov, antilop, pelikanov, celo mimo levov. V Mutvangi so dobili 17 nosačev, bosih, napol golih, ki jih je vodil sicer pritlikavi a odločni Kitambura. Z Oetlijevo sta bila na Ruwenzori namenjeni še belgijski zdravnik in njen mož, glavna oseba pa je bila Urša, ki je znala suahelsko in je držala most med belimi turisti in črnimi kuliji, tako da ves čas z njimi ni bilo nobenih težav. — Sicer niso bili navdušeni nad suhimi ribami, ki so jih Evropejci na nasvet poznavalca Ruwenzorija imeli s seboj na pretek, in so morali zato po suho meso povodnega konja (dobili so ga vsega v črvih, da bi ga lahko ti sami nesli na vrh

Ruwenzorija, vendar nosačev niso prav nič motili). Postaja narodnega parka jim je dala vodnika po imenu Dieudonné (Božidar) in kmalu so izginili v blatu in goščavi pragozda, v katerem so slišali krike šimpanza in ptiča turako. Proti večeru so dosegli kočo Kalongi (= bambus), postavljeno za 4 osebe. Nosači so se potaknili po drugih kočah tam okoli. Dnevno so hodili po 6 ur, od Kalongia dalje po pravljičnem bambusovem gozdu mimo orhidej, erikacij in lian so prišli v dežju do koč Mahangu (3350 m). Tu so naleteli na dva kameleona. Nosači se ju niso upali vzeti v roko, češ da bi jih to naredilo neplodne. Naslednji dan so prodirali skozi globoko mahovje, v višini 3700 m pa so zagledali tipične orjaške rastline, značilne za masiv Ruwenzori, na lobelije in senecije. Pričelo je snežiti in tako so vsi omrzli zvečer prišli do koč Kiondo (4200 m). Kaj šele bos! in napol nagi nosači! Vsi so tiščali v kočo in se ogrevali z nati-ranjem, sladkorjem, čajem in alkoholom. Trije so od mraza tako opešali, da so jih na rokah prinesli v kočo.

Naslednji dan so šli mimo Zele-nega jezera, ki leži med granitnimi stenami, na bregovih pa se gnetejo senecije in lobelije, na katerih cvrče sinjzeleni »nektarini« z dolgimi krivimi kljuni. Masiv Stanley in Punta Margherita sta bili v megli, ko so z Zele-nega jezera prtili na Sivo jezero. Tu so prepodili majhno rjavo antilopo na višini 4300 m. V višini 4350 m pa so si morali urediti tabor. Ko so ga nosači postavili, so se vrnili navzdol, saj niso imeli kje prenočiti. Preden je sonce zašlo, sta se pokazala Pic Albert in Alexandra, Margherita pa je ostala v megli. Ni jim ostalo drugega kot vzeti spalni prašek in zasanjati o Ruwenzoriju, ki bo žarel v ekvatorskem soncu.

Sanje so se deloma uresničile, ko so naslednji dan po novem snegu dosegli višino 500 m, ob 11 stali na Pic Albertu spet v megli, pol ure kasneje pa za hip

doživeli deloma lep razgled na Punta Margherita (5119 m). Nato pa je začelo spet snežiti in tako so hitro sestopili do koč Kiondo. Po enem tednu so bili spet na obali jezera Kiou. Lep počitniški izlet, žal so njegove dimenzije za nas skoro nedosegljive.

VRHUNEC VARNOSTI V GORAH JE PREVIDNOST, to je geslo francoske reševalne službe, uradno odločno poudarjeno sredi l. 1967 na konferenci vseh francoskih planinskih organizacij in GRS (CAF, GHM).

TROLLRYGGEN na daljnem norveškem severu se vedno bolj omenja med evropskimi alpinisti. Od 21. julija do 10. avgusta 1967 so bili v gosteh Francozi Deck, Bousard, Brunet, Cordier in Frêhel. Zapisali so si prvenstveni vzpon preko severne stene. Norvežani niso prišli višje od 150 m. Stena terja tehniko v vsej višini, visoka pa je 1150 m. Francozi so porabili 800 klinov, imeli so pritrjene vrvi, dva tabora v steni s šotori, ekspedicijsko tehniko. Gornji del stene, 400 m, je ena sama streha, »stopnice navzven«. Francozi izjavljajo: »Stena nima para v Evropi. Vertikalna je, ves čas ekstremna. Direktna prvenstvena je največji dogodek sezone 1967«. In to sama nova imena!

V steni je bila že prej angleška smer, ki so jo 25. do 27. julija kot tretji ponovili Beetchen, Dalphin, Ebnetter in Habersaat. Stena jih je prisilila k trem bivakom. Spominja na Aiguilles Rouges de Chamonix, sicer pa jo je z alpskimi navezami težko primerjati. Vrh je visok 1745 m, vreme je večji del deževno. Nekaj mest v smeri je VI. stopnje. Ženevčani kljub temu niso mogli mimo primerjav z Alpami. Prosto plezanje primerjajo z zapadno steno v Petites Jorasses, raztežaje, ki ne gredo brez tehnike, pa zapadni steni v Druju.

SEVERNO STENO FOURCHETTE sta 5. marca 1967 preplezala Tiro-lca H. in R. Messner po smeri Solleder-Wiessner. Smer je nastala l. 1932, sledile so tri ponovitve, zadnja sta opravila Vintatner in Riefesser. 26. maja 1967 je nastala v Piz Cavazes in sicer I. del, II. del je bil dopolnjen 3. junija. Naredila sta jo v spodnjem delu Matthies in Schubert,

v gornjem pa Schubert in Werner. Poteka desno od smeri Micheluzzi-Castiglioni, v glavnem prosto plezanje, V, VI, 55 klinov. Dali so ji ime »Smer prijateljstva«. V južni steni Piz Cavazes je poleg te nastala direktna na vrh, plezala sta Belli in Roali 21. maja 1967. Ima več sijajnih raztežajev prostega in umetelnega plezanja. V severnem grebenu Torre di Valgrande sta Angleža Fullalove in Robertson začrtala novo smer z več raztežaji VI, A₃ in A₄. Zavrtala sta 15 svedrovcev in »zataknila« 90 »amerikančkov«.

V severozapadnem grebenu Cima Su Alto levo od Livanosove smeri so Piussi, Molis, Anghileri, Cariboni in Panzeri (zadnji trije so rojaki Richarda Cassina) od 15. do 18. avgusta 1967 z 200 normalnimi klini in 20 svedrovi izdelili novo smer V. in VI. stopnje. V Punta Civetta je smer Aste doslej zabeležila prav toliko ponovitev kot Andricheva v isti steni, severozapadni. Ima pa Astejeva smer en raztežaj VI+, medtem ko ga Andricheva nima. Obe sta bili doslej ponovljeni devetkrat.

DESCOLOMBELLOVA je z vodnikom z Grenobla Jacquesom Sangnierom od 26. avgusta do 1. septembra 1967 preplezala severno steno Eigerja. V steno ju je priprl vihar. Mesec dni kasneje je druga eigerjevka Leidig-Vogogova s 15. ponovitvijo preplezala Lauperjevo smer. Tako v Eigerju drobna stvarca Leidigova drži dve »ženski« prvenstveni.

LES ECRINS so imeli v l. 1967 razmeroma živahno plezalsko sezono. Severna stena Rateauja je vpisala četrto in peto ponovitev (Pinard-Simon; Comparat-Giraud), Soreiller prvenstveno v severni steni (Candau, Chapoutot, Mercadié in Wyns), les Agneaux desno od smeri Piaget prav tako prvenstveno, južni steber Barre des Ecrins pa je sam kot drugi ponovil Robert Mandin iz Marseilla. Prvenstvena smer je nastala tudi v vzhodni steni Ailefroide occidentale, druga ponovitev pa v Ailefroide centrale v severni steni, ki je nekoliko lažja od Fourastierove. Pic Sans Nom je zabeležil dve prvenstveni v severni in jugozapadni steni ter tretjo ponovitev v severni steni. Glede na prosto plezanje pa je v masivu Les Ecrins-Tête de l'Ours

(po naše v Medvedjaku) nastala 11. in 12. julija 1967 najtežja smer. Naredila sta jo Bourges in Kelle (Kelle je novo ime, okrašeno v tej sezoni z vencem velikih uspehov). Jugozapadno smer v Tête de l'Ours primerjajo vzhodni steni Grand Capucin. Visoka je sicer le 250 m V, V+ in VI, naporna dva raztežaja pa sta A₃ in A₄.

AIGUILLE D'ARGENTIÈRE ima od poletja 1967 tri nove smeri: Navezi Beylier-Mounier in Rebuffat-Ravel sta prvi preplezali jugovzhodno stran južnega vrha v 8 urah (550 m višine). Vodnika Jager in Marchal sta direktno po tej steni pripeljala mlado Mayeurjevo, ki je s tem opravila vzpon V. stopnje. Vodnika Dolent in Audibert sta pa preplezala severozapadno steno v dveh dneh, vse traje v tako znani Argentière. Laguerne in Rebuffat sta našla življenjski prostor za prvenstveno tudi v jugovzhodnem rebru Casque d'Argentière. Višina stene je 500 m, dva raztežaja sta ocenjena s V. Mazars in Rebuffat, »stari« Rebuffat, sta poiskala še eno v Minaretu, z višino 300 m, oceno V. in V+.

NOVA SMER V LES DROITES. Tudi to je še možno, in še posebej možno, če pridejo v Alpe Poljaki s preciznimi cilji. Prišla sta M. Kozlowski in J. Kurczab in kot prva preplezala vzhodno rebro, ki ločuje Laguardov ozebničnik od ledenika, ki teče s sedla Droites. Lepa smer, en velik plus več v svetovnem računovodstvu poljskega alpinističnega prestiža.

AIGUILLE DU DRU ima od l. 1962 ameriško smer, ki sta jo l. 1965 ponovila mali, mladi, drobni Albionec Burke in Kösterlitz, l. 1967 Guillot in Kelle v dveh dneh. Ponovila sta jo v celoti, pripada jim torej druga ponovitev, ker si je Burke ponovitev nekoliko olajšal. Guillot je smer poznal iz reševanja v l. 1966 in je skoro vse preplezal prosto, zabil je le 40 klinov. Pravi, da je najtežja od vseh, težja od Bonattijeve, Walkerja in zapadne stene Druja. Primerjava z obema je težka, saj sta obe močno našpikani, ameriška pa je prazna.

MT. BLANC DU TACUL so vzele na muho poleti 1967 italijanske naveze. Imenitna plezarija je v Gervasuttijevem stebru, ki sta ga

l. 1951 preplezala Fornelli in Mauro, l. 1967 pa ponovila znani Sorgato in Pizzicocolo. Fornellijevo smer pa so približno v istem času ponovile tudi angleška naveza Boysen-Estcourt, francoska Gicquel-Payot in francoska vodnika Pollet-Villard in Renaud, slednja kar v 7 urah. Severno-vzhodno steno Grand Pilier d'Angle v Mt. Blancu sta kot tretja, centralni steber Frênev pa kot četrta preplezala Avstrijca Habeler in Meirer.

POLETJE 1967 je bilo pri nas in v Zahodnih Alpah nenavadno lepo. Po l. 1967, torej 20 let, ne pomnimo takega leta ne take jeseni. Dvajset let je tudi mimo, odkar je Collège de l'Alpinisme et Ski v Praz de Chamonix ob podpori GHM in FFM na pobudo Mme Morin, Deviesa in Jeana Franca ter ob finančni podpori Generalne direktcije za šport priredil mednarodni zbor alpinistov. Za 20-letnico sta zbor sklicala FFM in Ministrstvo za mladino in šport. Zbora se je udeležilo 20 narodov z 48 zastopniki, ki jih je prevzela ENSA ter Francoska planinska in smučarska univerza. Zbor je vodil rektor Jean Franco in njegovi profesorji André Contamine, Gicquel, Julien, Payot. Lepo vreme, dobro vodstvo, dobre naveze v zboru, vse to je omogočilo niz velikih tur: Frênev, Aiguille Noire de Peuterey (zapadna in južna stena), steber Gervasutti v Mt. Blanc du Tacul, steber Boccalatte, vzhodna stena Grand Capucin, prečenje Aiguille de Chamonix, severna stena Dent du Requin, južna stena Aiguille de Fou, Pointe Walker v Grandes Jorasses (trikrat), zapadna stena Petites Jorasses, južni steber Dru, Bonattijeva smer, les Droites, Triolet in še druge smeri. 28. julija je priredil sprejem polkovnik Crespin, »directeur des Sports«. Na sprejemu je govoril Lucian Devies, predsednik CAF, in pozval mlade naveze, naj se vendar že vrnejo k pametni meri pri uporabi tehnike v steni, in dajal za vzgled britansko navezo, ki je južno steno Aiguille du Fou kot druga preplezala z mnogo manj tehnike kot prvenstvena naveza.

AIGUILLE DE PEIGNE je dobilo poleti 1967 nove smeri, naj je to še tako težko verjeti. Mazars in Rebuffat sta preplezala severno-zapadni greben med smerjo Terray-Meyer. Angleža Fallulove

in Robertson sta naredila direktno smer iz severovzhodni steni. Francoza Porta in Reppelin pa še eno direktno, samo da sta preplezala več prostih raztežajev desno od angleške smeri.

AIGUILLE DU FOU je po južni steni l. 1964 zmogel pokojni John Harlin s Tomom Frostom, Hemmingom in Angležem Fultonom. Šele l. 1967 sta Angleža Boysen in Estcourt ponovila Harlinovo smer, zabila 60 klinov in jih od teh le 12 pustila v steni. Boysen je izjemno dober plezalec in je preplezal nekaj raztežajev, ki so bili za Harlina zreli za tehniko (A₁, 2, 3, 4), prosto. Plezalca sta sicer potrdila Harlinovo oceno, o kateri smo takrat pisali tudi mi.

RAIMUND V. KLEBELSBERG o katerem smo pred kratkim pisali ob njegovi osemdesetletnici, je sredi leta 1967 umrl. Na grobu so mu govorili rektor innsbruške univerze, alpinist dr. E. Hayek, univer. prof. dr. H. Kinzl in dr. K. Erhardt, predsednik DAV. Klebelsberg je bil znan vsemu nemškemu svetu kot predsednik DuÖAV v dobi nacizma. L. 1913 je bil z dr. W. Rickmer-Rickmersom v Pamiru kot geolog. Kot geolog in glaciolog je dosegel najvišje akademske časti.

38 AVSTRIJCEV je bilo na Kavkazu v eni sami ekspediciji l. 1967. Organiziral jo je OAV s sekcijama iz Salzburga, Zell am See, Saalfelden, Innsbruck, Graz, Wien, Vöcklabruck, Gmunden in Linz. 27 jih je bilo na Elbrusu (5633 m), 26 na Kavkazu (5047 m). Z letalom so se peljali do Mineralnih Vod, z avtobusom do Itkola, 18. julija pa nastopili pot na Prijut 11 (4200 m). Na Elbrusu so imeli hud mraz, -25°C. Nazaj so se vračali z letališča Tbilisi in tako še enkrat doživeli bližino Elbrusa — skozi okna v letalu.

HANS DÜTTING je bil prvi predsednik DAV, nemškega AV po vojni. Umrl je v starosti 63 let, potem ko je DAV solidno vodil celih šest let. Po poklicu montanist je bil zaposlen v rodnem Gelsenkirchenu od l. 1955 do l. 1965 na vodstvenem mestu velikega rudarskega podjetja. Od l. 1953 je bil tudi član ÖAK, kar je pomenilo, da so mu priznali njegove plezalske vzpone, o katerih je dotlej vedela samo nje-

gova ožja družba. Plezal je v Cinah, Campanile di Val Montanaia, Cima della Madona (Schleierkante), Grand Pilaster di Pala di San Martino, severni raz Langkofla, prečil je stolpe Vajolett, plezal južno steno Grohmannspitze, prečil od Piz Bernine do Piz Pallü, Sciore v Berghellu, Mont Blanc, poznal je Grépon, Requin, Charmoz, Matterhorn, Zinalrothorn, Finsteraarhorn, Jungfrau, v Vzhodnih Alpah pa je plezal v Karwendlu, Wettersteinu, Wilder Kaiserju, Dachsteinu in drugod. DAV je imel torej predsednika, ki je doživel plezalsko srečo. Pravijo, da pri svojem delu na to ni nikoli pozabil.

CHRISTIAN JOST je tudi našim bralcem znano ime, osebno pa so ga poznali nekateri naši smučarji in gorski reševalci. O njem smo v tej rubriki večkrat pisali, saj je bil pojem švicarske zimske reševalne službe v svetovnoznane zimovišči Davosu. Bil je iznajdljiv in nenavadno dober organizator, dober pedagog, izvrsten komandant in smučarski strokovnjak. L. 1927 je organiziral reševalno službo na Parsennu, ki je z leti postala zgled za ves svet. Formula te službe, Jostova, terja dve tretjini sredstev za preventivo, to je za dobro nadelavo pist (smučarskih prog), za markacije, signalizacijo, zapiranje proge in tehnične rešitve pri prilagajanju terena. Če je to dobro urejeno, je tretjina sredstev za reševanje samo več kot dovolj. Jost je deloval kot instruktor pri švicarski armadi, pri Institutu na Weissfluhjochu, pri IKAR, pri SAC in drugod. Vsi, ki so tega davoškega učitelja in oficirja poznali, radi priznavajo, da je znal svoje izkušnje, ki jih je nabiral 40 let, izvrstno prenašati na slušatelje, ki so prihajali v njegovo šolo iz vsega sveta. Umrl je v 73. letu.

CISDAE je kratica za italijanski center za študij izvenevropskega alpinizma (Centro italiano studio documentazione alpinismo extra-europeo), ki ga je v Bologni ustanovil Mario Fantin, doslej najuspešnejši italijanski ekspedicionist (ima za seboj največ ekspediciij). Namen centra je, zbrati, hraniti, obravnavati, ovrednotiti, proučevati in objavljati vse, kar je v zvezi z italijanskim

alpinizmom po svetu. Ker se pričakuje, da bo tega vedno več, je prav, če se dokumentacija zbere v enem centru in tako za nadaljnji razvoj nudi svoje usluge. Italijani se z ekspedicijami ukvarjajo že 100 let, udeležilo se jih je 1000 alpinistov, ki so se povzpeli na 1200 vrhov. Polovico ekspediciij je bilo večjega obsega, ostale so bolj individualnega značaja. V zadnjem času pošlje Italija po 25 ekspediciij v enem samem letu na razne strani planeta. Če bo šlo tako naprej, bo v desetih letih do 2000 italijanskih alpinistov v stenah in turah na drugih kontinentih. Fantinova ideja je bila v krogih CAI sprejeta s simpatijo, njena realizacija pa bo verjetno naletela na državno podporo.

ODLIKOVANI ALPINISTI V ITALIJI: »Gazzetta dei lavoratori« v Rimu je trem alpinistom iz Milana, Bolzana in Cortine d'Ampezzo izposlovala avdienco pri papežu, ki je imenoval ljubezen do gora »plemenito nagnjenje«, — Carlo Mauri, akademik (član CAI) je prejel nagrado »atleta mesta Lecca«. Mestni svet je sklep sprejel soglasno, češ da je Mauri razširil ugled mesta Lecca po vsem svetu. — Zlato medaljo »Andrea Oggioni« pa je dobil Jean Pellissier iz Valtournanča. Jean je star 55 let. Tristokrat je bil na Matterhornu, pri tem 30-krat pri reševanju. Pišejo, da je medaljo sprejel iz rok dr. Borlattija in da je bil pri tem v zadregi in ganjen. Navzoči so bili stari nesrečnega Oggionija, upravni odbor CAI in gruča Jeanovih prijateljev.

BREZNO EVGENIJA BOEGANA NA KANINU je v glasilu CAI Rivista Mensile 1947/11 opisal Enrico Davanzo. Tržaška sekcija CAI ima v svojem izročilu še iz Comicijevih časov živahno speleološko dejavnost. Ima posebno komisijo, imenovano po Boeganu (Commissione Grotte Eugenio Boegan della Società Alpina delle Giulie.) Ta komisija je od l. 1964 do l. 1966 raziskovala kaninski kras in s tem nadaljevala predvojno delo tržaških speleologov. Brezno je šesto najgloblje brezno na italijanskem ozemlju. Doslej so raziskovalci dosegli — 487 m, vstop vanj je na višini 1870 m.

KOLENDAR AKCIJ PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1968

Januar:

- 6. in 7. Smuk, v spomin Pohorskega bataljona (PD Kozjak, Maribor).
- 14. Po poteh Rašiške čete - Partizanski pohod, najbrž 14.1. (PD Janca Trdine - Mengeš).
- 20.-27. in od 28.-4. 2. Odrpta šola turnega smučanja na Komni (MK PZS).
- 22.-31. Zimski tečaj - planinska šola na Vršiču za mladinske vodnike.

Februar:

- Izide vodnik Triglav v italijanskem jeziku.
- Zbor gorskih reševalcev - datum bo določen naknadno (Komisija za GRS pri PZS).
- Razstava planinske fotografije v Ljubljani (PK PZS).
- 2. Pustna sobota: Planinski ples v Mariboru (PD Kozjak, Maribor).
- 4. in 5. Partizanski turni smuk Ribniška koča - Dovže.
- 27. Proslava 75. obletnice v Ljubljani - Hala Tivoli (PK pri PZS).

Marec:

- Izide Vodnik po Kamniških Alpah v nemškem jeziku (Komisija za stike s tujino pri PZS).
- Smučarski turni izlet v Visoke Tatre (Komisija za stike s tujino pri PZS).
- 10. Seminar vodij osnovnih planinskih šol na Kumu (MK PZS).
- 16. in 17. Turni smuk Komna-Krn-Komna (AK pri PZS).
- 16. in 17. Mladinski turni smuk na Planini Razor (MDO Primorske).
- 23. in 24. Turni smuk Ojstrica-Koroška-Vodole-Luče (AK pri PZS).
- 24. Posvet načelnikov MO (MK PZS).

April:

- 6.-7. Turni smuk Komna-Vogel-Žagarjev graben-Zlatorog (AK pri PZS).
- 13.-14. Turni smuk Komna-Sedmera jezera-Kanjavec-Hribarice-Velo polje-Krma (AK pri PZS).
- 13.-14. Pohod po poteh celjske čete (MO PD Celje).
- 20.-21. Spominski smučarski pohod po Veliki planini v počastitev konference SKOJ-a (MO PD Kamnik).
- 20.-21. Turni smuk Komna-Peski-Krn-Komna (AK pri PZS).
- 21.-28. Odrpta šola turnega smučanja na Sedmerih jezerih (MK PZS).
- 27.-28. Triglavski smuk Kredarica-Krma (AK pri PZS).
- Zimski republiški tečaj za GRS.
- Konec aprila seminar za GV in izpit.

Maj:

- 1. Proslava 1. maja na Trstelju (PD Nova Gorica).
- 2.-5. Izlet s smučmi na Marmolato in Piz Boe (komisija za stike s tujino pri PZS).
- 11.-12. Kaninski smuk (AK pri PZS).
- 15. V. Orientacijsko tekmovanje na Tojzlu (PD Kozjak - Maribor).
- 18.-19. Spust za Cmirom v Vrata (AK pri PZS).
- 18.-19. XI. Mladinski tabor na Kozjaku (MO PD Kozjak - Maribor).
- 26. Milovanovičev memorial (MK pri PZS in ZTS).
- 26. VTK Memorial v Tamarju (APD Ljubljana).

- 25.-26. Dvodnevni seminar o varstvu narave za vse šole v občini (PD Vipava).
- Izid novega Našega alpinizma (PK pri PZS).

Junij:

- 2. Plenum MK.
- 6.-7. Pohorski memorial (MO PD Luče).
- Okrog 15. Otvoritev prenovljene kočice Klementa Juga v Lepeni (PD Nova Gorica).
- 16. I. zbor planincev PTT Slovenije v počastitev 75. obletnice ustanovitve SPD ter 15-letnice PD PTT in 15 let Poštarskega doma na Vršiču.
- 21. do 23. Dvainpoldnevni izlet na Grossglockner (vodja France Anžin AO PD Ljubljana matica).
- 28.-7. 7. Desetdnevni planinski tabor pod Jungfrau in Monchom (AO PD Ljubljana matica - vodja Peter Janežič).
- 30. Dan Mrzlice - v koči in okolici (PD Trbovlje).
- Odhod odprave AO PD Ljubljana matica v Hindukuš (AO Ljubljana matica in komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS). Tam bodo do septembra.
- Ponatis Vodnika po slovenskih gorah (KLK pri PZS).
- Izid Karte Julijskih Alp 1 : 50 000 (PK pri PZS).

Julij:

- 1.-2. Orientacijsko tekmovanje Korkskega odreda (MO PD Kranj).
- 4. Zlet planinskih železničarskih društev Jugoslavije na Pohorju (PD Železničar - Maribor).
- 4. Zbor planincev PTT Jugoslavije na Durmitorju (org. slovenske ekipe PD PTT Ljubljana).
- 19.-22. Pohod preko Pohorja v počastitev 75. obletnice ustanovitve SPD (PD PTT Maribor).
- 20.-29. Desetdnevni izlet na Mt. Blanc (AO PD Ljubljana matica - vodja Tone Jeglič).
- Tabor AO PD Kozjak - Maribor v Krmu.
- 100 moških na Elbrus - Kavkaz (AO PD Ljubljana matica).
- Odprava v Pamir - vsaj 8 alpinistov (komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS).
- Prva polovica julija - letni reševalni tečaj.

Avgust:

- 3.-4. Centralni tabor v počastitev 75-letnice (PK pri PZS).
- 9.-11. Tridnevni izlet v Dachstein (AO PD Ljubljana matica - vodja L. Košir).
- Tradicionalni izlet slovenskih planincev v Visoke Tatre (komisija za stike s tujino pri PZS).
- Planinska šola in tabor v Vratih - 2 izmeni po 10 dni (MK pri PZS).
- Odprava v osrednji Kavkaz (Čei ali Bezengi) - Komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS.

September:

- 22. 9. Orientacijsko tekmovanje za Vojkov memorial (MO PD Postojna).
- Planinski izlet slovenskih planincev na Koroško (komisija za stike s tujino pri PZS).
- Partizanski pohod planincev PTT Jugoslavije po Črni gorci (informacije PD PTT Ljubljana).
- Seminar za instruktore GRS in izpit.

Oktober:

- 3. Srečanje planincev treh dežel v Avstriji (komisija za stike s tujino pri PZS).
- 6. Orientacijsko tekmovanje za pokal Jelovice (PD Radovljica).
- 12.-13. Dvodnevni izlet v Zapadne Julijce, vzpon na Montaž (AO PD Ljubljana matica - vodja Viki Uhan).
- 12.-13. Jesensko srečanje mladih na Kozjaku (MO PD Kozjak - Maribor).
- 13. Republiško orientacijsko tekmovanje (MK pri PZS).
- Zbor gorskih vodnikov.

November:

- Izide 9. številka revije »Gozdovi in stene« (PD Kozjak - Maribor).
- Izide priložnik o plazovih (GRS).
- Razstava »Gore v podobi« (Ljubljana).

December:

- 21.-22. Pohod po poteh IV. divizije (MO PD Celje).

PLANINSKE ZGODBICE

NAPAČNA NOGA

Z grebenov nad Kravcem je prišel klic na pomoč. Za reševalce, ki imajo tu ob sobotah in nedeljah redno dežurstvo, to ni bilo nič posebnega. Zlasti še, ker so že med potjo zvedeli tudi podrobnosti: Dekle, ki je ob sproščeno prepustilo soncu, je ob tem zdrknilo navzdol po strmem gruču ter tam obležalo z zlomljeno nogo. Reševalci so razkužili in obvezali rane in z deščicami povežali nogo. Zdravnik za tem ni imel kaj drugega, kot da napiše napotnico za bolnišnico. Dekle je bilo v omedlevici in tako so prenesli v dolino.

Ko so se reševalci naslednji dan zanimali za ponesrečenko, so dobili tale odgovor: »Dobro ste jo obvezali in spravili z gora, žal pa ste ji imobilizirali nezlomljeno nogo.«

RAZOČARAN DOBROTNIK

Jure, mlad in utrjen alpinist, včasih za trening naloži težak nahrbtnik. Do tovaršev, zlasti do nežnega spola, je vedno kavalir. Če nima druge možnosti, se izkaže z drvni, ki jih spomota nosi na planinske kočice.

Tako je nekoč nosil tudi veliko butaro drv na Češko kočico. Ko je po naporni nošnji le prispel v kočico z upanjem na brezplačni čaj ali vsaj na pohvalo, so mu rekli: »Joj, prav ta les smo pripravili za dolino!«

Ko se je Jure po opravljeni turi naslednji dan vračal tam skozi, si je brez besede naložil butaro. Ni je odnesel na Jezersko, marveč le do tam, kjer jo je bil prejšnji dan vzel.

TRGOVSKO PODJETJE

IZBIRA

LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 2/V

Telefon 22-521, 22-571

KUPUJTE VSE MODNO BLAGO V NASIH POSLOVALNICAH:

ROKAVIČAR – Titova cesta 10, telefon 23-415. Pletenine, trikotažo, rokavice

PIONIR – Titova cesta 17, telefon 21-597. Vsa oblačila za otroke, igrače

NOGAVIČAR – Nazorjeva ulica 3, telefon 23-414. Nogavice vseh vrst

JELKA – Miklošičeva 34, telefon 314-134. Modno blago vseh vrst

MAJA – Miklošičeva 10, telefon 312-024. Specialna trgovina za ženske rokavice, nogavice, perilo, pletenine

VISOKI »C« BONBONI

polnjeni z naravnimi sokovi črnega ribeza, oranže in maline z dodatkom vitamina C so okusni in vsebujejo zdravju koristne in potrebne sestavine

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

PUTNIK

JUGOSLOVANSKO TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE

LJUBLJANA, TRDINOVA 3 – Telefon 31 15 42, Telex 03 142

PUTNIK, filiala Ljubljana organizira izlete, nudi vse usluge od prodaje vseh vrst vozovnic do rezervacij v hotelih v domovini in inozemstvu.

Vse informacije dobite v poslovalnicah v Ljubljani (Trg OF 15) Mariboru in Slov. Bistrici.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

SEJEMSKE PRIREDITVE NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU
V LJUBLJANI V LETU 1968

3. Bienale industrijskega oblikovanja »3. BIO-LJUBLJANA 1968«
– jugoslovanska razstava z mednarodno udeležbo
od 19. 4. do 26. 5. 1968

7. mednarodni sejem
»ALPE - ADRIA«
od 11. do 19. 5. 1968

8. mednarodni LESNI SEJEM
od 8. do 16. 6. 1968

14. mednarodni sejem vin, žganih pijač, sadnih sokov in opreme
3. specializirani sejem gostinske in turistične opreme
od 30. 8. do 8. 9. 1968

15. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije in nuklearne tehnike
»SODOBNA ELEKTRONIKA«
od 8. do 13. 10. 1968

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE